

Apologia contra Arianos

Τοῦ αὐτοῦ ἀπολογητικὸς δεύτερος

1.1 Ἐγὼ μὲν ὥμην μετὰ τὰς τοσαύτας ὑπὲρ ἡμῶν γενομένης ἀποδείξεις καταδύεσθαι λοιπὸν τοὺς ἐχθροὺς καὶ μᾶλλον ἐκ τούτων καταγινώσκειν ἑαυτῶν, ἐφ' οἷς καὶ τοὺς ἄλλους ἐσυκοφάντησαν· ἐπειδὴ δὲ οὐδ' οὕτω καταγνωσθέντες ἐρυθριῶσιν, ἀλλ' ὑπ' ἀναισθησίας ἔρπουσι ταῖς καταλαλιαῖς νομίζοντες ἀνάδικα πάντα γίνεσθαι, οὐχ ἵνα κριθῶσι (φεύγουσι γάρ), ἀλλ' ἵν' ἡμᾶς καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκεραίων σκύλλωσιν, ἀναγκαῖον ἡγησάμην ὑμῖν ἀπολογήσασθαι, ἵνα μηκέτι μὲν αὐτῶν ἀνάσχηθε γογγυζόντων, καταγῶτε δὲ τῆς πονηρίας καὶ τῆς συκοφαντίας αὐτῶν. ὑμῖν μὲν γὰρ τοῖς γνησίοις ἀπολογοῦμαι, πρὸς 1.2 δὲ τοὺς φιλονεικοῦντας παρρησιάζομαι τοῖς κατ' αὐτῶν ἐλέγχοις. οὐκέτι γὰρ κρί σεως δεῖται τὰ καθ' ἡμᾶς, κέκριται γὰρ οὐχ ἅπαξ, οὐ δεύτερον ἀλλὰ καὶ πολλάκις. πρῶτον μὲν ἐν τῇ συνόδῳ τῇ ἐν τῇ ἡμετέρα χώρᾳ συναγομένη ὑπὸ ἐπισκόπων ἐγγὺς ἑκατόν, δεύτερον δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ γράψαντος Εὐσεβίου καὶ κληθέντων αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν καὶ συναχθέντων ἐπισκόπων κάκεῖ πλέον πενήκοντα, καὶ τρίτον ἐν τῇ μεγάλῃ συνόδῳ τῇ ἐν Σαρδικῇ συναχθείσῃ κατὰ πρόσταξιν τῶν θεοφιλεστάτων βασιλέων Κωνσταντίου καὶ Κώνσταντος· ἐν ἧ καὶ οἱ καθ' ἡμῶν γενόμενοι καθηρέθησαν ὡς συκοφάνται τοῖς τε κριθεῖσιν ὑπὲρ ἡμῶν συνεψηφίσαντο μὲν ἐπίσκοποι πλείους τριακοσίων ἐξ ἐπαρχιῶν Αἰγύπτου Λιβύης καὶ Πενταπόλεως Παλαιστίνης Ἀραβίας Ἰσαυρίας Κύπρου Παμφυλίας Λυκίας Γαλατίας Δακίας Μυσίας Θράκης Δαρδανίας Μακεδονίας Ἡπείρων Θεσσαλίας Ἀχαΐας Κρήτης Δαλματίας Σισκίας Παννονίων Νωρικοῦ Ἰταλίας Πικηνοῦ Τουσκίας Καμπανίας Καλαβρίας Ἀπουλίας Βριττίας Σικελίας Ἀφρικῆς πάσης Σερ 1.3 δανίας Σπανίων Γαλλίων Βρεττανίων. ἐπεμαρτύρησαν δὲ τούτοις Οὐρσάκιος καὶ Οὐάλης οἱ πρότερον μὲν διαβάλλοντες, ὕστερον δὲ μεταγνόντες. οὐ γὰρ μόνον ἀπεδέξαντο τὰ κριθέντα ὑπὲρ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ συκοφάντας ἑαυτοὺς τε καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς καθ' ἡμῶν γενομένους ὡμολόγησαν. οἱ γὰρ οὕτως μεταγνόντες καὶ οὕτως γράψαντες δηλοῖ εἰσι καὶ τοὺς περὶ Εὐσέβιον ἐλέγχοντες· μετὰ γὰρ αὐτῶν κοινῇ τὴν καθ' ἡμῶν 1.4 ἐμηχανήσαντο συσκευήν. τὰ τοίνυν ὑπὸ τοσοῦτων καὶ τηλικούτων ἐπισκόπων δοκιμασθέντα καὶ κριθέντα ἀποδειχθέντα τε λευκῶς περιττὸν εἶναι πάλιν ἀνακρίνεσθαι πᾶς ὅστισοῦν ὁμολογήσειεν, ἵνα μή, κἂν νῦν ἐξετασθῆ, πάλιν ἀνακριθῆ καὶ αὐθις ἐξετασθῆ καὶ οὕτως εἰς ἀπέραντον τὰ τῶν περιεργαζομένων γένηται.

2.1 Ἦρκει μὲν γὰρ καὶ ἡ τῶν τοσοῦτων ἐπισκόπων ψῆφος δυσωπῆσαι τοὺς ἔτι κἂν προσποιεῖσθαι καθ' ἡμῶν βουλομένους· ὅτε δὲ καὶ ἐχθροὶ μαρτυροῦσιν ὑπὲρ ἡμῶν τε καὶ καθ' ἑαυτῶν φάσκοντες τὰ καθ' ἡμῶν εἶναι συσκευήν, τίς ἔτι λοιπὸν ἀμφιβάλλων 2.2 οὐκ αἰσχύνεται; τοῦ γὰρ νόμου κελεύοντος «ἐπὶ στόματος δύο καὶ τριῶν μαρτύρων» ἵστασθαι τὰς κρίσεις ἰδοὺ τοσοῦτον πλῆθος ὑπὲρ ἡμῶν ἐστὶ μαρτύρων ἔχον προσθήκην καὶ τὴν παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἀπόδειξιν, ὥστε καὶ τοὺς ὑπολειπομένους μηκέτι προσέχειν οἷς, ὡς ἠθέλησαν, ἐδίκασαν, ἀλλὰ βιάζεσθαι λοιπὸν καὶ ἀντὶ τῶν εὐλόγων ἀδικεῖν τοὺς ἐλέγχοντας αὐτούς. τοῦτο γὰρ αὐτούς μάλιστα λυπεῖ, ἐπειδήπερ ἅπερ ἔκρυψαν αὐτοὶ πράξαντες καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐν γωνίᾳ συνέθεντο, ταῦτα Οὐάλης καὶ Οὐρσάκιος ἐξήγαγον καὶ ἀπεκάλυψαν. καὶ ἴσασιν ἀκριβῶς, ὡς ἡ τούτων μετάνοια κατακρίνει μὲν 2.3 ἐκείνους, δικαιοῖ δὲ τοὺς ἀδικηθέντας παρ' αὐτῶν. διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ἐν τῇ κατὰ Σαρδικὴν συνόδῳ καθηρέθησαν, ὥσπερ ἔμπροσθεν εἶπον, καὶ εἰκότως γε· οὕτω γὰρ καὶ οἱ τότε

Φαρισαῖοι ἀπολογούμενοι ὑπὲρ τοῦ Παύλου διήλεγχον τὴν ἑαυτῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων κατ' αὐτοῦ γενομένην συνωμοσίαν· οὕτως ὁ μακάριος Δαυὶδ ἐδείχθη μάτην διωκόμενος, ὀπηνίκα ὁ διώκων ὠμολόγησε λέγων· «ἡμαρτον, τέκνον Δαυὶδ»· οὕτως καὶ οὗτοι νικηθέντες ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἠξίωσαν καὶ γράψαντες ἐπιδεδώκασιν Ἰουλίῳ 2.4 τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης. ἔγραψαν δὲ καὶ ἡμῖν ἀξιοῦντες ἔχειν τὴν πρὸς ἡμᾶς εἰρήνην οἱ τοσαῦτα θρυλήσαντες καὶ τάχα καὶ νῦν ἐρυθριῶντες, διότι οὓς ἐζήτησαν ἀνελεῖν, τούτους τῇ χάριτι τοῦ κυρίου ζῶντας ὀρώσι. καὶ Ἄρειον δὲ καὶ τὴν αἴρεσιν ἀνεθεμάτισαν ἀκολούθως τοῦτο ποιοῦντες. εἰδότες γάρ, ὡς δι' οὐδὲν ἕτερον οἱ περὶ Εὐσέβιον ἡμῖν ἐπεβούλευον ἢ διὰ τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν ἀσεβειαν, ἅπαξ κρίναντες ὁμολογήσαι τὴν καθ' ἡμῶν συκοφαντίαν εὐθὺς ἠρνήσαντο καὶ τὴν χριστομάχον αἴρεσιν, δι' ἣν καὶ τὰ καθ' ἡμῶν ὑπεκρίναντο.

3.1 Τὰ μὲν οὖν γραφέντα παρὰ τῶν ἐπισκόπων ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ διαφόρους συνόδους καὶ πρῶτα τὰ τῶν Αἰγυπτίων ἔστι τάδε· Ἡ ἀγία σύνοδος ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συναχθεῖσα ἀπὸ τε τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Θηβαίδος καὶ Λιβύης καὶ Πενταπόλεως τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπι σκόποις ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις ἀδελφοῖς ἐν κυρίῳ χαίρειν. 3.2 Ἡδυνάμεθα μὲν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἅμα τῷ συσκευασθῆναι τὸν συλλειτουργὸν ἡμῶν Ἀθανάσιον ἢ καὶ μετὰ τὸ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν ἀπολογήσασθαι περὶ ὧν συνεσκευάσαντο αὐτῷ οἱ περὶ Εὐσέβιον καὶ αἰτιάσασθαι περὶ ὧν πέπονθε παρ' αὐτῶν καὶ δεῖξαι πάσας τὰς γεγενημένας κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας· ἐπειδὴ δὲ τότε μὲν οὐκ ἐπέτρεπε τὰ πράγματα, ὡς ἴστε καὶ ὑμεῖς, νῦν δ' ἐνομιζομεν μετὰ τὴν ἐπάνοδον Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου δυσωπεῖσθαι καὶ ἐρυθριᾶν αὐτοὺς ἐπὶ οὕτω 3.3 φανεροῖς αὐτῶν ἀδικήμασι, τούτου ἕνεκεν σιγᾶν ἑαυτοὺς ἐπέισαμεν. ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸ παθεῖν τοσαῦτα τὸν ἄνδρα, μετὰ τὴν εἰς Γαλλίας ἀποδημίαν, μετὰ τὴν ἐπὶ ξένης ἀντὶ τῆς οἰκείας καὶ πορρωτάτω διατριβῆν, μετὰ τὸ ὀλίγου δεῖν αὐτὸν ἀποθανεῖν ἐκ τῶν διαβολῶν αὐτῶν, εἰ μὴ βασιλέως ἔτυχε φιλανθρώπου, ἐφ' οἷς ἂν καὶ πᾶς ἐχθρὸς ἐκορέσθη κἂν τὸν θυμὸν ὠμότατος, οὐκ ἐρυθριῶσιν, ἀλλὰ πάλιν ἐπιανεύονται κατὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἀνδρὸς καὶ πρὸς τὴν ἄφεςιν ἀγανακτοῦντες αὐτοῦ χεῖροσιν ἐπιτολμῶσι δευτέροις. 3.4 καὶ κατηγοροῦσι μὲν εὐχερῶς, οὐ φοβοῦνται δὲ τὸ ἐν ταῖς ἀγίαις γραφαῖς γεγραμμένον «μάρτυς ψευδῆς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται» καὶ «στόμα καταψευδόμενον ἀναιρεῖ ψυχὴν». διὰ τοι τοῦτο οὐκέτι μὲν δυνάμεθα σιγᾶν, θαυμάζομεν δὲ τὴν πονηρίαν αὐτῶν καὶ τὴν ἀκό 3.5 ρεστον ἐπὶ συσκευαῖς φιλονεικίαν. ἴδου γὰρ οὐ παύονται πάλιν βασιλικὰς ἀκοὰς κὶ νοῦντες καθ' ἡμῶν, οὐ παύονται γράφοντες ὀλέθρου γράμματα πρὸς ἀναίρεσιν ἐπισκόπου τοῦ τῆς ἀσεβείας αὐτῶν ἐχθροῦ. πάλιν γὰρ ἔγραψαν τοῖς βασιλεῦσι κατ' αὐτοῦ, πάλιν αὐτὸν συσκευάσασθαι βούλονται, σφαγὰς αἰτιώμενοι μὴ γενομένας, πάλιν αὐτὸν φονεῦσαι βούλονται φόνους αἰτιώμενοι μὴ γενομένους. καὶ τότε γὰρ ἂν ἐφόνευσαν διαβάλλοντες, εἰ μὴ φιλανθρώπου βασιλέως ἐτύχομεν. πάλιν αὐτόν, ἵνα τὸ ἔλαττον εἴπωμεν, ἐπ' ἕξο ριστίαν ἀπελθεῖν ἐπείγονται συμφορὰς ἐξορίστων ὡς παρ' αὐτοῦ γενομένων προσποιού 3.6 μενοι θρηνεῖν. καὶ θρηνοῦσι μὲν παρ' ἡμῖν τὰ μὴ γενόμενα, οὐκ ἀρκοῦνται δὲ τοῖς γενομένοις κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ δεύτερα χεῖρονα προσάψαι βούλονται. οὕτως εἰσὶ πρᾶοι καὶ φιλάνθρωποι καὶ τὸν τρόπον ἐπιεικεῖς, μᾶλλον δὲ (εἰρήσεται γὰρ τάληθές) πονηροὶ καὶ πικροὶ καὶ ἐκ φόβων καὶ ἀπειλῶν ἢ ἐξ εὐσεβείας καὶ ἐπιεικειᾶς, ἃ τοῖς ἐπισκόποις πρέπει, τιμώμενοι. οἷα γὰρ μηδὲ τῶν ἕξω τις φιλοπραγμόνων φθέγγαιτο, τοιαῦτα ῥήματα 3.7 καταχέαι τετολμήκασιν ὧν πρὸς τοὺς βασιλεῆς ἔγραψαν. καὶ τοσοῦτων φόνων καὶ σφαγῶν κατηγορήσαν οὐκ ἐπὶ ἡγεμόνος, οὐκ ἐπ' ἄλλου τινὸς μείζονος, ἀλλ' ἐπὶ τῶν Ἀυγουστων τῶν τριῶν, οὐδὲ πρὸς τὰ διαστήματα τῶν ὁδῶν ἀποκνήσαντες, μόνον ἵνα πάντα μείζονα

δικαστήρια τῆς κατηγορίας αὐτῶν ἐμπλησθῆ. κατηγορία γὰρ ἀληθῶς, ἀγαπητοί, τὰ παρ' αὐτῶν γενόμενα καὶ πασῶν ἀνωτάτω κατηγορία, ὅπου γε καὶ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων ἀνωτάτω τὰ δικαστήρια. τί γὰρ ἄλλο τέλος τῆς ἐπὶ τούτοις ἐξετάσεως ἢ θάνατος ἐκ βασιλικῆς κινήσεως ἐπαγόμενος;

4.1 Οὐκοῦν οὐ τὰ παρὰ Ἀθανασίου, ἀλλὰ τὰ παρ' αὐτῶν γινόμενα θρήνου καὶ οἴμω γῆς ἄξια· οὐκοῦν αὐτοὺς μᾶλλον ἢ τις δικαίως θρηνήσειεν· ἐπὶ τούτοις γὰρ ὀδύρεσθαι χρή, ἐπεὶ καὶ γέγραπται «μὴ κλαίετε τὸν τεθνηκότα, μήτε θρηνεῖτε αὐτόν, κλαύσατε κλαυθμῶ τὸν ἐκπορευόμενον, ὅτι οὐκ ἐπιστρέψει ἔτι». πᾶσα γὰρ αὐτῶν ἢ ἐπιστολὴ οὐδὲν ἄλλο ἢ πρὸς θάνατον ὄρα, καὶ φονεύειν ἐπιχειροῦσιν, ἐὰν συγχωρῶνται, καὶ ποιεῖν 4.2 ἐξορίστους. συνεχωρήθησαν γὰρ τοῦ θεοφιλεστάτου πατρὸς τῶν βασιλέων ἀντὶ θανάτου τῆ μεταθέσει τοῦ τόπου τὸν θυμὸν αὐτῶν ἐκπλήσαντος. ταῦτα οὖν ὅτι μηδὲ ψιλῶν Χριστιανῶν ἔργα, σπανίως δὲ καὶ ἐθνικῶν, μήτι γε ἐπισκόπων δοκούντων καὶ τοὺς ἄλλους τὰ δίκαια διδάσκειν, συνορᾶν ὑμῶν τὴν ἐν Χριστῷ συνείδησιν ἠγούμεθα. 4.3 πῶς γὰρ οἱ τοὺς ἄλλους κωλύοντες κατηγορεῖν αὐτοὶ κατήγοροι καὶ μέχρι βασιλέων γίνονται; πῶς οἱ συμφορὰς ἐλεεῖν διδάσκοντες οὐδὲ μετὰ τὴν ἐξοριστίαν ἡμῶν ἠσυχάζουσι; κοινὸς γὰρ γέγονεν ἡμῶν τῶν ἐπισκόπων ὁμολογουμένως ἐξορισμὸς, καὶ πάντες ἑαυτοὺς ἐξορίστους εἶχομεν καὶ νῦν ὡς σὺν Ἀθανασίῳ ταῖς πατρίσιν ἀποδοθέντας πάλιν ἀντὶ τῶν προτέρων ὀδυρμῶν ἐπ' αὐτῷ καὶ θρήνων μεγίστην εὐθυμίαν ἀπολαβόντας καὶ 4.4 χάριν, ἣν ὁ κύριος διαφυλάξειε καὶ ἀνατρέψαι τοῖς περὶ Εὐσέβιον μὴ ἐπιτρέψει. ταῦτα μὲν, εἰ καὶ ἀληθῆ ἦν ἃ κατηγοροῦν αὐτόν, ἦν τινα κατηγορήματα ὅτι παρὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ μετὰ τὸν τοῦ πειρασμοῦ ἐξορισμὸν ἐπεμβαίνοντες πάλιν φόνων καὶ σφαγῶν καὶ ἄλλων ἐγκλημάτων κατηγοροῦσι καὶ βασιλικαῖς ἀκοαῖς ταῦτα κατὰ τῶν ἐπισκόπων ἐπηχοῦσιν· ὅτε δὲ πάντα ψεύδονται καὶ πάντα συκοφαντοῦσι καὶ μὴ πρόσεστιν αὐτῶν ἀλήθεια τοῖς στόμασι μηδὲ τοῖς γράμμασι, ποσαπλοῦν τὸ κακὸν 4.5 παρ' αὐτοῖς ἢ ποταποὺς εἶναι τοὺς ἀνθρώπους ὑπολαμβάνετε; ἦδη τοίνυν ἐπ' αὐτὰ 4.5 χωρήσωμεν καὶ πρὸς τὰς κατηγορίας αὐτῶν τὰς νῦν γινομένης ἀπαντήσωμεν. καὶ γὰρ ἀπὸ τούτων οὐδὲ τὰ πρότερα παρ' αὐτῶν ἐπὶ συνόδῳ καὶ κρίσει θρυλούμενα καλῶς πεπραγμένα, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀληθῆ λεγόμενα ἐλεγχθήσεται καὶ πάλιν ἐπὶ τούτοις κατα γνωσθήσονται.

5.1 Δυσωπούμεθα μὲν οὖν περὶ τοιούτων ἀπολογούμενοι· πλὴν ἐπειδήπερ πρὸς πάν τα ἑαυτοὺς οἱ προπετεῖς ἐπάγουσι κατήγοροι καὶ μετὰ τὴν εἴσοδον Ἀθανασίου φόνους καὶ σφαγὰς αἰτιῶνται γεγενῆσθαι, παρακαλοῦμεν ἀνασχέσθαι τῆς ἀπολογίας, κἂν διὰ 5.2 πλείονων ἢ τὰ γὰρ πράγματα ἀναγκάζει. φόνος μὲν οὔτε παρὰ Ἀθανασίου γέγονεν οὔτε δι' αὐτόν, ἐπειδὴ καὶ εἰς ταύτην ἡμᾶς τὴν ἄδοξον ἀπολογίαν, ὡς προείπομεν, ἐμβί βάζουσιν οἱ κατήγοροι· σφαγαὶ δὲ καὶ δεσμοὶ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν ἀλλότρια· δημίῳ παρα δέδωκεν Ἀθανάσιος οὐδένα· καὶ τὸ δεσμοτήριον ὅσον ἐπ' αὐτῷ οὐδεπώποτε ἐνοχληθὲν 5.3 παρ' αὐτοῦ. τὰ παρ' ἡμῖν ἱερατεῖα ὡσπερ ἀεὶ καὶ νῦν καθαρὰ, μόνῳ σεμνυνόμενα τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῇ εἰς αὐτόν εὐσεβείᾳ. οὐ πρεσβύτερος, οὐ διάκονος ἀνηρέθη παρὰ Ἀθανασίου· οὐ φόνον, οὐκ ἐξοριστίαν ἔδρασεν ὁ ἄνθρωπος. ἀλλ' εἴθε μηδὲ ἐκεῖνοι κατ' αὐτοῦ τοῦτ' ἔδρασαν ἀληθείᾳ τὴν πείραν ἐπαγαγόντες. οὐδεὶς γὰρ ἐξοριστὸς ἐν ταῦθα γέγονε δι' αὐτόν πλὴν αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου Ἀθανασίου τῆς Ἀλεξανδρείας παρ' αὐτῶν, ὃν ἀφεθέντα καὶ πάλιν τοῖς αὐτοῖς ἢ καὶ χεῖροσι περιβάλλειν ἐπιζητοῦσι 5.4 πάντα πρὸς ψευδῆ καὶ θανατηφόρα ῥήματα τὴν γλῶτταν ἑαυτῶν ὀτρύνοντες. ἰδοὺ γὰρ λοιπὸν καὶ τὰς τῶν δικαστῶν πράξεις ἐπ' αὐτόν μεταφέρουσι. καὶ τὸν μὲν ἔπαρχον τῆς Αἰγύπτου φανερώς ὁμολογοῦσιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ κατὰ τινων ἀποφάναι, πάλιν δὲ οὐ δυσωποῦνται καὶ ταύτας τὰς ἀποφάσεις Ἀθανασίῳ προσάπτοντες καὶ ταῦτα μηδέπω

τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπιβάντι, ἀλλ' ἔτι τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ τῆς ἐξοριστίας ἐχομένῳ καὶ κατὰ τὴν Συρίαν ὄντι, εἴ γε δεῖ καὶ μακρὰν ἀποδημίαν εἰς ἀπολογίαὶν φέρειν ὑπὲρ τοῦ μηδὲ ὑπεύθυνον εἶναι τίνα οἷς ἐὰν ἡγεμῶν ἢ ἑπαρχος Αἰγύπτου πράξῃ, εἰ γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας ἦν, τί πρὸς Ἀθανάσιον αἰ τοῦ ἐπάρχου πράξεις; ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐπεδήμει τοῖς τόποις· καὶ τὰ πραχθέντα οὐ διὰ προφάσεις ἐκκλησιαστικὰς πέπρακται παρὰ τοῦ ἐπάρχου τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ διὰ τινὰς ἅς ἐκ τῶν ὑπομνημάτων εἴσεσθε, ἄπερ μετὰ τὸ γνῶναι τὰ παρὰ τούτων γραφέντα πολυπραγμονήσαντες ἀπεστείλαμεν ὑμῖν. 5.5 οὐκοῦν ὅτε καὶ νῦν τὰ μὴ γενόμενα μήτε παρ' αὐτοῦ μήτε δι' αὐτὸν βοῶσιν ὡς γενόμενα καὶ τοσοῦτοις μαρτυροῦσιν ὡς πληροφορηθέντες κακοῖς, εἰπάτωσαν ἐκ ποίας συνόδου καὶ ταῦτα ἔγνωσαν; ἐκ ποίων ἀποδείξεων; ἐκ ποίας κρίσεως; εἰ δὲ μηδὲν ἔχοντες τοιοῦτον ἀπλῶς διαβεβαιοῦνται, καὶ τὰ πρότερα πῶς γέγονεν ἢ πῶς λέγουσιν, ὑμῖν κατελίπομεν σκοπεῖν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἢ συκοφαντία καὶ ἐχθρῶν ἐπιβουλή καὶ θυμὸς ἄσχετα φρονῶν καὶ κατὰ τῆς εὐσεβείας ἢ ὑπὲρ τῶν Ἀρειομανιτῶν ἀσέβεια λυττώσα, ἴν' ἐκποδῶν μὲν οἱ ὀρθόδοξοι γένωνται, μετ' ἀδείας δὲ λοιπὸν ἂ βούλονται κηρύττωσιν οἱ προστάται τῆς ἀσεβείας. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει.

6.1 Ἀρείου τοῦ ἀσεβήσαντος, ἀφ' οὗ καὶ ἡ Ἀρειομανιτῶν δι' αὐτὸν αἵρεσις κέκληται, τῆς ἐκκλησίας ἐκβληθέντος ὑπὸ τοῦ μακαρίτου ἐπισκόπου Ἀλεξάνδρου οἱ περὶ Εὐσέβιον μαθηταὶ τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ καὶ κοινωνοὶ τυγχάνοντες ἑαυτοὺς ἐκβεβλήσθαι νομίζοντες, ἔγραφον πολλὰ παρακαλοῦντες Ἀλέξανδρον τὸν ἐπίσκοπον μὴ ἀφεῖναι τὸν αἰρετικὸν 6.2 Ἀρειον ἔξω τῆς ἐκκλησίας. Ἀλεξάνδρου δὲ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν εὐσέβειαν μὴ δεχομένου τὸν ἀσεβῆ εἰς Ἀθανάσιον τότε διάκονον ὄντα ἐλυποῦντο, ἐπειδὴ τὰ πλεῖστα συνόντα Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἐπισκόπῳ πολυπραγμονοῦντες αὐτὸν ἤκουον καὶ τιμῶμενον παρ' αὐτοῦ. πείραν δὲ αὐτοῦ καὶ τῆς εὐσεβείας τῆς εἰς Χριστὸν λαβόντες ἐκ τῆς συνόδου τῆς κατὰ Νίκαιαν συγκροτηθείσης ἐν οἷς ἐπαρρησιάζετο κατὰ τῆς ἀσεβείας τῶν Ἀρειομανιτῶν, 6.3 μειζόνως τὸ μῖσος ἠῤῥξανον. ὡς δὲ ἐπὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτὸν ὁ θεὸς ἤγαγε, τὴν ἐκ παλαιοῦ τρεφομένην αὐτοῖς κακίαν ἀναζωπυρήσαντες καὶ φοβούμενοι τὴν ὀρθοδοξίαν αὐτοῦ καὶ τὴν κατὰ τῆς ἀσεβείας παράστασιν (Εὐσέβιος δὲ καὶ πλεῖον ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ὧν οἶδε πληττόμενος) πάντα τρόπον ἐπεβούλευον καὶ συνεσκευάζοντο τῷ ἀνδρὶ, ἐκίνουν 6.4 βασιλέα κατ' αὐτοῦ, συνόδους ἠπέιλουν πολλακίς καὶ τέλος ἐν Τύρῳ συνῆλθον. καὶ μέχρι νῦν οὐκ ἀφίστανται κατ' αὐτοῦ γράφοντες καὶ οὕτως εἰσὶν ἀπαραίτητοι, ὡς καὶ τὴν κατάστασιν τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ μέμφεσθαι, πανταχοῦ δεικνύοντες ἑαυτοὺς ἐχθροὺς καὶ μισοῦντας τὸν ἄνδρα καὶ ψευδῆ λέγοντες, μόνον ἵνα ἐκφαυλίσωσιν αὐτὸν ἐν ταῖς ψευδολογίαις. ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τούτων ὧν ψεύδονται, τὰ πρότερα διελέγχουσι ψευδῆ καὶ συσκευῆς μεστὰ. «μετὰ γὰρ τὴν τελευτήν», φασίν, «Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου ὀλίγων τινῶν Ἀθανασίου μνήμην ποιουμένων ἐξ ἧς ἑπτὰ ἐπισκόπων λάθρα καὶ ἐν παραβύστῳ χειροτονοῦσιν αὐτόν». ταῦτα ἔγραψαν καὶ βασιλεῦσιν οἱ μηδὲν ψευδὲς 6.5 γράφειν παραιτούμενοι. ὅτι δὲ πᾶν τὸ πλῆθος καὶ πᾶς ὁ λαὸς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὡσπερ ἐκ μιᾶς ψυχῆς καὶ στόματος συνεληλυθότες ἀνεβῶν, ἔκραζον αἰτοῦντες Ἀθανάσιον ἐπίσκοπον τῆς ἐκκλησίας, τοῦτο ἠῤῥχοντο δημοσίᾳ τῷ Χριστῷ καὶ τοῦτο ἡμᾶς ὠρkiζον ποιεῖν ἐπὶ πλείστας ἡμέρας καὶ νύκτας μήτε αὐτοὶ τῆς ἐκκλησίας ἀφιστάμενοι μήτε ἡμᾶς ἐπιτρέποντες ἀφίστασθαι τούτου, καὶ ἡμεῖς μάρτυρες τούτου καὶ ἡ πόλις πᾶσα καὶ ἡ ἐπαρχία, οὐδὲν μὲν ἐναντίον, ὡς ἔγραψαν ἐκεῖνοι, κατ' αὐτοῦ λέγοντες, πάντα δὲ τὰ βέλτιστα, σπουδαῖον, εὐλαβῆ, Χριστιανὸν, ἕνα τῶν ἀσκητῶν, ἀληθῶς ἐπίσκοπον ὄνο 6.6 μάζοντες. ὅτι δὲ οἱ πλείονες ἡμῶν αὐτὸν ἐχειροτόνησαν ὑπὸ ταῖς τῶν πάντων ὄψεσι καὶ βοαῖς, μάρτυρες πάλιν ἡμεῖς ἀξιοπιστότεροι τῶν ἀπόντων καὶ ψευδομένων οἱ χειροτονήσαντες, ἀλλ' ὅμως Εὐσέβιος τὴν κατάστασιν

Ἄθανασίου μέμφεται ἄνθρωπος τάχα μηδὲ κατάστασιν ὅλως ἐσχικώς, εἰ δέ που καὶ ἔσχεν αὐτὸς ἀκυρώσας αὐτήν. ἐν Βηρυτῶ μὲν ἦν ἀπ' ἀρχῆς, Βηρυτὸν δὲ ἀφείς εἰς Νικομήδειαν ἦλθε, τὴν μὲν παρὰ νόμον ἀφείς, εἰς τὴν δὲ παρὰ νόμον ἐπιβαίνων, καὶ τὴν μὲν οἰκείαν ἀστόργως καταλελοιπώς, τὴν δὲ ἀλλοτρίαν ἀλόγως κατέχων, καὶ τῆς μὲν πρώτης τὴν στοργὴν ὑπὸ τῆς ἀλλοτρίας ἐπιθυ 6.7 μίας παριδῶν, τῇ δὲ δευτέρᾳ μηδὲ ἦν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἔσχε τηρήσας. ἰδοὺ γὰρ κάκειθεν ἀποστάς ἀλλοτρίαν πάλιν κατέχει πανταχοῦ ταῖς ἀλλοτρίαις ἐποφθαλμιῶν πόλεσι καὶ ἐν πλούτῳ καὶ ἐν μεγέθει πόλεων νομίζων εἶναι τὴν εὐσέβειαν, καὶ τὸν κληρὸν τοῦ θεοῦ, καθ' ὃν ἐτάχθη τις, μηδὲν ἠγούμενος, οὐκ εἰδώς, ὅτι καὶ «ὅπου δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰσὶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου, ἐκεῖ ἔστιν ἐν μέσῳ αὐτῶν ὁ κύριος», οὐκ ἐνθυμούμενος τὸ παρὰ τοῦ ἀποστόλου λεχθὲν ὅτι «οὐκ ἐν ἀλλοτρίοις καμάτοις καυχῆσομαι», οὐκ συνορῶν τὸ παρ' αὐτοῦ παράγγελμα «δέδεσαι γυναικί, μὴ ζητεῖς λύσιν». εἰ δὲ ἐπὶ γυναικὸς τὸ ῥητόν, πόσω μᾶλλον ἐπὶ ἐκκλησίας καὶ τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς, ἣ ὁ συνδεθεὶς ἄλλην οὐκ ὀφείλει ζητεῖν, ἵνα μὴ καὶ μοιχὸς παρὰ ταῖς θείαις εὐρίσκηται γραφαῖς.

7.1 Ἀλλὰ καὶ τοιαῦτα ἑαυτῷ συνειδὼς τετόλμηκε τὴν κατάστασιν Ἄθανασίου τὴν ὑπὸ πάντων ἐπὶ καλοῖς μαρτυρουμένην διαβάλλειν, καὶ καθαίρεισιν ὀνειδίζειν αὐτῷ τολμᾶ καθαίρεθεις αὐτὸς καὶ μάρτυρα τῆς καθαιρέσεως ἔχων τὴν ἀντ' αὐτοῦ κατάστασιν. πῶς οὖν ἢ αὐτὸς ἢ Θεόγνιος ἠδύναντο καθαίρειν ἄλλον αὐτοὶ καθαιρεθέντες καὶ ταῖς ἀντ' 7.2 αὐτῶν καταστάσεσιν ἐλεγχόμενοι; οἴδατε γὰρ ἀκριβῶς, ὅτι Ἀμφίων μὲν ἐν Νικομηδείᾳ, Χρηστὸς δὲ ἐν Νικαίᾳ κατεστάθησαν ἀντ' αὐτῶν διὰ τὴν οἰκείαν ἀσέβειαν καὶ τὴν πρὸς τοὺς Ἀρειομανίτας κοινωνίαν τοὺς ἀπὸ τῆς συνόδου τῆς οἰκουμενικῆς ἀποδοκιμασθέντας. κάκεινην τὴν τῷ ὄντι σύνοδον ἀναίρειν θέλοντες τὴν ἑαυτῶν ἄδικον σύστασιν ὀνομάζειν σύνοδον ἐπιχειροῦσι, καὶ τὰ παρ' ἐκείνων κρατεῖν μὴ θέλοντες τὰ παρ' αὐτοῖς 7.3 κρατεῖν βούλονται, καὶ σύνοδον ὀνομάζουσιν οἱ συνόδῳ τηλικαύτῃ μὴ πειθόμενοι. οὕτως οὐκ ἀλλοτρίως πεφροντίκασιν, ἀλλὰ σχηματίζονται φροντίζουσιν, ἵνα ἀνελόντες τοὺς ὀρθοδόξους τὰ δόξαντα τῇ ἀληθείᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ κατὰ τῶν Ἀρειανῶν λύσωσιν, ὧν προιστάμενοι καὶ ἀεὶ καὶ νῦν ψεύδεσθαι τολμῶσι κατὰ Ἄθανασίου τοῦ ἐπισκόπου. 7.4 ὅμοια γὰρ κάκεῖνα τοῖς νῦν, ἃ ψεύδονται, ὅτι πρὸς τὴν εἴσοδον αὐτοῦ στάσεις καὶ θρηνοὶ καὶ ὄδυρμοὶ γεγόνασι τῶν λαῶν πρὸς τὴν ὑποδοχὴν αὐτοῦ δυσανασχετούτων. οὐδὲν γὰρ τοιοῦτον γέγονεν, ἀλλὰ πᾶν τούναντίον, χαρὰ καὶ εὐθυμία καὶ δρόμος τῶν λαῶν πρὸς τὴν εὐκταίαν αὐτοῦ θεῶν ἐπειγομένων· εὐφροσύνης δὲ αἱ ἐκκλησίαι μεστὰ καὶ 7.5 εὐχαριστίαι πρὸς τὸν κύριον ἀναφερόμεναι πανταχοῦ. λειτουργοὶ δὲ καὶ κληρικοὶ πάντες οὕτως αὐτὸν ἐωράκασι, ὡς εὐφρανθῆναι τὰς ψυχὰς κάκεινην τὴν ἡμέραν πασῶν εὐθυμοτέραν ἐσχικέναι πιστεύουσιν. τὴν γὰρ ἡμῶν τῶν ἐπισκόπων ἀνεκκλάλητον χαρὰν τί χρὴ γράφουσιν; προλαβόντες γὰρ εἰρήκαμεν ὡς σὺν αὐτῷ πάσχειν ἐνομίζομεν.

8.1 Τούτων τοίνυν οὕτως ὀμολογουμένων καὶ παρ' αὐτῶν ἐναντίως προφερομένων ποίαν ἔχει πίστιν ἢ παρ' αὐτῶν θρυλουμένη σύνοδος ἢ κρίσις; οἱ γὰρ οὕτως ἐπιβαίνειν τολμῶντες, οἷς οὐκ εἶδον, οἷς οὐκ ἐδίκασαν, ἐφ' οἷς οὐκ συνῆλθον, καὶ γράφουσιν ὡς πληροφορηθέντες, πῶς ἐφ' οἷς συνεληλυθέναι λέγουσι πιστευθῆναι δύνανται, ἀλλ' οὐ κατ' ἔχθραν 8.2 κάκεῖνα πεποιηκέναι καὶ ταῦτα πιστευθῆσονται; ποία γὰρ καὶ σύνοδος ἐπισκόπων ἦν τότε; ποῖον συνέδριον ἀληθείας ἐχόμενον; τίς τῶν πλειόνων ἐν αὐτοῖς οὐκ ἐχθρὸς ἡμέτερος ἦν; οὐκ διὰ τὴν Ἀρείου μανίαν οἱ περὶ Εὐσέβιον καθ' ἡμῶν ὥρμησαν; οὐκ τοὺς ἄλλους συμφρονουῦντας αὐτοῖς ἐπήγοντο; οὐκ ἀεὶ κατ' αὐτῶν ἐγράφομεν ὡς τὰ Ἀρείου 8.3 φρονούντων; οὐκ Εὐσέβιος ὁ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης ἐπὶ θυσίᾳ κατηγορεῖτο ὑπὸ τῶν σὺν ἡμῖν ὀμολογητῶν;

οὐ Γεώργιος ὡς καθαιρεθεὶς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ μακαρίου ἠλέγγετο; οὐκ ἐπ' ἄλλοις ἄλλοι καὶ διαφόροις ἠθύνοντο; πῶς οὖν οὗτοι συνιέναι καθ' ἡμῶν ἤθελον; πῶς δὲ σύνοδον ὀνομάζειν τολμῶσιν, ἧς κόμης προυκάθητο καὶ παρῆν σπεκουλάτωρ καὶ κομενταριήσιος ἡμᾶς εἰσηγεν ἀντὶ διακόνων τῆς ἐκκλησίας; ἐκεῖνος ἐφθέγγετο καὶ οἱ παρόντες ἐσιώπων, μᾶλλον δὲ ὑπήκουον τῷ κόμητι, καὶ τὸ κινοῦν τοὺς δοκοῦντας ἐπισκόπους ὑπὸ τῆς ἐκείνου βουλῆς ἐνεποδίζετο. ἐκεῖνος ἐκέλευεν, ἡμεῖς ὑπὸ στρατιωτῶν ἠγόμεθα, μᾶλλον δὲ τῶν περὶ Εὐσέβιον κελευόντων ἐκεῖνος ταῖς τούτων ἐξυπηρετεῖτο γινώ 8.4 μαις. τὸ δὲ ὅλον, ἀγαπητοί, ποῖα σύνοδος ἔνθα τὸ τέλος ἐξοριστία καὶ φόνος εἰς δόξαν ἦν βασιλεῖ; ποῖα δὲ καὶ τὰ ἐγκλήματα; μεῖζον γὰρ ἐπὶ τούτοις τὸ κατ' αὐτῶν θαῦμα. Ἀρσένιος τις ἦν, ὃν πεφονεῦσθαι ἐμέμφοντο, καὶ ποτήριον διέβαλλον κεκλάσθαι μυστικόν. ἀλλ' Ἀρσένιος μὲν ζῆ, καὶ μεθ' ἡμῶν εὐχεται συνάγεσθαι καὶ οὐκ ἄλλας ἀναμένει μαρτυρίας, ἵνα ζῶν φανῆ, ἀλλ' αὐτὸς ὁμολογεῖ ζῆν οἰκείοις γράμμασι πρὸς τὸν συνεπίσκοπον ἡμῶν Ἀθανάσιον γράφων, ὃν αὐτοῦ φονέα διεβεβαιοῦντο. καὶ οὐκ ἠδοῦντο οἱ ἀσεβεῖς ἄνδρα πρὸ τοσούτου διαστήματος καὶ πλῶ καὶ πεζῆ πάμπολυ μῆκος ἀπέχοντα παρ' αὐτοῦ πεφονεῦσθαι κατηγοροῦντες, οὗ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους μηδὲ τὴν χώραν εἶδεν ἄνθρω 8.5 πος. ἀλλὰ καὶ κρύψαι τετολμήκασιν καὶ ἀφανῆ καταστῆσαι μηδὲν παθόντα. καὶ εἰ οἷόν τε ἦν, εἰς ἄλλην οἰκουμένην ἂν μετετίθεσαν, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦ ζῆν ἀληθῶς ἂν ἐξήγαγον, ἵνα εἴτε ἐπαληθεύοντες εἴτε πλασάμενοι φόνον ἀληθῶς Ἀθανάσιον ἀποκτείνωσιν. ἀλλὰ τῆ θείᾳ προνοίᾳ καὶ ἐν τούτῳ χάρις τῆ μηδὲν ἄδικον ἰσχύειν ἐπιτρεπούση, ἀλλ' ὑπὸ τὰς πάντων ὄψεις Ἀρσένιον ὑπαγούση ζῶντα καὶ φανερώς τὴν τότε συσκευὴν καὶ συκο φαντίαν ἐλέγχοντα. οὐ γὰρ ὡς φονέας ἀποστρέφεται οὐδὲ ὡς ἡδίκηκότας μισεῖ· πέπονθε γὰρ ὅλως οὐδέν, ἀλλὰ κοινωνεῖν ἡμῖν ἀξιοῖ καὶ συναριθμεῖσθαι βούλεται, δι' ὧν ἔγραψε.

9.1 Καὶ ὅμως Ἀθανάσιος μὲν συνεσκευάζετο παρ' αὐτῶν ὡς τὸν ζῶντα πεφονευκῶς, ἐξωρίζετο δὲ παρὰ τῶν αὐτῶν. οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ τῶν βασιλέων τοῦτον ἐξώρισεν, 9.2 ἀλλ' αἱ τούτων διαβολαί. σκοπεῖτε γάρ, εἰ μὴ οὕτως ἔχει. ὡς οὐδὲν μὲν ἠύρισκετο κατὰ τοῦ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἀθανασίου, ὁ δὲ κόμης ἐβιάζετο καὶ πολὺς ἦν σπουδάζων κατ' αὐτοῦ, ὁ μὲν ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος φυγῶν τὴν γενομένην βίαν ἀνήλθε πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα παραιτούμενος ἅμα καὶ τὸν κόμητα καὶ τὰς ἐκείνων συσκευάς, ἀξιῶν δὲ νόμιμον ἐπισκόπων σύνοδον συγκροτηθῆναι ἢ καὶ αὐτὸν δέξασθαι τὴν ἀπο 9.3 λογίαν ὧν ἐπήγαγον αὐτῷ. καὶ γράφει μὲν βασιλεὺς ἀγανακτῶν καὶ προσκαλε σάμενος αὐτοὺς ἐπαγγελλόμενός τε αὐτὸς ἀκροάσασθαι ὁ καὶ τὴν σύνοδον κελεύσας γε νέσθαι. οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον ἀνεληθόντες διαβάλλουσιν Ἀθανάσιον οὐκέτι μὲν τὰ ἐν Τύρῳ θρυλούμενα παρ' αὐτῶν, περὶ σίτου δὲ καὶ πλοίων ἐποχῆς, ὡς Ἀθανασίου ἐπαγγεῖλα μένου δύνασθαι κωλύειν τὴν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς Κωνσταντινούπολιν τοῦ σίτου μετακομιδὴν· ταῦτά τινες τῶν ἐξ ἡμῶν ἔνδον ὄντες μετὰ Ἀθανασίου ἀκηκόασιν τοῦ βασι 9.4 λέως ἀπειλοῦντος. εἶτα τοῦ Ἀθανασίου ὀδυρομένου ἐπὶ τῇ διαβολῇ καὶ διαβεβαιοῦ μένου μὴ εἶναι ταύτην ἀληθῆ (πῶς γὰρ ἂν ἰδιώτης ἄνθρωπος καὶ πένης τηλικαῦτα δύναιτο); Εὐσέβιος οὐδὲ δημοσίᾳ παραιτησάμενος τὴν διαβολὴν ὤμνυε τὸν Ἀθανάσιον εἶναι πλούσιον καὶ δυνατὸν καὶ ἰκανὸν πρὸς πάντα, ἵνα ἐκ τούτων κάκεῖνα εἰρηκῶς Ἀθα νάσιος νομισθῆ. ταῦτα μὲν οἱ σεμνοὶ κατηγοροῦν ἐπίσκοποι, ἢ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κρεῖτ των τῆς πονηρίας αὐτῶν γεγένηται, τὴν γὰρ εὐσεβειαν τοῦ βασιλέως εἰς φιλανθρωπίαν κεκίνηκε καὶ ἀντὶ θανάτου τὴν ἐξοριστίαν παρέσχεν. 9.5 Οὐκοῦν αἱ διαβολαὶ καὶ οὐδὲν ἄλλο τούτων αἷτια. ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς πρὸ τούτου γράφων τὴν συσκευὴν ἐμέμψατο, τὴν ἐπιβουλήν ἠτιάσατο τῶν Μελιτιανῶν κατεψηφίσατο, ἀθεμίτους, ἀρᾶς ἀξίους, τὰ δεινότατα αὐτοὺς ἐγγράφως εἰπῶν. κεκίνηται γὰρ νεκρὸν ἀκηκοῶς ἄνθρωπον, ὃς

ἐν τοῖς ζῶσιν ἦν· κεκίνηται φόνον ἀκούσας ἐπὶ ζῶντι καὶ τοῦ βίου μὴ στερηθέντι, οὗ καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἀπεστείλαμεν.

10.1 οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον οἱ θαυμαστοί, ἵνα καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰ γραφέντα λύειν δόξωσιν, ὄνομα συνόδου σχηματίζονται καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς παρὰ βασιλέως λαμβάνουσι. καὶ κόμης ἐπὶ τούτῳ καὶ στρατιῶται δορυφόροι τῶν ἐπισκόπων καὶ βασιλικά γράμματα συνελθεῖν οὕς ἤτησαν ἐπαναγκάζοντα. ἐνταῦθα τὸ παράδοξον τῆς ἐπιβουλῆς αὐτῶν ἐνθυμήθητε καὶ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν τολμωμένων αὐτοῖς, ἵνα ὅθεν δήποτε παντὶ τρόπῳ τὸν ἄνθρωπον ἐξ ἡμῶν ἀρπάσωσιν. εἰ μὲν γὰρ ἐπέτρεπον ἑαυτοῖς τὴν κρίσιν μόνοις ὡς ἐπίσκοποι, τίς κόμητος καὶ στρατιωτῶν χρεία; ἢ πῶς ὑπὸ βασιλικοῖς συνήγοντο γράμμασιν; εἰ δὲ βασιλέως ἐδέοντο καὶ παρ' αὐτοῦ τὸ κύρος ἔχειν ἤθελον, διὰ τί 10.3 τὴν κρίσιν αὐτοῦ παρέλουν; ἢ πῶς ἐκεῖνου τοὺς μὲν Μελιτιανούς συκοφάντας, ἄθε 10.3 μίτους, Ἀθανάσιον δὲ καθαρώτατον δι' ὧν ἔγραψε κρίναντος καὶ τὸν φόνον ἐκτραγῶ δούντος τὸν ἐπὶ τῷ ζῶντι πεπλασμένον, οὗτοι καὶ Μελιτιανούς ἀληθεύειν κάκεῖνον ὑπεύθυνον εἶναι διωρίζοντο καὶ μὴ αἰδούμενοι τὸν ζῶντα νεκρὸν ἐποίουν, ζῶντα καὶ μετὰ τὴν κρίσιν τοῦ βασιλέως, καὶ ὅτε συνήεσαν, καὶ ἄχρι νῦν σὺν ἡμῖν ὄντα;

11.1 Ταῦτα μὲν περὶ Ἀρσενίου ποτήριον δὲ μυστικόν, ποῖον ἢ ποῦ κατεαγὲν παρὰ Μακαρίου; τοῦτο γὰρ ἄνω καὶ κάτω περιόντες θρυλοῦσι. καίτοι Ἀθανάσιον μὲν οὐδὲ οἱ κατήγοροι τετολμήκασιν αἰτιάσασθαι, εἰ μὴ οἱ παρ' αὐτῶν ὑπεβλήθησαν, ἀλλ' ὁμως αὐτοὶ τὸ τέλος τῆς μέμψεως ἐπ' αὐτὸν ἄγουσιν, ὃ 11.2 μὴδὲ ἐπὶ Μακάριον ἔδει χωρεῖν οὐκ ἐλεγχθέντα. καὶ οὐκ αἰσχύνονται ταῦτα ἐπὶ κατηχομένων, καὶ τό γε χεῖριστον, ἐπὶ Ἑλλήνων τραγωδοῦντες τὰ μυστήρια, δέον, ὡς γέγραπται, «μυστήριον βασιλέως καλὸν κρύπτειν», καὶ ὡς ὁ κύριος παρήγγειλε «μὴ δώτε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ μὴδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων». οὐ χρὴ γὰρ τὰ μυστήρια ἀμνηστῶς τραγωδεῖν, ἵνα μὴ Ἑλληνες μὲν ἀγνοοῦντες γελῶσι, κατηχοῦμενοι δὲ περιέργοι γενόμενοι σκανδαλίζονται. 11.3 ἀλλὰ καὶ ὁμως ποῖον ἢ ποῦ ἢ παρὰ τίσι κατεαγὲν ποτήριον; Μελιτιανοὶ μὲν γὰρ εἰσιν οἱ κατηγοροῦντες καθόλου πιστεῦσθαι μὴ ὀφείλοντες. σχισματικοὶ γὰρ καὶ ἐχθροὶ τῆς ἐκκλησίας γεγόνασιν οὐ νῦν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μακαρίου Πέτρου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος γενομένου, οἱ καὶ αὐτῷ Πέτρῳ ἐπιβουλεύσαντες καὶ Ἀχιλλᾶν τὸν μετ' ἐκεῖνον διαβα 11.4 λόντες καὶ Ἀλεξάνδρου κατηγορήσαντες μέχρις αὐτοῦ τοῦ βασιλέως. οὕτως γὰρ δὴ μελετήσαντες λοιπὸν καὶ εἰς Ἀθανάσιον διέβησαν οὐδὲν ξένον τῆς πονηρίας ἑαυτῶν ποιοῦντες, καὶ γὰρ ὡσπερ τοὺς πρὸ αὐτοῦ, οὕτως καὶ τοῦτον ἐσυκοφάντησαν. ἀλλὰ νῦν αὐτῶν καὶ οὐ πρότερον ἢ συκοφαντία καὶ αἰ διαβολαὶ κεκρατήκασιν, ὅτι τοὺς περὶ Εὐσέβιον ἔσχον συνεργούς καὶ προστάτας διὰ τὴν οἰκείαν ἀσέβειαν τῶν Ἀρειομανιτῶν, 11.5 δι' ἣν ὡσπερ πολλοῖς ἐπισκόποις οὕτω καὶ Ἀθανάσιῳ συνεσκευάσαντο. καὶ γὰρ ὁ τόπος ἐκεῖνος, ἐν ᾧ κεκλάσθαι τὸ ποτήριον φησιν, οὐκ ἦν ἐκκλησία· πρεσβύτερος οὐκ ἦν ὁ τὸν τόπον οἰκῶν· ἡμέρα, καθ' ἣν Μακάριον τοῦτο πεποιηκέναι φασίν, οὐκ ἦν κυριακή. μήτε τοίνυν ἐκκλησίας οὔσης ἐκεῖ μήτε τοῦ ἱεροουργούντος μήτε τῆς ἡμέρας 11.6 ἀπαιτούσης ποῖον ἢ πότε ἢ ποῦ τὸ ποτήριον κέκλασται μυστικόν; ποτήρια μὲν γὰρ εἶναι πολλὰ καὶ κατὰ τὰς οἰκίας καὶ ἐν ἀγορᾷ μέσῃ δηλὸν καὶ τούτων οὐδὲν ὁ θραύων ἀσεβεῖ, τὸ δὲ μυστικὸν ποτήριον, ὃ κὰν θραυσθῆ παρ' ἐκόντος, ἀσεβῆ ποιεῖ τὸν ἐπικεχει ρηκότα, παρὰ μόνοις τοῖς νομίμως προεστῶσιν εὐρίσκεται. οὗτος ὁ τρόπος τούτου τοῦ 11.7 ποτηρίου μόνος, ἄλλος οὐδεὶς. τοῦτο ὑμεῖς νομίμως προπίνετε τοῖς λαοῖς, τοῦτο ὑμεῖς ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος παρελάβετε, τοῦτο μόνον ἐστὶ τῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας προεστῶτων. μόνων γὰρ ὑμῶν ἐστὶ προπίνειν τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, τῶν δὲ ἄλλων οὐδενός. ἀλλ' ὅσον τὸ μυστικὸν ὁ θλάων ἀσεβῆς, τοσοῦτον ἀσεβέστερος ὁ

ένυβρίζων τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ· ένυβρίζει γὰρ ὁ παρὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμὸν τοῦτο ποιῶν. (καὶ ταῦτά φαμεν οὐχ ὅτι κἂν σχισματικῶν ποτήριον κέκλασται παρὰ Μακαρίου, ἀλλ' ὅτι μηδὲν ἦν ὅλως ἐκεῖ· πῶς γάρ; ὅπου μήτε τόπος κυριακῆς μήτε τις ἐκεῖ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ μήτε ὁ καιρὸς μυστηρίων ἦν.) οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ πολυθρύλητος Ἰσχύρας ὁ μήτε ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας χειροτονηθεὶς καί, ὅτε τοὺς ὑπὸ Μελετίου κατασταθέντας πρεσβυτέρους Ἀλέξανδρος ἐδέχετο, μηδὲ ἐκείνοις συναριθμηθεὶς· οὕτως οὐδὲ ἐκεῖθεν κατεστάθη.

12.1 Πόθεν οὖν πρεσβύτερος Ἰσχύρας; τίνας καταστήσαντος; ἄρα Κολλούθου; τοῦτο γὰρ λοιπὸν. ἀλλ' ὅτι Κόλλουθος πρεσβύτερος ὢν ἐτελεύτησε καὶ πᾶσα χεὶρ αὐτοῦ γέγονεν ἄκυρος καὶ πάντες οἱ παρ' αὐτοῦ κατασταθέντες ἐν τῷ σχίσματι λαϊκοὶ γεγόνασι. 12.2 καὶ οὕτως συνάγονται, δῆλον καὶ οὐδενὶ καθέστηκεν ἀμφίβολον. πῶς οὖν ἰδιώτης ἄνθρωπος καὶ οἰκίσκον οἰκῶν ἰδιωτικὸν ποτήριον ἔχειν μυστικὸν πιστευθεῖς; ἀλλὰ τότε τὸν ἰδιώτην πρεσβύτερον ὠνόμαζον καὶ τὴν προσηγορίαν αὐτῷ ταύτην διὰ τὴν καθ' ἡμῶν ἀδικίαν ἐχαρίζοντο καὶ νῦν μισθὸν τῆς κατηγορίας ἐκκλησίας οἰκοδομὴν προ. 12.3 ξενούσιν. οὕτως οὐκ εἶχεν ἐκκλησίαν ἄνθρωπος, ἀλλὰ μισθὸν τῆς κακοηθείας καὶ τῆς πρὸς τὴν κατηγορίαν ὑπακοῆς νῦν, ἦν οὐκ εἶχε, λαμβάνει καὶ τάχα καὶ ἐπισκοπὴν ἀντ' ἐδοσαν αὐτῷ· ταῦτα γὰρ θρυλεῖ περιῶν καὶ οὕτω καθ' ἡμῶν βρενθύεται. οὕτω λοιπὸν τηλικαῦτα ἔπαθλα παρὰ τῶν ἐπισκόπων τοῖς κατηγοροῦσι καὶ συκοφάνταις προστίθεται· εἰκότως, οἱ γὰρ συνεργὸν εἰς ἃ ἤθελον αὐτὸν ἐσχηκότες ὡς τῶν πραγμάτων κοινωνόν, οὕτως καὶ τῆς ὁμοίας ἐπισκοπῆς ἠξίωσαν. ἀλλὰ μήπω ταῦτα, ἔτι δὲ τὰς ἀκοὰς τοῖς τότε πρᾶχθεῖσι παρ' αὐτῶν ἔνδοτε.

13.1 Μὴ δυνηθέντες πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καίτοι κατ' αὐτῆς παρεσκευασμένοι, καὶ ἐν Τύρῳ μηδὲν ἀποδείξαντος Ἰσχύρα, ἀλλὰ συκοφάντου δεικνυμένου καὶ τὴν συσκευὴν αὐτῶν τῆς συκοφαντίας λυούσης εἰς ἀποδείξεις ὑπερτίθενται καὶ ἐπαγγέλλονται πέμ. 13.2 ψεῖν ἐξ ἑαυτῶν τοὺς κατὰ Μαρεώτην πολυπραγμονήσαντας. καὶ οὐς ἡμεῖς παρητούμεθα φανερώς διὰ πολλὰ καὶ ὡς τὰ Ἀρείου φρονούοντας καὶ διὰ τοῦτο ἡμῶν ἐχθρούς, ἀπέστειλαν αὐτοὶ κρύφα χρώμενοι τῇ δυναστείᾳ Διόγνιον, Μάριν, Θεόδωρον, Μακεδόνην, δύο νεωτέρους τὴν ἡλικίαν καὶ τὸν τρόπον Οὐρσάκιον καὶ Οὐάλην ἀπὸ Παννονίας, καὶ οὗτοι μετὰ τὴν τοσαύτην ὁδόν, ἦν ὑπέμειναν, ἵνα δικάσωσι τῷ ἐχθρῷ, πάλιν ἀπὸ Τύρου καὶ εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν ἠπέιγοντο, μηδὲ τὸ μάρτυρες οἱ δικασταὶ γινέσθαι παραιτησάμενοι, ἀλλὰ πάντα τρόπον ἐπιβουλῆς ἀναδεξάμενοι φανερώς καὶ πάντα κάματον καὶ πᾶσαν ὁδὸν ὑποστάντες, ἵνα τὴν κατασκευαζομένην συσκευὴν πληρώσωσι. 13.3 καὶ τὸν μὲν ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον κατεχόμενον ἐπὶ ξένης ἠφίεσαν, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν τοῦ ἐχθροῦ πόλιν εἰσήεσαν ὡσπερ ἐπικωμάζοντες τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ λαῷ, καὶ τὸ παραλογώτερον, Ἰσχύραν τὸν κατήγορον μετ' ἑαυτῶν ἐπαγόμενοι Μακάριον τὸν κατηγορούμενον οὐκ ἐπέτρεψαν ἀκολουθῆσαι, ἀλλ' ἔμφρουρον ἀφῆκαν ἐν Τύρῳ· ἄνω γὰρ καὶ κάτω Μακάριος ὁ πρεσβύτερος τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπήγετο παρ' αὐτῶν τῷ ἐγκλήματι.

14.1 Μόνοι τοίνυν μετὰ τοῦ κατηγοροῦ τὴν Ἀλεξανδρείαν εἰσελθόντες σύνοικον αὐτὸν καὶ συνέστιον καὶ συμπότην ἔχοντες καὶ τὸν ἔπαρχον τῆς Αἰγύπτου Φιλάγριον παραλαβόντες ἐπὶ τὸν Μαρεώτην ἀπῆλθον. κάκεῖ δῆθεν ἐποιοῦντο τὴν ἐξέτασιν μόνοι, ὡς ἤθελον, μετὰ τοῦ προειρημένου, πολλὰ τοὺς πρεσβυτέρους παρεῖναι παρακαλέσαντας οὐκ ἐπιτρέψαντες. ἠξίουσαν δὲ παρεῖναι οἱ τε τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας πάσης πρεσβύτεροι, ἵνα 14.2 τοὺς ὑποβαλλομένους ὑπὸ Ἰσχύρα διελέγξωσι, πόθεν καὶ τίνας εἰσὶ. καὶ τοὺς μὲν λειτουργοὺς ἐκώλυον παρεῖναι, ἐπὶ δὲ τῶν ἐθνικῶν ἐξήταζον περὶ ἐκκλησίας, περὶ ποτηρίου, περὶ τραπέζης καὶ τῶν ἁγίων,

καὶ τὸ δεινότερον, ἔθνικοὺς ἐκάλουν μάρτυρας περὶ ποτηρίου μυστικοῦ ζητοῦντες· καὶ οὐς ἠρπάσθαι παρὰ Ἀθανασίου διωρίζοντο ἐκ μετακλήσεως τοῦ καθολικοῦ καὶ μηδὲ ὅποι γῆς εἰσι γινώσκειν, τούτους εἰσήγον ἐφ' ἑαυτῶν καὶ τοῦ ἐπάρχου μόνον καὶ οὐκ ἠδοῦντο τούτους ἠφανίσθαι παρὰ τοῦ ἐπισκόπου 14.3 Ἀθανασίου λέγοντες, ὧν ταῖς μαρτυρίαις συγχρῆσθαι δοκοῦσιν. ἀλλὰ κἀνταῦθα μόνον φονεῦσαι βουλόμενοι πάλιν τοὺς ζῶντας ὡς ἀποθανόντας τὸν ἐπὶ Ἀρσενίου τρόπον μιμούμενοι πλάττονται. ὄντας γὰρ τοὺς ἀνθρώπους καὶ φαινομένους ἐπὶ τῆς ἰδίας ὑμῖν τοῖς μακρὰν ὡς ἀφανεῖς ἐκτραγωδοῦσιν, ἵνα μακρὰν ὄντων τῶν ἐλέγχων τὸν συλλειτοῦρ γὼν ἡμῶν διαβάλλωσιν ὡς βία καὶ δυναστεία χρώμενον, καίτοι πάντα αὐτοὶ μετὰ 14.4 ναστείας καὶ προστασίας πράττοντες. καὶ γὰρ ὅμοια πάλιν τὰ κατὰ Μαρεώτην τοῖς κατὰ Τύρον ἐγίνετο. ὡσπερ γὰρ ἐκεῖ κόμης ἦν μετὰ στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας οὐδενὶ ἐπιτρέπων παρὰ τὰ ἐκείνοις δοκοῦντα ἢ λέγεσθαι ἢ πράττεσθαι, οὕτως καὶ ἐνταῦθα ὁ τῆς Αἰγύπτου ἑπαρχος μετὰ τῆς τάξεως ἦν πάντας μὲν τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἐκφοβῶν, μηδένα δὲ μετὰ ἀληθείας ἐπιτρέπων μαρτυρεῖν· καὶ τὸ παραδοξότερον, ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καὶ τῇ οἰκίᾳ τοῦ κατηγοροῦ καὶ ὄκουν καὶ ἐξετάζειν ἐδόκουν, ἃ ἠβούλοντο, οἱ εἴτε δικασταὶ εἴτε μάρτυρες εἴτε τῆς ἑαυτῶν καὶ Εὐσεβίου σπουδῆς, ὅπερ ἀληθέστερον, ὑπηρεταὶ παραγενόμενοι.

15.1 Καὶ τίνα τὰ παρ' αὐτῶν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τολμηθέντα, νομίζομεν ὑμᾶς μὴ ἀγνοεῖν, πανταχοῦ γὰρ διαδέδοται. ξίφη γυμνὰ κατὰ τῶν ἀγίων παρθένων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἐχώρει καὶ μάστιγες κατὰ τῶν ἐντίμων παρὰ θεῶν σωμάτων, καὶ τοὺς πόδας ἐχώλεον ὑπὸ τῶν πληγῶν αἰ τὴν ψυχὴν ἐν ἀγνείᾳ καὶ πᾶσιν ὀλόκληροι τοῖς καλοῖς. ἐργασίαι τε κατ' αὐτῶν ἐπεσεῖοντο καὶ ἔθνικοὶ δῆμοι πρὸς τὸ γυμνοῦν τύπτειν ἀσελ 15.2 γαίνειν κατ' αὐτῶν, βωμούς τε καὶ θυσίας ἐπαπειλεῖν αὐταῖς. καὶ τις ἀσελγῆς ἀνὴρ ὡς ἐξουσίας λοιπὸν δοθείσης ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου πρὸς χάριν τῶν ἐπισκόπων χεῖρα παρ θένου κατεῖχε καὶ πρὸς παρατυχόντα βωμὸν εἶλκεν ἀνάγκην θυσίας καὶ διωγμοῦ μιμούμενος. καὶ ταῦτα ἐπράττετο καὶ φυγὴ τῶν παρθένων ἦν καὶ γέλως τῶν ἔθνικῶν κατὰ τῆς ἐκκλησίας τῶν ἐπισκόπων ἔνδον ὄντων καὶ ταύτην τὴν οἰκίαν οἰκούντων, ἐν ἧ ταῦτα ἐπράττετο, καὶ ἀφ' ἧς διὰ τὴν εἰς αὐτοὺς χάριν ξιφῶν αἰ παρθένοι γυμνῶν καὶ παντὸς κινδύνου καὶ ὕβρεων καὶ παροινίας πεπεύρανται. καὶ ταῦτα ἔπασχον ἐν νηστείᾳ παρὰ τῶν τοῖς ἐπισκόποις ἔνδον συνεστιωμένων.

16.1 Ταῦτα προειδότες ὡς ἐχθρῶν εἴσοδος οὐχ ἢ τυχοῦσα βλάβη, τὴν παραίτησιν ἐποιησάμεθα. ταῦτα καὶ Ἀλέξανδρος ἐν νῶ λαβὼν ὁ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπίσκοπος γράφει πρὸς τοὺς ἐκεῖ μείναντας τὴν συσκευὴν ἐλέγχων καὶ τὴν ἐπιβουλήν μαρτυρούμενος, ὃν κἂν συναριθμῶσιν ἑαυτοῖς καὶ τῆς ἐπιβουλῆς μετρῶσιν ἕνα, οὐδὲν ἄλλο ἢ κατ' ἐκείνου 16.2 τὴν βίαν δεικνύουσι. καὶ γὰρ καὶ ὁ παμπόνηρος Ἰσχύρας οὐδὲ αὐτὸς ἄνευ φόβου καὶ βίας ἐπ' αὐτὸ ὤρμησεν, ἀλλ' ἀνάγκη τὴν κατηγορίαν ὑπέδω. τούτου τεκμήριον αὐτὸς ἔγραψεν Ἰσχύρας πρὸς τὸν συνεπίσκοπον Ἀθανάσιον, ὅτι μηδὲν ἐκεῖ πέπρακται τοιοῦτον, ἀλλ' ὑπεβλήθη πλάσασθαι. καὶ ταῦτα ἔγραψεν οὐ δεχθεὶς παρ' αὐτοῦ ὡς πρεσβύτερος, οὐ τοιαύτην χάριτος προσηγορίαν λαβὼν, οὐκ οἰκοδομὴν ἐκκλησίας εἰς ἀμοιβὴν τυχόν, οὐ μισθὸν ἐπισκοπῆς προσδοκήσας, ὧν πάντων ἔτυχε παρ' αὐτῶν διὰ τὴν κατηγορίαν. ἀλλὰ καὶ τὸ γένος αὐτοῦ πᾶν μεθ' ἡμῶν συνήγετο οὐκ ἂν συναχθέντες, εἴγε τὸ τυχὸν ἠδίκηντο.

17.1 Ταῦτα μὲν οὖν ὅτι μὴ λόγος, ἀλλ' ἔργον, μάρτυρες μὲν οἱ τοῦ Μαρεώτου πρεσβύτεροι πάντες οἱ αἰεὶ συνόντες ἐν ταῖς περιοδαῖς τῷ ἐπισκόπῳ οἱ καὶ τότε γράψαντες κατὰ Ἰσχύρα καὶ μήτε ἐν Τύρῳ οἱ ἐλθόντες ἐξ αὐτῶν ἐπιτραπέντες εἰπεῖν τὴν ἀλήθειαν μήτε ἐν τῷ Μαρεώτῃ ἀπομείναντες συγχωρηθέντες ἐλέγξαι τὸν

Ἰσχύραν συκο φάντην, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἀντίγραφα τῶν Ἀλεξάνδρου γραμμάτων καὶ τῶν πρεσβυτέρων 17.2 καὶ τὰ Ἰσχύρα. ἀπεστείλαμεν δὲ καὶ τὴν τοῦ πατρὸς τῶν βασιλέων ἐπιστολὴν, ἔνθα οὐ μόνον ἐπ' Ἀρσενίῳ δυσχεραίνει ὅτι ζῶντος ἀνθρώπου φόνος ἐνεκαλεῖτο, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ ποτηρίῳ πάλιν ἐθαύμαζε τὸ ποικίλον τῆς κατηγορίας καὶ πεπλανημένον ὅτι πῆ μὲν Μακαρίου τοῦ πρεσβυτέρου, πῆ δὲ Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου κατηγοροῦν ὡς κλάσαντος ταῖς χερσὶ τὸ ποτήριον, καὶ πάλιν συκοφάντας τοὺς Μελιτιανούς καὶ πάλιν 17.3 Ἀθανάσιον καθαρώτατον ἀποφαίνεται. πῶς γὰρ οὐ συκοφάνται Μελιτιανοὶ καὶ πρό γε πάντων Ἰωάννης; ὁ εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν κοινωνήσας ἡμῖν, καταγνοὺς ἑαυτοῦ μηδὲν ἔτι περὶ τοῦ ποτηρίου κινήσας, ἐπειδὴ τοὺς περὶ Εὐσέβιον εἶδε σπουδᾶ ζοντας τοῖς Ἀρειομανίταις οὐκ ἀποτολμώντας δὲ φανερώς αὐτοῖς συνεργεῖν, ἀλλὰ ζη τοῦντας ἄλλοις χρῆσθαι προσώποις, ἑαυτὸν ὑποβέβληκεν ὡσπερ τῶν ἔξω θεάτρων ὑποκριτὴν. καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν Ἀρειανῶν ἀγῶν καὶ τὸ πρωτότυπον ἐκείνους κατορθεῖν, ὑποβολὴ δὲ καὶ παράρτημα τούτων Ἰωάννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ἵνα οἱ τῶν Ἀρειανῶν σπουδασταὶ διὰ τῆς τούτων προφάσεως δικαστῶν σχήματι τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀσεβείας ἀπώσωνται καὶ τὴν ἀσέβειαν ἐγκαταπήξωσι καὶ τοὺς Ἀρειανούς εἰσαγάγωσι τῇ ἐκκλησίᾳ. καὶ οἱ τὴν εὐσέβειαν ἐξωθῆσαι θέλοντες δι' ἀσεβείας νικῆσαι βιάζονται, καὶ οἱ τὴν ἀσέβειαν τὴν κατὰ Χριστοῦ προελόμενοι τοὺς τῆς ἀσεβείας ἐχθροὺς ὡς ἀσεβεῖς ἀνελεῖν ἐπεχείρησαν, καὶ ποτήριον ἡμῖν προφέρουσι κεκλασμένον, ἵνα δόξη καὶ Ἀθανάσιος κατὰ 17.4 Χριστοῦ συνασεβεῖν αὐτοῖς. ποία γὰρ καὶ μνήμη παρ' αὐτοῖς ὀφείλεται ποτηρίου μυστικοῦ; πόθεν ἀσεβείας τῆς εἰς Χριστὸν προστάταις περὶ ποτηρίου νοῦς εὐσεβῆς; πόθεν τοῖς τὸν Χριστὸν μὴ γνωρίζουσι ποτήριον Χριστοῦ γνῶριμον; πῶς οἱ ποτήριον τιμᾶν προσποιούμενοι τὸν τοῦ ποτηρίου θεὸν ἀτιμάζουσιν; ἢ πῶς οἱ ποτήριον ὀδυρόμενοι τὸν ἐπίσκοπον τὸν ἐν αὐτῷ μυσταγωγῶντα φονεῦσαι ζητοῦσι; καὶ ἐφόνευσαν ἂν τὸ ὅσον ἐν ἑαυτοῖς. πῶς δὲ οἱ τὸν θρόνον τὸν ἐστολισμένον ἐπισκοπικῶς ὀδυρόμενοι τὸν ἐν αὐτῷ καθήμενον ἐπίσκοπον ἀνελεῖν ζητοῦσιν; ἵνα καὶ ὁ θρόνος τὸν ἐπίσκοπον ζητῇ 17.5 καὶ οἱ λαοὶ τῆς εὐσεβοῦς διδασκαλίας στερηθῶσιν. οὔτε οὖν ποτήριον οὔτε φόνος οὔτε τι τῶν ὑπ' αὐτῶν τερατολογηθέντων εἰς τοῦτο αὐτοὺς προήγαγεν, ἀλλ' ἡ προειρημένη τῶν Ἀρειανῶν ἀσέβεια, δι' ἣν καὶ Ἀθανασίῳ καὶ ἄλλοις ἐπισκόποις ἐπιβουλεύσαντες ἔτι καὶ νῦν τῇ ἐκκλησίᾳ πολεμοῦσιν. ἄρα γὰρ τίνες οἱ φόνους καὶ ἐξοριστίας ποιήσαντες; οὐχ οὗτοι; ἄρα τίνες ταῖς ἔξωθεν προστασίαις χρώμενοι τοῖς ἐπισκόποις ἐπιβουλεύουσιν; οὐχ οἱ περὶ Εὐσέβιον μᾶλλον καὶ οὐκ Ἀθανάσιος, ὡς αὐτοὶ γράφουσι; 17.6 παρ' αὐτῶν γὰρ αὐτὸς καὶ ἄλλοι πεπόνθασι. καὶ γὰρ καὶ πρεσβύτεροι τῆς Ἀλεξανδρείας τέσσαρες κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, καίτοι μηδὲ εἰς Τύρον ἐξεληθόντες, ὑπερόριοι παρ' αὐτῶν γεγονάσιν. ἄρα τίνες οἱ θρήνων καὶ δακρύων ἄξιοι; οὐχ οἱ καὶ τὰ πρῶτα ποιήσαντες καὶ δευτέρα συνάπτειν μὴ παραιτούμενοι καὶ πάντα συκοφαντοῦντες, ἵνα ἐπίσκοπον ἀπολέσωσι μὴ ὑπεῖκοντα τῇ τῆς ἀσεβείας αὐτῶν αἰρέσει; διὰ τοῦτο ἡ ἔχθρα τῶν περὶ Εὐσέβιον, διὰ τοῦτο τὰ ἐν Τύρῳ κινήθέντα, διὰ τοῦτο αἱ προσποιήτοι κρίσεις, διὰ τοῦτο νῦν καὶ χωρὶς κρίσεως παρ' αὐτῶν ὡς πεπληροφορημένων γράμματα, διὰ τοῦτο αἱ πρὸς τὸν πατέρα τῶν βασιλέων καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς εὐσεβεστάτους βασιλεῖς διαβολαί.

18.1 Οἷα γὰρ καὶ νῦν κατείρηται ὁ συλλειτουργὸς ἡμῶν Ἀθανάσιος, ἀναγκαῖον ὑμᾶς εἰδέναι, ἵνα καὶ ἐκ τούτου καταγνῶτε τῆς πονηρίας αὐτῶν καὶ γινώσκητε, ὅτι μηδὲν 18.2 ἄλλο ἢ φονεῦσαι ζητοῦσι τὸν ἄνδρα. σίτος παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν βασιλέων ἐδίδοτο πρὸς τὰς τῶν χηρῶν διατροφὰς ἰδίᾳ μὲν Λιβύας, ἰδίᾳ δὲ τισιν ἐξ Αἰγύπτου. τοῦτον πάντες λαμβάνουσιν ἄχρι νῦν Ἀθανασίου μηδὲν ἐξ αὐτοῦ κομιζομένου πλὴν μόνου τοῦ συγκάμνειν αὐτοῖς. ἀλλὰ νῦν ἐκείνων

λαμβάνοντων, μη μεμψαμένων, ὁμολογούντων λαμ βάνειν, διαβέβληται Ἄθανάσιος ὡς ὄλον τὸν σῖτον πιπράσκων καὶ εἰς τὸ ἴδιον ἀπο 18.3 φερόμενος, καὶ τοῦτο ἔγραψε βασιλεὺς αἰτιώμενος ἐκ τῶν γεγενημένων διαβολῶν. τίνες τοίνυν οἱ διαβεβληκότες; οὐχ οἱ καὶ τὰ πρῶτα ποιήσαντες καὶ τὰ δεύτερα κινεῖν μὴ παραιτούμενοι; τίνες οἱ τῶν γραμμάτων τούτων αἴτιοι τῶν παρὰ τοῦ βασιλέως λεγομένων; οὐχ οἱ Ἀρειανοὶ σπουδάζοντες καὶ μηδὲν κατὰ τοῦ ἀνδρὸς παραιτησάμενοι μήτε λέγειν μήτε γράφειν; οὐδεὶς γὰρ ἂν τοὺς τοσαῦτα ποιήσοντας ἀφείς ἄλλους ὑποπτεύσειε. 18.4 καὶ γὰρ ἐναργέστατον αὐτῶν τὸ δεῖγμα τῆς διαβολῆς φαίνεται· σπουδάζουσι γὰρ τῆς ἐκκλησίας ἀφελέσθαι τὸν σῖτον τῇ προφάσει τῆς διαβολῆς καὶ Ἀρειανοῖς παρασχεῖν, ὃ πάντων μάλιστα εἰς τοὺς αἰτίους τῆς σπουδῆς καὶ τοὺς ἐξάρχους αὐτῶν ἀνατρέχει τοὺς μήτε φόνους κατὰ τοῦ ἀνδρὸς κινήσαι παραιτησαμένους, δι' ὧν ψευδῆ διαβεβλήκασι βασιλεῖ, μήτε τῶν κλήρων τῆς ἐκκλησίας ἀφελέσθαι τὰς τροφάς, ἵνα τῷ ὄντι κέρδος αἰρετι κοῖς παράσχωνται.

19.1 Ἀπεστείλαμεν δὲ καὶ τὴν μαρτυρίαν τῶν κατὰ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν καὶ τῶν ἐξ Αἰγύπτου συλλειτουργῶν ἡμῶν, ἵνα καὶ ἐκ τούτου γνῶτε τὴν κατὰ Ἄθανασίου γεγενημένην συκοφαντίαν. ταῦτα δὲ ποιῶσιν, ἵνα φόβῳ λοιπὸν ἡσυχάζοντων τῶν τῆς εὐσεβείας φρονούντων ἢ τῶν ἀσεβῶν Ἀρειανῶν αἵρεσις ἀντεισαχθῆ. ἀλλὰ καὶ τῇ μὲν ὑμῶν εὐλαβείᾳ χάρις, ἀγαπητοί, ὅτι πολλάκις τοὺς Ἀρειανούς ἀναθεματίζοντες ἐγράψατε καὶ χώραν αὐτοῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν οὐ δεδώκατε· τῶν δὲ περὶ Εὐσέβιον ὁ ἔλεγχος 19.2 ἐγγύς. ἰδοὺ γὰρ μετὰ τὰ πρότερα παρ' αὐτῶν περὶ τῶν Ἀρειανῶν γράμματα, ὧν καὶ ἀπεστείλαμεν τὰ ἀντίγραφα, φανερώς λοιπὸν τοὺς παρὰ πάσης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀναθεματισθέντας Ἀρειομανίτας ἐπεγείρουσι κατὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐπίσκοπον αὐτοῖς κατέστησαν καὶ ταῖς ἀπειλαῖς καὶ τοῖς φόβοις διαιροῦσι τὰς ἐκκλησίας, ἵνα πανταχοῦ 19.3 συνεργοὺς ἔχωσι τῆς ἀσεβείας αὐτῶν. καὶ γὰρ καὶ διακόνους πρὸς τοὺς Ἀρειομανίτας ἀποστέλλουσι, οἱ φανερώς συνάγονται παρ' αὐτοῖς καὶ γράφουσιν αὐτοῖς καὶ ἀντίγραφα παρ' αὐτῶν κομίζονται τὴν ἐκκλησίαν κατασχίζοντες καὶ κοινωνοῦντες αὐτοῖς καὶ γράμματα ἀποστέλλοντες πανταχοῦ τὴν αἵρεσιν αὐτῶν συνιστῶντα καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀποκηρύττοντα, ὡς δυνήσεσθε μαθεῖν, ἀφ' ὧν αὐτοὶ τῷ Ῥωμαίων ἐπισκόπῳ καὶ τάχα 19.4 καὶ πρὸς ὑμᾶς ἔγραψαν. ὡς οὖν οὐκ ἀνεκδίκητα ταῦτά ἐστι, συνορᾶτε καὶ ὑμεῖς, ἀγαπητοί. δεινὰ γὰρ καὶ ἀλλότρια τῆς κατὰ Χριστὸν διδασκαλίας ἐστὶ. τούτου γοῦν ἔνεκεν κοινῇ συνελθόντες ἐγράψαμεν ὑμῖν ἀξιοῦντες ὑμῶν τὴν ἐν Χριστῷ σύνεσιν ἀποδέξασθαι μὲν τὴν ὁμολογίαν ταύτην καὶ συναλγῆσαι τῷ συνεπισκόπῳ ἡμῶν Ἄθανασίῳ, ἀγανακτῆσαι δὲ κατὰ τῶν περὶ Εὐσέβιον τῶν τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρούντων, πρὸς τὸ μηκέτι τοιαύτην κακίαν καὶ πονηρίαν κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἰσχύειν. ὑμᾶς γὰρ ἐκδίκους κατὰ τῆς τοιαύτης ἀδικίας ἐπικαλούμεθα ὑπομιμνήσκοντες τὸ ἀποστολικόν «ἐξάρατε τὸν 19.5 πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν». πονηρὰ γὰρ ἀληθῶς καὶ οὐκ ἄξια κοινωνίας τὰ παρ' αὐτῶν πραχθέντα. οὐκοῦν μηκέτι προσέχετε, κἂν πάλιν ὑμῖν γράψωσι κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἄθανασίου (πάντα γὰρ ψευδῆ τὰ παρ' αὐτῶν), μηδ' ἂν ὀνόματα δὲ ἐπισκόπων Αἰγυπτίων ἐγχαράττωσιν ἐπιστολαῖς. δῆλον γὰρ ὅτι οὐχ ἡμεῖς ἐσμεν οἱ γράφοντες, ἀλλὰ Μελιτιανοὶ οἱ αἰεὶ σχισματικοί, οἱ καὶ μέχρι νῦν τὰς ἐκκλησίας ταραττοντες καὶ στάσεις κινοῦντες. καταστάσεις γὰρ ἀλόγους καὶ σχεδὸν ἐθνικῶν ποιοῦνται, καὶ τοιαῦτα πράττουσιν, ἃ δυσωπούμεθα μὲν γράφειν, δύνασθε δὲ μαθεῖν παρὰ τῶν ἀποσταλέντων παρ' ἡμῶν τῶν καὶ τὴν ἐπιστολὴν ὑμῖν ἐπιδιδόντων.

20.1 Ταῦτα μὲν οἱ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου πρὸς πάντας καὶ πρὸς Ἰούλιον τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ῥώμης, καὶ οἱ περὶ Εὐσέβιον δὲ πρὸς Ἰούλιον ἔγραψαν, καὶ νομίζοντες ἡμᾶς ἐκφοβεῖν ἠξίωσαν σύνοδον καλέσαι καὶ αὐτὸν Ἰούλιον, εἰ

βούλοιο, κριτήν γενέσθαι. ἡμῶν τοίνυν ἀνελθόντων εἰς τὴν Ῥώμην ἔγραψεν εἰκότως Ἰούλιος καὶ ἐπὶ τοὺς περὶ Εὐσέβιον ἀπο20.2 στείλας καὶ δύο πρεσβυτέρους ἑαυτοῦ Ἐλπίδιον καὶ Φιλόξενον. ἐκεῖνοι δὲ ἀκούσαντες περὶ ἡμῶν ἐταράχθησαν οὐ προσδοκῆσαντες ἡμᾶς ἀνέρχεσθαι, καὶ παρητήσαντο προφάσεις ἀπιθάνους πορισάμενοι, μᾶλλον δὲ φοβηθέντες, μὴ ἄπερ οἱ περὶ Οὐάλεντα καὶ 20.3 Οὐρσάκιον ὠμολόγησαν, ταῦτα κατ' αὐτῶν ἐλεγχοῦν. λοιπὸν οὖν συνελθόντες ἐπίσκοποι πλέον πεντήκοντα, ἔνθα Βίτων ὁ πρεσβύτερος συνῆγεν, ἡμᾶς μὲν ἀπολογουμένους ἀπεδέξαντο καὶ ἐκύρωσαν εἰς ἡμᾶς τὴν τε κοινωνίαν καὶ τὴν ἀγάπην. ἠγανάκτησαν δὲ κατ' ἐκείνων καὶ ἠξίωσαν Ἰούλιον γράψαι τοῖς περὶ Εὐσέβιον ταῦτα τοῖς καὶ γράψασιν αὐτῶ. καὶ ἔγραψεν αὐτὸς καὶ ἀπέστειλε διὰ Γαβιανοῦ τοῦ κόμητος.

21.τ Ἐπιστολὴ Ἰουλίου

21.1 Ἰούλιος Διανίῳ καὶ Φλακίλλῳ Ναρκίσσῳ Εὐσεβίῳ Μάρι Μακεδονίῳ Θεοδώρῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτοῖς τοῖς ἀπὸ Ἀντιοχείας γράψασιν ἡμῖν, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, ἐν κυρίῳ χαίρειν. 21.2 Ἀνέγνων τὰ γράμματα τὰ διὰ τῶν πρεσβυτέρων μου Ἐλπίδιου καὶ Φιλοξένου ἀποκομισθέντα καὶ ἐθαύμασα, πῶς ἡμεῖς μὲν ἀγάπῃ καὶ συνειδήσει ἀληθείας ἐγράψαμεν, ὑμεῖς δὲ μετὰ φιλονεικίας, καὶ οὐχ ὡς ἔπρεπεν, ἐπεστείλατε. ὑπεροψία γὰρ καὶ ἀλαζονεία τῶν γραψάντων διὰ τῆς ἐπιστολῆς ἐδείκνυτο. ταῦτα δὲ ἀλλότρια τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως 21.3 ἐστίν. ἔδει γὰρ τὰ μετὰ ἀγάπης γραφέντα ἀμοιβῆς τῆς ἴσης μετὰ ἀγάπης τυχεῖν καὶ μὴ μετὰ φιλονεικίας. ἢ οὐχὶ ἀγάπης ἐστὶ γνώρισμα πρεσβυτέρους ἀποστεῖλαι, συμπαθεῖν τοῖς πάσχουσι, προτρέψασθαι τοὺς γράψαντας ἐλθεῖν, ἵνα πάντα θᾶττον λύσιν λαβόντα διορθωθῆναι δυναθῆ, καὶ μηκέτι μήτε οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν πάσχουσι μήτε ὑμᾶς τινες διαβάλλωσιν; ἀλλ' οὐκ οἶδα, τί τὸ δόξαν οὕτως ὑμᾶς διατεθῆναι, ὥστε καὶ ἡμᾶς ποιῆσαι λογίζεσθαι ὅτι καὶ ἐν οἷς ἐδόξατε ῥήμασιν ἡμᾶς τιμᾶν, ταῦτα μετασχηματιζόμενοι μετὰ 21.4 εἰρωνείας τινὸς εἰρήκατε. καὶ γὰρ καὶ οἱ πρεσβύτεροι οἱ ἀποσταλέντες, οὓς ἔδει μετὰ χαρᾶς ἐπανελθεῖν, τούναντίον λυπούμενοι ἐπανῆλθον, ἐφ' οἷς ἐωράκασιν ἐκεῖ γινομένοις. καὶ ἔγωγε τοῖς γράμμασιν ἐντυχῶν πολλὰ λογισάμενος κατέσχον παρ' ἑμαυτῶ τὴν ἐπιτολήν, νομίζων ὅμως ἤξειν τινὰς καὶ μὴ χρειᾶν εἶναι τῆς ἐπιστολῆς, ἵνα μὴ καὶ ἐς φανερόν ἐλθοῦσα πολλοὺς τῶν ἐνταῦθα λυπήσῃ. ἐπειδὴ δὲ μηδενὸς ἐλθόντος ἀνάγκη γέγονεν αὐτὴν προκομισθῆναι, ὁμολογῶ ὑμῖν, πάντες ἐθαύμασαν καὶ ἐγγὺς ἀπιστίας γεγόνασιν, εἰ ὅλως παρ' ὑμῶν τοιαῦτα ἐγράφη· φιλονεικίας γὰρ μᾶλλον καὶ οὐκ ἀγάπης ἦν ἢ ἐπι 21.5 στολή. εἰ μὲν οὖν φιλοτιμίας λόγων ἔνεκεν ὁ ὑπαγορεύσας ἔγραψεν, ἄλλων τὸ τοιοῦτον ἐπιτήδευμα. ἐν γὰρ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς οὐ λόγων ἐπίδειξις ἐστίν, ἀλλὰ κανόνες ἀποστολικοὶ καὶ σπουδὴ τοῦ μὴ σκανδαλίζειν ἕνα τῶν μικρῶν τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. συμ φέρει γὰρ κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν λόγον «μύλον ὀνικὸν κρεμασθῆναι εἰς τὸν τράχηλον καὶ καταποντισθῆναι ἢ σκανδαλίσαι κἂν ἕνα τῶν μικρῶν». εἰ δὲ ὡς τινῶν λελυπημένων διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους μικροψυχίαν (οὐ γὰρ ἂν εἶποιμι πάντων εἶναι ταύτην γνώμην) τοιαύτη γέγονεν ἢ ἐπιστολή, ἔπρεπε μὲν μηδὲ ὅλως λυπηθῆναι μηδὲ «ἐπιδύναμι τὸν ἥλιον ἐπὶ τῇ λύπῃ», ἔδει δὲ ὅμως μὴ εἰς τοσοῦτον προαχθῆναι, ὥστε καὶ ἔγγραφον αὐτὴν ἐπιδείξασθαι.

22.1 Τί γὰρ καὶ γέγονεν ἄξιον λύπης ἢ ἐν τίνι ἦν ἄξιον λυπηθῆναι ὑμᾶς οἷς καὶ ἐγράψαμεν; ἢ ὅτι προετρεψάμεθα εἰς σύνοδον ἀπαντῆσαι; ἀλλὰ τοῦτο μᾶλλον ἔδει μετὰ χαρᾶς δέξασθαι. οἱ γὰρ παρηρησίαν ἔχοντες, ἐφ' οἷς πεποιήκασι καί, ὡς

αὐτοὶ λέγουσι, «κεκρίκασιν», οὐκ ἀγανακτοῦσιν, εἰ παρ' ἐτέρων ἐξετάζοιτο ἡ κρίσις, ἀλλὰ θαρροῦσιν, ὅτι ἂν δικαίως ἔκριναν, 22.2 ταῦτα ἄδικα οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν μεγάλῃ συνόδῳ συνελθόντες ἐπίσκοποι οὐκ ἄνευ θεοῦ βουλήσεως συνεχώρησαν ἐν ἐτέρᾳ συνόδῳ τὰ τῆς προτέρας ἐξετάζεσθαι, ἵνα καὶ οἱ κρίνοντες πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες τὴν ἐσομένην δευτέραν κρίσιν μετὰ πάσης ἀσφαλείας ἐξετάζωσι καὶ οἱ κρινόμενοι πιστεύωσι, μὴ κατ' ἔχθραν τῶν προτέρων, ἀλλὰ κατὰ τὸ δίκαιον ἑαυτοὺς κρίνεσθαι. εἰ δὲ τὸ τοιοῦτον ἔθος παλαιὸν τυγχάνον, μνημονευθὲν δὲ καὶ γραφὲν ἐν τῇ μεγάλῃ συνόδῳ, ὑμεῖς τοῦτο παρ' ὑμῖν ἰσχύειν οὐ θέλετε, ἀπρεπὴς μὲν ἢ τοιαύτη παραίτησις· τὸ γὰρ ἅπαξ συνήθειαν ἐσχηκὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ὑπὸ συνόδων βεβαιωθὲν οὐκ εὐλογον ὑπὸ ὀλίγων παραλύεσθαι. ἄλλως 22.3 τε οὐδὲ ἐν τούτῳ δικαίως ἄν φανεῖεν λυπηθέντες. οἱ γὰρ παρ' ὑμῶν τῶν περὶ Εὐσέβιον ἀποσταλέντες μετὰ γραμμάτων, λέγω δὴ Μακάριος ὁ πρεσβύτερος καὶ Μαρτύριος καὶ Ἡσύχιος οἱ διάκονοι, ἀπαντήσαντες ἐνταῦθα, ὡς οὐκ ἠδυνήθησαν πρὸς τοὺς ἐλθόντας Ἀθανασίου πρεσβυτέρους ἀντιστῆναι, ἀλλ' ἐν πᾶσι διετρέποντο καὶ διηλέγοντο, τὸ τῆνικαῦτα ἠξίωσαν ἡμᾶς ὥστε σύνοδον συγκροτῆσαι καὶ γράψαι καὶ Ἀθανασίῳ τῷ ἐπισκόπῳ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, γράψαι δὲ καὶ τοῖς περὶ Εὐσέβιον, ἵνα ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων ἡ δικαία κρίσις ἐξενεχθῆναι δυνηθῇ· τότε γὰρ καὶ ἀποδεικνύει πάντα τὰ κατὰ Ἀθανάσιον 22.4 ἐπηγγείλαντο. κοινῇ γὰρ ὑφ' ἡμῶν διηλέγχθησαν οἱ περὶ Μαρτύριον καὶ Ἡσύχιον καὶ οἱ Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου πρεσβύτεροι μετὰ πεποιθήσεως ἀντίσταντο, οἱ δὲ περὶ Μαρτύριον, εἰ δεῖ τάληθές εἰπεῖν, ἐν πᾶσι διετρέποντο, ὅθεν καὶ ἠξίωσαν σύνοδον γενέ 22.5 σθαι. εἰ τοίνυν μηδὲ τῶν περὶ Μαρτύριον καὶ Ἡσύχιον ἀξιωσάντων γενέσθαι σύνοδον προτρεψάμενος ἤμην ἐγὼ σκυλαὶ τοὺς γράψαντας ἕνεκεν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν αἰτιῶ μένων ἀδικίαν πεπονθέναι, καὶ οὕτως εὐλογος ἦν καὶ δικαία ἡ προτροπή, ἔστι γὰρ ἐκκλησιαστικὴ καὶ θεῶ ἀρέσκουσα· ὅτε δὲ οὐς ὑμεῖς αὐτοὶ οἱ περὶ Εὐσέβιον ἀξιοπίστους ἠγήσασθε, καὶ οὗτοι ἠξίωσαν ἡμᾶς συγκαλέσαι, ἀκόλουθον ἦν τοὺς κληθέντας μὴ λυπη 22.6 θῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον προθύμως ἀπαντῆσαι. οὐκοῦν ἡ μὲν δόξασα ἀγανάκτησις τῶν λυπηθέντων προπετής, ἡ δὲ παραίτησις τῶν μὴ θελησάντων ἀπαντῆσαι ἀπρεπὴς καὶ ὑποπτος ἐκ τούτων δείκνυται. αἰτιᾶταί τις ἂν πράττων αὐτὸς ἀποδέχεται, εἰ παρ' ἐτέρου γινόμενα βλέπει; εἰ γὰρ, ὡς γράφετε, «ἀσάλευτον ἔχει τὴν ἰσχὴν ἐκάστη σύνοδος, καὶ ἀτιμάζεται ὁ κρίνας ἐὰν παρ' ἐτέρων ἡ κρίσις ἐξετάζηται», σκοπεῖτε, ἀγαπητοί, τίνες εἰσὶν οἱ σύνοδον ἀτιμάζοντες καὶ τίνες τὰ τῶν φθασάντων κρῖναι διαλύουσι. καὶ ἵνα μὴ τὰ καθ' ἕκαστον νῦν ἐξετάζων ἐπιβαρεῖν τινὰς δοκῶ, ἀλλὰ τό γε τελευταῖον γενομένον, ἐφ' ᾧ καὶ φρίζειεν ἄν τις ἀκούων, ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν πάντων τῶν παραλειφθέντων.

23.1 Οἱ Ἀρειανοὶ οἱ ἀπὸ τοῦ τῆς μακαρίας μνήμης Ἀλεξάνδρου τοῦ γενομένου ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ ἀσεβείᾳ ἐκβληθέντες οὐ μόνον ὑπὸ τῶν καθ' ἕκαστην πόλιν ἀπεκηρύχθησαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πάντων τῶν κοινῇ συνελθόντων ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν μεγάλῃ συνόδῳ ἀνεθεματίσθησαν. οὐ γὰρ ἦν αὐτῶν τὸ τυχὸν πλημμέλημα, οὐδὲ εἰς ἄνθρωπον ἦσαν ἀμαρτήσαντες, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. 23.2 καὶ ὁμοῦ οἱ ὑπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης ἀποκηρυχθέντες καὶ κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν στηλιτευθέντες νῦν λέγονται δεδέχθαι, ἐφ' ᾧ καὶ ὑμᾶς ἀκούσαντας χαλεπαίνειν δίκαιον ἡγοῦμαι. τίνες οὖν εἰσὶν οἱ «σύνοδον ἀτιμάζοντες»; οὐχ οἱ τῶν τριακοσίων τὰς ψήφους παρ' οὐδὲν 23.3 θέμενοι καὶ ἀσεβείαν εὐσεβείας προκρίναντες; ἡ μὲν γὰρ τῶν Ἀρειομανιτῶν αἵρεσις ὑπὸ πάντων τῶν ἀπανταχοῦ ἐπισκόπων κατεγνώσθη καὶ ἀπεκηρύχθη, Ἀθανάσιος δὲ καὶ Μάρκελλος οἱ ἐπίσκοποι πλείονας ἔχουσι τοὺς ὑπὲρ ἑαυτῶν λέγοντας καὶ γράφοντας. Μάρκελλος μὲν γὰρ ἐμαρτυρήθη ἡμῖν καὶ ἐν τῇ κατὰ

Νίκαιαν συνόδω τοῖς τὰ Ἀρείου φρονοῦσιν ἀντειρηκῶς, Ἀθανάσιος δὲ ἐμαρτυρήθη μὴδὲ ἐν Τύρῳ καταγνωσθεῖς, ἐν δὲ τῷ Μαρεώτῃ μὴ παρεῖναι, ἔνθα τὰ ὑπομνήματα κατ' αὐτοῦ γεγενῆσθαι λέγεται. οἶδατε 23.4 δέ, ἀγαπητοί, ὅτι τὰ κατὰ μονομέρειαν ἰσχὺν οὐκ ἔχει, ἀλλ' ὑποπτα τυγχάνει. καὶ ὁμως τούτων ὄντων ἡμεῖς ὑπὲρ ἀκριβείας οὔτε ὑμῖν οὔτε τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν γράψασι πρό κριμα ποιοῦντες προετρεψάμεθα τοὺς γράψαντας ἔλθειν, ἵν' ἐπειδὴ πλείους εἰσὶν οἱ ὑπὲρ αὐτῶν γράψαντες, ἐπὶ συνόδου πάντα ἐξετασθῆ πρὸς τὸ μὴδὲ τὸν ἀναίτιον κατακριθῆναι μήτε τὸν ὑπεύθυνον ὡς καθαρὸν λογισθῆναι. οὐκοῦν οὐ παρ' ἡμῶν «ἀτιμάζεται σύνοδος», ἀλλὰ παρ' ἐκείνων τῶν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε τοὺς παρὰ πάντων κατακριθέντας Ἀρειανούς καὶ παρὰ γνώμην τῶν κρινάντων δεξαμένων. οἱ γὰρ πλείονες ἤδη ἀναλύσαντές εἰσι σὺν Χριστῷ, οἱ δὲ ἔτι καὶ νῦν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἐξετάζονται ἀγανακτοῦντες ὅτι τὴν αὐτῶν κρίσιν ἔλυσάν τινες.

24.1 Τοῦτο δὲ καὶ ἀπὸ τῶν γενομένων μὲν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἔγνωμεν (καὶ γὰρ καὶ Καρπώνης τις ἐκβληθεὶς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου διὰ τὴν Ἀρείου αἵρεσιν μετὰ τινῶν καὶ αὐτῶν ἐκβληθέντων διὰ τὴν αὐτὴν αἵρεσιν ἐληλύθασιν ἐνταῦθα ἀποσταλέντες παρὰ Γρηγορίου τινός), ὁμως δὲ ἐμάθομεν καὶ παρὰ Μακαρίου τοῦ πρεσβυτέρου καὶ Μαρτυρίου καὶ Ἡσυχίου τῶν διακόνων. πρὸ τοῦ γὰρ ἀπαντῆσαι τοὺς Ἀθανασίου πρεσβυτέρους προετρέποντο ἡμᾶς γράφειν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πιστῷ τινι, ἠνίκα καὶ Ἀθανάσιος ὁ ἐπίσκοπος ἐν Ἀλεξ24.2 ανδρείᾳ ἦν. τοῦτον δὲ τὸν Πιστὸν οἱ Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου πρεσβύτεροι παρα γερόμενοι ἀπέδειξαν εἶναι Ἀρειανὸν ἐκβληθέντα μὲν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῆς κατὰ Νίκαιαν συνόδου, κατασταθέντα δὲ ὑπὸ Σεκούνδου τινός, ὃν ἡ μεγάλη σύνοδος Ἀρειανὸν ὄντα ἐξέβαλε. τοῦτο δὲ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ περὶ Μαρτύριον ἀντέλεγον οὐδὲ ἠρνοῦντο τὸν Πιστὸν ὑπὸ Σεκούνδου ἐσχηκέναι τὴν κατάστασιν. σκοπεῖτε τοίνυν καὶ ἐκ τούτων, τίνες ἂν ὑπὸ μέμψιν δικαίως γένοιτο, οἱ μὴ πεισθέντες ἡμεῖς, ὥστε Πιστῷ τῷ Ἀρειανῷ γράψαι, ἢ οἱ συμβουλεύοντες «ἀτιμάσαι» τὴν μεγάλην σύνοδον καὶ τοῖς ἀσεβέσιν ὡς 24.3 εὐσεβεῖσι γράψαι; καὶ γὰρ καὶ Μακάριος ὁ πρεσβύτερος ὁ παρὰ Εὐσεβίου μετὰ τῶν περὶ Μαρτύριον ἀποσταλεῖς ὡς ἤκουσεν ἐπιστάντας τοὺς πρεσβυτέρους Ἀθανασίου, ἐκδεχομένων ἡμῶν τὴν παρουσίαν αὐτοῦ μετὰ τῶν περὶ Μαρτύριον καὶ Ἡσύχιον, ἀπε δήμησε νυκτὸς καίτοι νοσῶν τῷ σώματι, ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν ἡμᾶς ἀκολουθῶς στοχά 24.4 ζεσθαι ὅτι αἰσχυρόμενος τὸν κατὰ Πιστοῦ ἔλεγχον ἀνεχώρησεν. ἀδύνατον γὰρ τὴν κατάστασιν Σεκούνδου τοῦ Ἀρειανοῦ ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἰσχύσαι. «ἀτιμία» γὰρ ἀληθῶς αὕτη κατὰ τῆς συνόδου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ συνελθόντων ἐπισκόπων, ἐὰν τὰ μετὰ τοσαύτης σπουδῆς καὶ εὐλαβείας ὡς θεοῦ παρόντος γερόμενα ἀντὶ μηδενὸς λυθῆ.

25.1 Εἴπερ οὖν, ὡς γράφετε, «ἐκ τοῦ κατὰ Νοβάτον καὶ τὸν Σαμοσατέα Παῦλον παρα δείγματος τὰ τῶν συνόδων ἰσχύειν δόγματα χρῆ», ἔδει μᾶλλον μὴ λυθῆναι τῶν τρια κοσίων τὴν ψῆφον, ἔδει τὴν καθολικὴν σύνοδον ὑπὸ τῶν ὀλίγων μὴ ἀτιμασθῆναι. αἵρετι κοὶ γὰρ οἱ Ἀρειανοὶ ὥσπερ κάκεῖνοι καὶ ὅμοιοι αἱ κατὰ τούτων ψῆφοι ταῖς κατ' ἐκείνων. τούτων δὲ τολμηθέντων τίνες εἰσὶν οἱ «φλόγα διχονοίας ἀνάψαντες»; ἡμᾶς γὰρ τοῦτο πεποικέναι γράψαντες ἐμέμψασθε. ἄρ' οὖν ἡμεῖς διχονοίας εἰργασάμεθα οἱ συναλοῦντες τοῖς πάσχουσιν ἀδελφοῖς καὶ κατὰ κανόνα πάντα πεποικότες; ἢ οἱ φιλονείκως καὶ παρὰ κανόνα τῶν τριακοσίων τὴν ψῆφον λύσαντες καὶ κατὰ πάντα «τὴν σύνοδον ἀτιμά 25.2 σαντες»; οὐ γὰρ μόνον οἱ Ἀρειανοὶ ἐδέχθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεμελε τήκασιν ἐπίσκοποι διαβαίνειν. εἰ οὖν ἀληθῶς «ἴσην καὶ τὴν αὐτὴν ἠγεῖσθε τιμὴν τῶν ἐπι σκόπων καὶ μὴ ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν πόλεων», ὡς γράφετε, «κρίνετε τοὺς ἐπισκόπους», ἔδει τὸν πεπιστευμένον μικρὰν μένειν ἐν τῇ πιστευθείσῃ καὶ μὴ ἐξουθενεῖν μὲν τὸ

πεπιστευμένον, μεταβαίνειν δὲ εἰς τὴν μὴ ἐγχειρισθεῖσαν, ἵνα τῆς μὲν παρὰ θεοῦ δοθείσης κατα 25.3 φρονῆ, τὴν δὲ τῶν ἀνθρώπων κενοδοξίαν ἀγαπήσῃ. οὐκοῦν, ἀγαπητοί, ἔδει ἅπαν τῆσαι καὶ μὴ παραιτήσασθαι, ἵνα καὶ τέλος λάβῃ τὸ πρᾶγμα· τοῦτο γὰρ ὁ λόγος ἀπαιτεῖ. ἀλλ' ἴσως ἢ προθεσμία ἐνεπόδισε· γράψαντες γὰρ ἐμέμψασθε, ὅτι «στενὴν τὴν προθεσίαν τῆς συνόδου» ὠρίσαμεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἀγαπητοί, πρόφασίς ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ ἐρχομένους τινὰς συνέκλεισεν ἡ ἡμέρα, στενὸν ἂν τὸ διάστημα τῆς προθεσμίας ἠλέγχθη, εἰ δὲ οἱ ἐλθεῖν μὴ βουλόμενοι κατεσχῆκασιν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἕως αὐτοῦ τοῦ Ἰαννου 25.4 αῤίου μηνός, μὴ θαρρούντων ἐστὶν ἡ πρόφασις. ἦλθον γὰρ ἄν, ὡς προεῖπον, εἰ ἐθάρρουν, οὐ πρὸς τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ σκοποῦντες οὐδὲ πρὸς τὴν προθεσίαν ὀρώντες, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δικαίοις καὶ τοῖς εὐλόγοις παρρησιαζόμενοι. ἀλλ' ἴσως διὰ τὸν καιρὸν οὐκ ἀπὴν τῆσαν. τοῦτο γὰρ γράφοντες πάλιν ἐδηλώσατε, ὡς ἄρα ἔδει ἡμᾶς «σκοπήσαντας τὸν ἐπὶ τῆς Ἐώας καιρὸν» μὴ προτρέψασθαι ὑμᾶς ἀπαντήσαι. εἰ μὲν οὖν διὰ τὸ τοιοῦτον εἶναι τὸν καιρὸν οὐκ ἀπηντήσατε, ὡς φατε, ἔδει προτέρους ὑμᾶς τὸν καιρὸν τοῦτον σκοπήσαντας μὴ αἰτίους σχίσματος μηδὲ ὀλολυγῆς καὶ θρήνων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις γενέσθαι. νῦν δὲ οἱ ταῦτα πεποιηκότες ἔδειξαν μὴ τὸν καιρὸν αἴτιον, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν τῶν μὴ θελησάντων ἀπαντήσαι.

26.1 Θαυμάζω δὲ κάκεινο τὸ μέρος τῆς ἐπιστολῆς, πῶς ὅλως κἂν ἐγράφη παρ' ὑμῶν ὅτι δὴ «τοῖς περὶ Εὐσέβιον μόνοις καὶ οὐ πᾶσιν ὑμῖν» μόνος ἔγραψα· εὐχέρειαν γὰρ τῶν μεμψαμένων μᾶλλον ἂν τις εὖροι ἢ ὑπερ ἀλήθειαν. ἐγὼ γὰρ οὐκ ἄλλοθεν λαβὼν κατὰ Ἀθανασίου γράμματα ἢ διὰ τῶν περὶ Μαρτύριον καὶ Ἡσύχιον ἐκείνοις ἀνάγκη ἔγραψα τοῖς καὶ γράψασιν κατ' αὐτοῦ. ἔδει τοίνυν ἢ τοὺς περὶ Εὐσέβιον μὴ μόνους χωρὶς πάντων ὑμῶν γράψαι ἢ ὑμᾶς, οἷς μὴ ἔγραψα, μὴ λυπεῖσθαι, εἰ ἐκείνοις ἐγράφη τοῖς καὶ γράψασιν. 26.2 εἰ γὰρ ἐχρῆν καὶ πᾶσιν ὑμῖν ἐπιστεῖλαι, ἔδει καὶ ὑμᾶς σὺν ἐκείνοις γράψαι. νῦν δὲ τὸ ἀκόλουθον σκοποῦντες ἐκείνοις ἐγράψαμεν τοῖς καὶ δηλώσασιν ἡμῖν καὶ τοῖς ἀποστείλασι πρὸς ἡμᾶς. εἰ δὲ καὶ τὸ μόνον ἐμὲ γεγραφέναι ἐκείνοις ἐκίνησεν ὑμᾶς, ἀκόλουθόν ἐστιν ὑμᾶς ἀγανακτεῖν, ὅτι καὶ μόνω ἐμοὶ ἔγραψαν. ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ πιθανὴ μὲν καὶ οὐκ ἄλογος ἡ πρόφασις, ἀγαπητοί, ὅμως δὲ γνωρίσαι ὑμῖν ἀναγκαῖον ὅτι, εἰ καὶ μόνος ἔγραψα, ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ μόνου ἐστὶν αὕτη ἡ γνώμη ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τῶν ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν ἐπισκόπων. καὶ ἔγωγε τοὺς πάντας οὐκ ἠθέλησα 26.3 ποιῆσαι γράψαι, ἵνα μὴ παρὰ πολλῶν τὸ βάρος ἔχωσιν. ἀμέλει καὶ νῦν τῇ ὀρισθείσῃ προθεσίμῃ συνῆλθον ἐπίσκοποι καὶ ταύτης τῆς γνώμης γεγόνασιν, ἢν πάλιν γράφων ὑμῖν σημαίνω, ὥστε, ἀγαπητοί, εἰ καὶ μόνος ἐπιστέλλω, ἀλλὰ πάντων γνώμην εἶναι ταύτην γινώσκετε. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ μὴ εὐλόγως τινὰς ἐξ ὑμῶν προφάσεις, ἀλλὰ ἀδίκους καὶ ὑπόπτους πορίσασθαι.

27.1 Περὶ δὲ τοῦ μὴ εὐχερῶς μηδὲ ἀδίκως ἡμᾶς ὑποδεδέχθαι εἰς κοινωνίαν τοὺς συν ἐπισκόπους ἡμῶν Ἀθανάσιον καὶ Μάρκελλον, εἰ καὶ τὰ προλεχθέντα ἱκανά, ὅμως διὰ βραχέων εὐλόγον ὑμῖν δεῖξαι. ἔγραψαν οἱ περὶ Εὐσέβιον πρότερον κατὰ τῶν περὶ Ἀθανάσιον, ἐγράψατε δὲ καὶ νῦν ὑμεῖς, ἔγραψαν δὲ καὶ πλεῖστοι ἐπίσκοποι ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου 27.2 του καὶ ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν ὑπὲρ Ἀθανασίου. πρῶτον μὲν οὖν τὰ κατ' αὐτοῦ γράμματα παρ' ὑμῶν μάχεται πρὸς ἑαυτὰ καὶ οὐδεμίαν συμφωνίαν ἔχει τὰ δευτέρα πρὸς τὰ πρῶτα, ἀλλ' ἐν πολλοῖς τὰ πρῶτα ὑπὸ τῶν δευτέρων λύεται καὶ τὰ δευτέρα ὑπὸ τῶν πρώτων διαβάλλεται· ἀσυμφώνων δὲ ὄντων τῶν γραμμάτων οὐδεμία πίστις περὶ τῶν λεγομένων ἐστίν. ἔπειτα, εἰ τοῖς παρ' ὑμῶν γραφεῖσιν ἀξιοῦτε πιστεύειν, ἀκόλουθόν ἐστι καὶ τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ γράψασιν μὴ ἀπιστῆσαι, καὶ μάλιστα ὅτι ὑμεῖς μὲν πόρρωθεν, ἐκείνοι δὲ ἐν τοῖς τόποις ὄντες καὶ εἰδότες τὸν ἄνδρα καὶ τὰ ἐκεῖ γινόμενα πράγματα γράφουσι μαρτυροῦντες αὐτοῦ τῷ βίῳ καὶ

διαβεβαιούμενοι ἐν πᾶσιν αὐτὸν συσκευὴν πεπον 27.3 θέναι. καὶ πάλιν Ἀρσένιος τις ἐπίσκοπος ἐλέχθη ποτὲ ὡς ἀναιρεθεὶς παρὰ Ἀθανασίου, 27.4 ἀλλὰ τοῦτον ἐμάθομεν ζῆν, ἀλλὰ καὶ φιλίαν ἔχειν πρὸς αὐτόν. τὰ ὑπομνήματα τὰ ἐν Μαρεώτῃ γενόμενα διεβεβαιώσατο κατὰ μονομέρειαν γεγενῆσθαι· μήτε γὰρ ἐκεῖ παρεῖναι Μακάριον τὸν πρεσβύτερον τὸν κατηγορούμενον μήτε αὐτὸν τὸν ἐπίσκοπον αὐτοῦ Ἀθανάσιον. καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐκ τῶν αὐτοῦ λόγων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὑπο μνημάτων, ὧν ἐκόμισαν ἡμῖν οἱ περὶ Μαρτύριον καὶ Ἡσύχιον, ἔγνωμεν. ἀναγνόντες γὰρ εὔρομεν ὅτι ὁ μὲν κατήγορος Ἰσχύρας ἐκεῖ παρῆν, οὔτε δὲ Μακάριος οὔτε ὁ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος· ἀλλὰ καὶ τοὺς πρεσβυτέρους Ἀθανασίου ἀξιούοντας παρεῖναι καὶ 27.5 μὴ συγχωρηθέντας. ἔδει δὲ, ἀγαπητοί, εἴπερ μετὰ ἀληθείας ἐγένετο τὸ κριτήριον μὴ μόνον τὸν κατήγορον, ἀλλὰ καὶ τὸν κατηγορούμενον παρεῖναι. ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ Τύρῳ Μακάριος παρῆν ὁ κατηγορούμενος καὶ Ἰσχύρας ὁ κατήγορος, καὶ οὐδὲν ἐδείχθη, οὕτως ἔδει καὶ ἐν τῷ Μαρεώτῃ μὴ μόνον ἀπελθεῖν τὸν κατήγορον, ἀλλὰ καὶ τὸν κατηγορούμενον, ἵνα παρῶν ἢ ἐλεγχθῆ ἢ μὴ ἐλεγχθεὶς δείξῃ τὴν συκοφαντίαν. νῦν δὲ τοῦ τοῦ μὴ γενομένου, ἀλλὰ μόνου ἀπελθόντος τοῦ κατηγοροῦ, μεθ' ὧν παρητήσατο Ἀθανάσιος, ὑποπτα τὰ πράγματα φαίνεται.

28.1 Ἡτιᾶτο δὲ καὶ τοὺς ἀπελθόντας εἰς τὸν Μαρεώτην παρὰ γνώμην αὐτοῦ ἀπεληλυθέναι. ἔλεγε γὰρ ὅτι Θεόγνιον καὶ Μάριν καὶ Θεόδωρον, Οὐρσάκιον καὶ Οὐάλεντα καὶ Μακεδόνιον ὑπόπτους ὄντας ἀπέστειλαν. καὶ τοῦτο οὐκ ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ γενομένου ἐπισκόπου τῆς Θεσσαλονίκης ἐδείκνυε. προήνεγκε γὰρ ἐπιστολὴν αὐτοῦ γραφεῖσαν πρὸς Διονύσιον τὸν ἐν τῇ συνόδῳ 28.2 κόμητα, ἐν ἣ ἡδηλοῖ φανεράν συσκευὴν γενέσθαι κατὰ Ἀθανασίου. καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ κατηγοροῦ Ἰσχύρα προεκόμισε χεῖρα ὀλόγραφον αὐθεντικὴν, ἐν ἣ μάρτυρα τὸν θεὸν τὸν παντοκράτορα ἐπικαλούμενος μήτε ποτηρίου κλάσιν μήτε τραπέζης ἀνατροπὴν γεγενῆσθαι ἔλεγεν, ἀλλ' ὑποβεβλησθαι ἑαυτὸν ὑπὸ τινων πλάσασθαι ταύτην τὴν κατηγορίαν. ἀπαντήσαντες δὲ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Μαρεώτου διεβεβαιώσαντο μήτε τὸν Ἰσχύραν πρεσβύτερον εἶναι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας μήτε τι τοιοῦτον πεπλημμεληκέναι 28.3 Μακάριον, ὅποιον ἐκεῖνος κατηγόρησεν. οἱ πρεσβύτεροι δὲ καὶ οἱ διάκονοι ἀπαντήσαντες ἐνταῦθα οὐκ ὀλίγα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τοῦ ἐπισκόπου Ἀθανασίου διαβεβαιούμενοι μηδὲν ἀληθὲς εἶναι τῶν κατ' αὐτοῦ λεγομένων, συσκευὴν δὲ αὐτὸν πεπονθέναι. καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου δὲ καὶ Λιβύης πάντες ἐπίσκοποι γράφοντες διεβεβαιώσαντο καὶ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ ἔννομον καὶ ἐκκλησιαστικὴν γεγονέναι καὶ πάντα τὰ παρ' ὑμῶν λεγόμενα κατ' αὐτοῦ εἶναι ψευδῆ· οὔτε γὰρ φόνον γεγενῆσθαι οὔτε τινὰς ἀναιρεθῆναι δι' αὐτὸν οὔτε κλάσιν ποτηρίου γεγενῆσθαι, ἀλλὰ πάντα εἶναι ψευδῆ. 28.4 καὶ ἐκ τῶν ὑπομνημάτων δὲ τῶν ἐν Μαρεώτῃ κατὰ μονομέρειαν γενομένων ἐδείκνυεν ὁ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος ἕνα κατηχούμενον ἐξετασθέντα καὶ εἰπόντα ἔνδον εἶναι μετὰ Ἰσχύρα, ὅτε Μακάριος ὁ πρεσβύτερος Ἀθανασίου, ὡς λέγουσιν, ἐπέστη τῷ τόπῳ, καὶ ἄλλους δὲ ἐξετασθέντας καὶ εἰπόντας τὸν μὲν «ἐν κελλίῳ μικρῷ», τὸν δὲ «ὄπισθεν τῆς θύρας κατακεῖσθαι τὸν Ἰσχύραν τότε νοσοῦντα», ὅτε Μακάριον λέγουσιν ἀπηντηκέναι 28.5 ἐκεῖ. ἀπὸ δὲ τούτων ὧν ἔλεγε, καὶ ἡμεῖς ἀκολούθως στοχαζόμεθα ὅτι πῶς οἷόν τε τὸν ὄπισθεν τῆς θύρας νόσῳ κατακείμενον τότε ἐστηκέναι καὶ λειτουργεῖν καὶ προσφέρειν; ἢ πῶς οἷόν τε ἦν προσφορὰν προκεῖσθαι ἔνδον ὄντων τῶν κατηχουμένων; εἰ γὰρ ἔνδον 28.6 ἦσαν οἱ κατηχούμενοι, οὕτω ἦν ὁ καιρὸς τῆς προσφορᾶς. ταῦτα, ὥσπερ εἴρηται, ἔλεγεν ὁ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος καὶ ἐκ τῶν ὑπομνημάτων ἐδείκνυε, διαβεβαιουμένων καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μηδὲ ὅλως αὐτὸν πρεσβύτερον γεγενῆσθαι ποτε ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ μηδὲ σεσυνῆχθαι αὐτόν ποτε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς πρεσβύτερον· οὐδὲ γὰρ [οὐδὲ] ὅτε

Ἄλεξαν δρος ἐδέχετο κατὰ φιλανθρωπίαν τῆς μεγάλης συνόδου τοὺς ἀπὸ τοῦ σχίσματος Μελιτίου, ὠνομάσθαι αὐτὸν ὑπὸ Μελιτίου μετὰ τῶν αὐτοῦ διεβεβαιούντο· ὃ καὶ μέγιστόν ἐστι τεκμήριον μὴ εἶναι αὐτὸν μήτε Μελιτίου. εἰ γὰρ ἦν, πάντως καὶ αὐτὸς αὐτοῖς συνηριθ 28.7 μεῖτο. ἄλλως τε καὶ ἐν ἄλλοις ὁ Ἰσχύρας ψευδάμενος ἐδείκνυτο ὑπὸ Ἀθανασίου ἐκ τῶν ὑπομνημάτων· κατηγορήσας γὰρ ὡς βιβλίων κεκαυμένων ὅτε, ὡς λέγουσι, Μα κάριος ἐπέστη, ἠλέγχθη ὑφ' ὧν αὐτὸς ἦνεγκε μαρτύρων ψευδάμενος.

29.1 Τούτων τοίνυν οὕτως λεγομένων καὶ τοσούτων μὲν ὄντων τῶν μαρτύρων τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ, τοσούτων δὲ δικαιωμάτων προφερομένων ὑπ' αὐτοῦ, τί ἔδει ποιεῖν ἡμᾶς; ἢ τί ὁ ἐκκλησιαστικὸς κανὼν ἀπαιτεῖ ἢ μὴ καταγνῶναι τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέ 29.2 ξασθαι καὶ ἔχειν αὐτὸν ἐπίσκοπον, ὥσπερ καὶ εἴχομεν; καὶ γὰρ πρὸς τούτοις πᾶσι παρέμεινεν ἐνταῦθα ἐνιαυτὸν καὶ ἕξ μῆνας ἐκδεχόμενος τὴν παρουσίαν ὑμῶν ἢ τῶν βουλομένων ἐλθεῖν· τῇ δὲ παρουσίᾳ ἐδυσώπει πάντας, ὅτι οὐκ ἂν παρῆν εἰ μὴ ἐθάρρει. καὶ γὰρ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐλήλυθεν, ἀλλὰ κληθεὶς καὶ λαβῶν γράμματα παρ' ἡμῶν, καθάπερ 29.3 καὶ ὑμῖν ἐγράψαμεν. καὶ ὅμως μετὰ τοσαῦτα ὑμεῖς ὡς «παρὰ κανόνας ποιήσαντας» ἡμᾶς ἐμέμψασθε. σκοπεῖτε τοίνυν, τίνες εἰσὶν οἱ παρὰ κανόνας πράξαντες, ἡμεῖς οἱ μετὰ τοσούτων ἀποδείξεων τὸν ἄνδρα δεξάμενοι ἢ οἱ ἀπὸ τριάκοντα καὶ ἕξ μονῶν ἐν Ἀντιοχεῖα ὀνομάσαντές τινα ὡς ἐπίσκοπον ξένον καὶ ἀποστείλαντες εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν μετὰ στρατιωτικῆς ἐξουσίας; ὅπερ οὐ γέγονεν οὐδὲ εἰς Γαλλίας αὐτοῦ ἀποσταλέντος· ἐγεγόνει γὰρ ἂν καὶ τότε, εἰ ὄντως ἦν καταγνωσθεὶς. ἀμέλει ἐπανελθῶν σχολάζουσαν καὶ ἐκδεχομένην αὐτὸν τὴν ἐκκλησίαν εὔρην.

30.1 Ἀλλὰ νῦν οὐκ οἶδα, ποίῳ τρόπῳ γέγονε τὰ γενόμενα. πρῶτον μὲν γάρ, εἰ δεῖ τάληθές εἰπεῖν, οὐκ ἔδει γραψάντων ἡμῶν σύνοδον γενέσθαι προλαβεῖν τινὰς τὴν ἐκ τῆς συνόδου κρίσιν. ἔπειτα οὐκ ἔδει τοιαύτην καινοτομίαν κατὰ τῆς ἐκκλησίας γενέσθαι. ποῖος γὰρ κανὼν ἐκκλησιαστικὸς ἢ ποία παράδοσις ἀποστολικὴ τοιαύτη, ὥστε εἰρηνευούσης ἐκκλησίας καὶ ἐπισκόπων τοσούτων ὁμόνοια ἐχόντων πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον ἀποσταλῆναι Γρηγόριον, ξένον μὲν τῆς πόλεως, μήτε ἐκεῖ βαπτισθέντα μήτε γινωσκόμενον τοῖς πολλοῖς, μὴ αἰτηθέντα παρὰ πρεσβυτέρων, μὴ παρ' ἐπισκόπων, μὴ παρὰ λαῶν, ἀλλὰ κατασταθῆναι μὲν ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἀποσταλῆναι δὲ εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, οὐ μετὰ πρεσβυτέρων, οὐ μετὰ διακόνων τῆς πόλεως, οὐ μετὰ 30.2 ἐπισκόπων τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ μετὰ στρατιωτῶν; τοῦτο γὰρ ἔλεγον καὶ ἠτιῶντο οἱ ἐνταῦθα ἐλθόντες. εἰ γὰρ καὶ μετὰ τὴν σύνοδον ὑπεύθυνος ἦν εὐρεθεὶς ὁ Ἀθανάσιος, οὐκ ἔδει τὴν κατάστασιν οὕτως παρανόμως καὶ παρὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα γενέσθαι, ἀλλ' ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἱερατείου, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κλήρου τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπους ἔδει καταστῆσαι καὶ μὴ νῦν τοὺς ἀπὸ τῶν ἀποστόλων κανόνας παραλύεσθαι. ἄρα γάρ, εἰ καθ' ἐνὸς ὑμῶν ἐγεγόνει τὸ τοιοῦτον, οὐκ ἂν ἐβοήσατε, 30.3 οὐκ ἂν ἠξιώσατε ὡς παραλελυμένων τῶν κανόνων ἐκδικηθῆναι; ἀγαπητοί, ὡς θεοῦ παρόντος μετὰ ἀληθείας φθεγγόμεθα καὶ λέγομεν· οὐκ ἔστι τοῦτο εὐσεβὲς οὐδὲ νόμιμον οὐδὲ ἐκκλησιαστικόν. καὶ γὰρ καὶ τὰ λεγόμενα γεγενῆσθαι παρὰ Γρηγορίου ἐν τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ δείκνυσι τὴν τῆς καταστάσεως τάξιν. ἐν γὰρ τοιούτοις εἰρηνικοῖς καιροῖς, ὡς αὐτοὶ οἱ ἐλθόντες ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπήγγειλαν, καθὼς καὶ οἱ ἐπίσκοποι ἔγραψαν, ἡ ἐκκλησία ἐμπρησμὸν ὑπέμεινε, παρθένοι ἐγυμνώθησαν, μονάζοντες κατεπατήθησαν, πρεσβύτεροι καὶ πολλοὶ τοῦ λαοῦ ἠκίσθησαν καὶ βίαν πεπόνθησαν, ἐπὶ σκοποὶ ἐφυλακίσθησαν, περιεσύρησαν πολλοί, τὰ ἅγια μυστήρια, ἐφ' οἷς ἠτιῶντο Μα κάριον τὸν πρεσβύτερον, ὑπὸ ἐθνικῶν διηρπάζετο καὶ εἰς γῆν ἐβάλλετο, ἵνα τὴν Γρηγορίου 30.4 τινὲς κατάστασιν δέξωνται. τὰ δὲ τοιαῦτα

δείκνυσι τοὺς «παραλύοντας τοὺς κανόνας». εἰ γὰρ νομίμη ἦν ἡ κατάστασις, οὐκ ἂν διὰ παρανομίας ἠνάγκαζε πείθεσθαι τοὺς νομίμως ἀπειθοῦντας αὐτῷ. καὶ ὅμως τοιοῦτων γενομένων γράφετε «εἰρήνην με γάλην γεγενῆσθαι ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ», ἐκτὸς εἰ μὴ ἀντιμεταβέβληται τὸ ἔργον τῆς εἰρήνης καὶ τὰ τοιαῦτα εἰρήνην ὀνομάζετε.

31.1 Κάκεῖνο δὲ ὑμῖν ἀναγκαῖον ἐνόμισα δηλῶσαι ὅτι Ἀθανάσιος διεβεβαιοῦτο Μα κάριον ἐν Τύρῳ ὑπὸ στρατιώτας γεγενῆσθαι καὶ μόνον τὸν κατήγορον ἀπεληλυθέναι μετὰ τῶν ἀπελθόντων εἰς τὸν Μαρεώτην, καὶ τοὺς μὲν πρεσβυτέρους ἀξιοῦντας παρῆναι ἐν τῇ ἐξέτασει μὴ συγκεχωρηῆσθαι, τὴν δὲ ἐξέτασιν γεγενῆσθαι περὶ ποτηρίου καὶ τραπέζης ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἐπάρχου καὶ τῆς τάξεως αὐτοῦ παρόντων ἐθνικῶν καὶ Ἰουδαίων. τοῦτο δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς ἄπιστον ἦν, εἰ μὴ καὶ ἐκ τῶν ὑπομνημάτων ἐδείκνυτο, ἐφ' ᾧ 31.2 καὶ ἐθαυμάσαμεν, νομίζω δὲ καὶ ὑμᾶς ἔτι θαυμάζειν, ἀγαπητοί. πρεσβύτεροι μὲν οὐκ ἐπιτρέπονται παρῆναι οἱ καὶ τῶν μυστηρίων λειτουργοὶ τυγχάνοντες, ἐπὶ δὲ ἐξωτικοῦ δικαστοῦ παρόντων κατηχουμένων καὶ τό γε χεῖριστον, ἐπὶ ἐθνικῶν καὶ Ἰουδαίων τῶν διαβεβλημένων περὶ τὸν Χριστιανισμὸν ἐξέτασις περὶ αἵματος Χριστοῦ καὶ σώματος Χριστοῦ γίνεται. εἰ γὰρ καὶ ὅλως ἐγεγόνει τι πλημμέλημα, ἔδει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ κληρικῶν νομίμων ἐξετάζεσθαι τὰ τοιαῦτα καὶ μὴ ὑπὸ ἐθνικῶν τῶν τὸν λόγον βδελυσομένων καὶ μὴ εἰδῶτων τὴν ἀλήθειαν. τοῦτο δὲ τὸ ἀμάρτημα ἠλίκον καὶ ὁποῖόν ἐστι, συνορᾶν καὶ ὑμᾶς καὶ πάντας πεπίστευκα. περὶ μὲν Ἀθανασίου τοιαῦτα·

32.1 Περὶ δὲ Μαρκέλλου, ἐπειδὴ καὶ περὶ αὐτοῦ ὡς ἀσεβοῦντος εἰς τὸν Χριστὸν ἐγράψατε, δηλῶσαι ὑμῖν ἐσπούδασα ὅτι ἐνταῦθα γενόμενος διεβεβαιώσατο μὲν μὴ εἶναι ἀληθῆ τὰ περὶ αὐτοῦ γραφέντα παρ' ὑμῶν, ὅμως δὲ ἀπαιτούμενος παρ' ἡμῶν εἶπειν περὶ τῆς πίστεως οὕτως μετὰ παρρησίας ἀπεκρίνατο δι' ἑαυτοῦ ὡς ἐπιγνώων μὲν ἡμᾶς ὅτι 32.2 μὴδὲν ἔξωθεν τῆς ἀληθείας ὁμολογεῖ. οὕτως γὰρ εὐσεβῶς περὶ τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὠμολόγησε φρονεῖν, ὡσπερ καὶ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία φρονεῖ· καὶ οὐ νῦν ταῦτα πεφρονηκέναι διεβεβαιώσατο, ἀλλὰ καὶ ἔκπαλαι, ὡσπεροῦν καὶ οἱ ἡμέτεροι πρεσβύτεροι τότε ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ γενόμενοι ἐμαρτύρησαν αὐτοῦ τῇ ὀρθοδοξίᾳ. καὶ γὰρ καὶ τότε καὶ νῦν κατὰ τῆς αἰρέσεως τῶν Ἀρειανῶν πεφρονηκέναι δισχυρίσατο, ἐφ' ᾧ καὶ ὑμᾶς ὑπομῆσαι δίκαιόν ἐστιν, ἵνα μὴδεὶς τὴν τοιαύτην αἵρεσιν 32.3 ἀποδέχηται, ἀλλὰ βδελύττηται ὡς ἀλλοτρίαν τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας. ὀρθὰ τοίνυν αὐτὸν φρονοῦντα καὶ ἐπὶ ὀρθοδοξίᾳ μαρτυρούμενον τί πάλιν καὶ ἐπὶ τούτου ἔδει ποιεῖν ἡμᾶς ἢ ἔχειν αὐτόν, ὡσπερ καὶ εἶχομεν, ἐπίσκοπον καὶ μὴ ἀποβάλλειν τῆς 32.4 κοινωνίας; ταῦτα μὲν οὖν ἐγὼ οὐχ ὡς ὑπεραπολογούμενος αὐτῶν γέγραφα, ἀλλ' ἔνεκα τοῦ πιστεῦσαι ὑμᾶς ὅτι δικαίως καὶ κανονικῶς ἐδεξάμεθα τοὺς ἄνδρας, καὶ μάτην φιλονεικεῖτε, ὑμᾶς δὲ δίκαιόν ἐστι σπουδάσαι καὶ πάντα τρόπον καμεῖν, ἵνα τὰ μὲν παρὰ κανόνα γενόμενα διορθώσεως τύχη, αἱ δὲ ἐκκλησῖαι εἰρήνην ἔχωσι πρὸς τὸ τὴν τοῦ κυρίου εἰρήνην τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν παραμεῖναι καὶ μὴ σχίζεσθαι τὰς ἐκκλησίας μὴδὲ ὑμᾶς ὡς αἰτίους σχίσματος μέμψιν ὑπομεῖναι. ὁμολογῶ γὰρ ὑμῖν τὰ γενόμενα οὐκ εἰρήνης, ἀλλὰ σχίσματος προφάσεις εἰσίν.

33.1 Οὐ γὰρ μόνον οἱ περὶ Ἀθανάσιον καὶ Μάρκελλον οἱ ἐπίσκοποι ἐληλύθησαν ἐνταῦθα αἰτιώμενοι κατ' αὐτῶν ἀδικίαν γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ πλείστοι ἄλλοι ἐπίσκοποι ἀπὸ Θράκης, ἀπὸ Κοίλης Συρίας, ἀπὸ Φοινίκης καὶ Παλαιστίνης. καὶ πρεσβύτεροι μὲν οὐκ ὀλίγοι, ἄλλοι δὲ τινες ἀπὸ Ἀλεξανδρείας καὶ ἄλλοι ἐξ ἄλλων μερῶν, ἀπήντησαν εἰς τὴν ἐνταῦθα σύνοδον, ἐπὶ πάντων τῶν συνελθόντων ἐπισκόπων πρὸς τοῖς ἄλλοις οἷς ἔλεγον ἔτι καὶ ἀπωδύροντο βίαν καὶ ἀδικίαν τὰς ἐκκλησίας πεπονθέναι, καὶ ὅμοια τῶν κατὰ Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὰς ἑαυτῶν καὶ ἐν

ἄλλαις ἐκκλησίαις γεγενῆσθαι διεβεβαιοῦντο οὐ 33.2 λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγμασι. καὶ ἐξ Αἰγύπτου δὲ καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας πάλιν ἐλθόντες νῦν πρεσβύτεροι μετὰ γραμμάτων ἀπωδύροντο ὅτι πολλοὶ ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι θέλοντες ἐλθεῖν εἰς τὴν σύνοδον ἐκωλύθησαν. μέχρι γὰρ νῦν καὶ μετὰ τὴν τοῦ ἐπισκόπου Ἀθανασίου ἀποδημίαν ἔλεγον ἐπισκόπους ὁμολογητὰς κατακόπτεσθαι πληγαῖς καὶ ἄλλους φυλακίζεσθαι, ἤδη δὲ καὶ ἀρχαίους, πλεῖστον ὅσον χρόνον ἔχοντας ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, εἰς λειτουργίας δημοσίας παραδίδοσθαι καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κληρικούς καὶ λαοὺς ἐπιβουλεύεσθαι καὶ διώκεσθαι. καὶ γὰρ καὶ τινὰς ἐπισκόπους καὶ τινὰς ἀδελφούς ὑπερορίους ἔλεγον γεγενῆσθαι δι' οὐδὲν ἕτερον, ἢ ἵνα καὶ ἄκοντες ἀναγκάζονται κοινωνεῖν Γρηγορίῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ Ἀρειανοῖς. 33.3 καὶ ἐν Ἀγκύρᾳ δὲ τῆς Γαλατίας οὐκ ὀλίγα γεγενῆσθαι, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ πάλιν τοῖς κατὰ Ἀλεξανδρείαν γενομένοις ἠκούσαμεν καὶ παρ' ἐτέρων, καὶ Μάρκελλος δὲ ὁ ἐπίσκοπος διεμαρτύρατο. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοιαύτας κατηγορίας καὶ οὕτω δεινὰς κατὰ τινῶν ἐξ ὑμῶν, ἵνα μὴ λέγω τὰ ὀνόματα, οἱ ἀπαντήσαντες εἰρήκασιν, ἃς ἐγὼ μὲν γράψαι παρῆ 33.4 τησάμην· ἴσως δὲ καὶ ὑμεῖς παρ' ἐτέρων ἀκηκόατε. διὰ τοῦτο γὰρ μάλιστα καὶ ἔγραψα προτρεπόμενος ὑμᾶς ἐλθεῖν, ἵνα καὶ παρόντες ἀκούσητε καὶ πάντα διορθωθῆναι καὶ θεραπευθῆναι δυνηθῆ. ἐπὶ δὲ τούτῳ προθυμοτέρως ἔδει τοὺς κληθέντας ἀπαντῆσαι καὶ μὴ παραιτήσασθαι, ἵνα μήτε ὡς ὑποπτοὶ περὶ τὰ λεχθέντα, ἐὰν μὴ ἀπαντήσωσι, νομισθῶσι μήτε ὡς μὴ δυνάμενοι ἐλέγξαι ἃ ἔγραψαν.

34.1 Τούτων τοίνυν οὕτως λεγομένων καὶ οὕτως τῶν ἐκκλησιῶν πασχουσῶν καὶ ἐπιβουλεωμένων, ὡς οἱ ἀπαγγέλλοντες διεβεβαιοῦντο, τίνες εἰσὶν οἱ «φλόγα διχονοίας ἀνάψαντες»; ἡμεῖς οἱ λυπούμενοι ἐπὶ τοῖς τοιούτοις καὶ συμπάσχοντες τοῖς πάσχουσιν ἀδελφοῖς ἢ οἱ τὰ τοιαῦτα ἐργασάμενοι; θαυμάζω γάρ, πῶς τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἐκεῖ ἀκαταστασίας καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν οὔσης, δι' ἣν καὶ οἱ ἀπαντήσαντες ἦλθον ἐνταῦθα, γράφετε ὑμεῖς «ὁμόνοιαν γεγενῆσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις». τὰ δὲ τοιαῦτα οὐκ ἐπὶ οἰκοδομῇ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐπὶ καθαιρέσει ταύτης γίνεται. καὶ οἱ ἐν τούτοις δὲ χαίροντες οὐκ εἰσὶν εἰρήνης υἱοί, ἀλλὰ ἀκαταστασίας· ὁ δὲ θεὸς ἡμῶν «οὐκ ἔστιν ἀκαταστασίας ἀλλ' 34.2 εἰρήνης». διόπερ, ὡς οἶδεν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κηδόμενος μὲν καὶ τῆς ὑμῶν ὑπολήψεως, εὐχόμενος δὲ καὶ τὰς ἐκκλησίας μὴ ἐν ἀκαταστασίᾳ εἶναι, ἀλλὰ διαμένειν ὡσπερ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἐκανονίσθη, γράψαι ὑμῖν ταῦτα ἀναγκάσθη ἡγεσάμην, ἵνα ἤδη ποτὲ δυσωπήσητε τοὺς διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀπέχθειαν οὕτω διαθεμένους τὰς ἐκκλησίας. ἤκουσα γὰρ ὅτι τινὲς εἰσὶν ὀλίγοι οἱ τούτων πάντων 34.3 αἵτιοι τυγχάνοντες. καὶ σπουδάσατε ὡς σπλάγχνα ἔχοντες οἰκτιρμοῦ διορθώσασθαι, ὡς προεῖπον, τὰ παρὰ κανόνα γενόμενα, ἵνα, εἰ καὶ τι προελήφθη, τοῦτο τῇ ὑμετέρᾳ σπουδῇ θεραπευθῆ. καὶ μὴ γράφητε ὅτι «τὴν Μαρκέλλου καὶ Ἀθανασίου ἢ τὴν ἡμῶν ἐλοῦ κοινωνίαν», οὐ γὰρ εἰρήνης, ἀλλὰ φιλονεικίας καὶ μισαδελφίας τὰ τοιαῦτα γνωρίσματα. διὰ τοῦτο οὖν κἀγὼ τὰ προειρημένα ἔγραψα, ἵνα μαθόντες ὅτι οὐκ ἀδίκως ἐδεξάμεθα 34.4 αὐτούς, παύσησθε τῆς τοιαύτης ἔριδος. εἰ μὲν γὰρ ἐλθόντων ὑμῶν ἦσαν καταγνωσθέντες, εἰ μὴ εὐλόγους ἀποδείξεις ἔχειν ἐφαίνοντο ὑπὲρ ἑαυτῶν, καλῶς ἂν τὰ τοιαῦτα γεγραφήκετε· ἐπειδὴ δέ, ὡς προεῖπον, κανονικῶς καὶ οὐκ ἀδίκως τὴν πρὸς αὐτοὺς ἔσχομεν κοινωνίαν, παρακαλῶ ὑπὲρ Χριστοῦ, μὴ ἐπιτρέψητε διασχισθῆναι τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ 34.5 μηδὲ τοῖς προλήμμασι πιστεύσητε, ἀλλὰ τὴν τοῦ κυρίου εἰρήνην προτιμήσατε. οὐ γὰρ ὅσιον οὐδὲ δίκαιον δι' ὀλίγων μικροψυχίαν τοὺς μὴ καταγνωσθέντας ἀπορρίπτειν καὶ «λυπεῖν ἐν τούτῳ τὸ πνεῦμα»· εἰ δὲ νομίζετε δύνασθαι τινὰ κατ' αὐτῶν ἀποδείξαι καὶ εἰς πρόσωπον αὐτοὺς ἐλέγξαι, ἐλθέτωσαν οἱ βουλόμενοι.

ετοίμους γὰρ ἑαυτοὺς καὶ αὐτοὶ εἶναι ἐπηγγείλαντο, ὥστε καὶ ἀποδείξαι καὶ διελέγξαι, περὶ ὧν ἡμῖν ἀπήγγειλαν.

35.1 Σημάνετε οὖν ἡμῖν, ἀγαπητοί, περὶ τούτου, ἵνα κάκεῖνοις γράψωμεν καὶ τοῖς ὀφείλουσι πάλιν συνελθεῖν ἐπισκόποις πρὸς τὸ πάντων παρόντων τοὺς ὑπευθύνους κατα γνωσθῆναι καὶ μηκέτι ἀκαταστασίαν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις γενέσθαι. ἀρκεῖ γὰρ τὰ γενόμενα· ἀρκεῖ ὅτι παρόντων ἐπισκόπων ἐπίσκοποι ἐξωρίζοντο. περὶ οὗ οὐδὲ μακρηγορεῖν δεῖ, ἵνα μὴ βαρεῖσθαι οἱ παρόντες τότε δοκῶσιν. εἰ γὰρ δεῖ τάληθές εἰπεῖν, οὐκ ἔδει μέχρι τούτων 35.2 φθάσαι οὐδὲ εἰς τοσοῦτον ἔλθειν τὰς μικροψυχίας. ἔστω δὲ Ἀθανάσιος καὶ Μάρκελλος, ὡς γράφετε, «μετετέθησαν ἀπὸ τῶν ἰδίων τόπων», τί καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἄν τις εἴποι τῶν ἐκ διαφόρων τόπων, ὡς προεῖπον, ἐλθόντων ἐνταῦθα ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων; 35.3 καὶ αὐτοὶ γὰρ πάλιν ἠρπάσθαι ἑαυτοὺς καὶ τοιαῦτα πεπονθέναι ἔλεγον. ὦ ἀγαπητοί, οὐκέτι κατὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἀλλὰ λοιπὸν ἐπὶ ἐξορισμῶ καὶ θανάτῳ αἱ κρίσεις τῆς ἐκκλησίας εἰσίν. εἰ γὰρ καὶ ὄλως, ὡς φατε, γέγονέ τι εἰς αὐτοὺς ἀμάρτημα, ἔδει κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα καὶ μὴ οὕτως γεγενῆσθαι τὴν κρίσιν, ἔδει γραφῆναι πᾶσιν ἡμῖν, ἵνα οὕτως παρὰ πάντων ὀρισθῇ τὸ δίκαιον. ἐπίσκοποι γὰρ ἦσαν οἱ πάσχοντες καὶ οὐχ αἱ τυχοῦσαι ἐκκλησίαι αἱ πάσχουσαι, ἀλλ' ὧν αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι δι' ἑαυτῶν καθηγή 35.4 σαντο. διὰ τί δὲ περὶ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας μάλιστα οὐκ ἐγράφετο ἡμῖν; ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι τοῦτο ἔθος ἦν, πρότερον γράφεσθαι ἡμῖν καὶ οὕτως ἔνθεν ὀρίζεσθαι τὰ δίκαια; εἰ μὲν οὖν τι τοιοῦτον ἦν ὑποπτευθὲν εἰς τὸν ἐπίσκοπον τὸν ἐκεῖ, ἔδει πρὸς τὴν ἐνταῦθα ἐκκλησίαν γραφῆναι, νῦν δὲ οἱ ἡμᾶς μὴ πληροφορήσαντες, πράξαντες δὲ αὐτοὶ ὡς 35.5 ἠθέλησαν, λοιπὸν καὶ ἡμᾶς οὐ καταγνόντας βούλονται συμψήφους εἶναι. οὐχ οὕτως αἱ Παύλου διατάξεις, οὐχ οὕτως οἱ πατέρες παραδεδώκασιν· ἄλλος τύπος ἐστὶν οὗτος καὶ καινὸν τὸ ἐπιτήδευμα. παρακαλῶ, μετὰ μακροθυμίας ἐνέγκατε· ὑπὲρ τοῦ κοινῆ συμ φέροντός ἐστιν ἃ γράφω. ἃ γὰρ παρελήφαμεν παρὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, ταῦτα καὶ ὑμῖν δηλῶ. καὶ οὐκ ἂν ἔγραψα φανερά ἡγούμενος εἶναι ταῦτα παρὰ πᾶσιν, 35.6 εἰ μὴ τὰ γενόμενα ἡμᾶς ἐτάραξεν. ἐπίσκοποι ἀρπάζονται καὶ ἐκτοπίζονται, ἄλλοι δὲ ἀλλαχόθεν ἀντιτίθενται καὶ ἄλλοι ἐπιβουλεύονται, ὥστε ἐπὶ μὲν τοῖς ἀρπασθεῖσιν αὐτοὺς πενθεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖς πεμπομένοις ἀναγκάζεσθαι, ἵνα οὐς μὲν θέλουσι, μὴ ἐπιζητῶσιν, οὐς 35.7 δὲ μὴ βούλονται, δέχωνται. ἀξιῶ ὑμᾶς μηκέτι τοιαῦτα γίνεσθαι, γράψατε δὲ μᾶλλον κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρούντων, ἵνα μηκέτι τοιαῦτα πάσχωσιν αἱ ἐκκλησίαι μηδέ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ὕβριν πάσχη ἢ παρὰ γνώμην, ὡσπερ ἐδήλωσαν ἡμῖν, ἀναγκάζηται τις ποιεῖν, ἵνα μὴ καὶ παρὰ τοῖς ἔθνεσι γέλωτα ὀφλήσωμεν, καὶ πρό γε πάντων, ἵνα μὴ τὸν θεὸν παροξύνωμεν. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν «ἀποδώσει λόγον ἐν ἡμέρᾳ 35.8 κρίσεως», περὶ ὧν ἐνταῦθα ἔπραξε. γένοιτο δὲ πάντας κατὰ θεὸν φρονῆσαι, ἵνα καὶ αἱ ἐκκλησίαι τοὺς ἐπισκόπους αὐτῶν ἀπολαβοῦσαι χαίρωσι διὰ παντὸς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ τῷ πατρὶ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἐρρώσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὐχομαι, ἀγαπητοὶ καὶ ποθεινότατοι ἀδελφοί.

36.1 Ταῦτα τῆς ἐν Ῥώμῃ συνόδου γραφάσης διὰ Ἰουλίου τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης, ἐπειδὴ πάλιν ἠναισχύντουν οἱ περὶ Εὐσέβιον τὰς τε ἐκκλησίας ἐτάραττον καὶ πολλοῖς ἐπεβούλευον, μαθόντες οἱ θεοφιλέστατοι βασιλεῖς Κωνσταντῖος καὶ Κώνσταντος ἐκέλευσαν τοὺς τε ἀπὸ τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκόπους συνελθεῖν εἰς τὴν Σερδῶν πόλιν. 36.2 ὁ μὲν οὖν Εὐσέβιος ἐν τῷ μεταξύ τετελεύτηκε, πλείστων δὲ πανταχόθεν συνελθόντων, ἡμεῖς μὲν προεκαλούμεθα τοὺς κοινωνοὺς τῶν περὶ Εὐσέβιον εἰς κρίσιν, ἐκεῖνοι δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες ἃ ἔπραξαν καὶ βλέποντες τοὺς ἀνελθόντας κατηγοροῦντες αὐτῶν ἔφο βούντο τὴν κρίσιν· καὶ γὰρ

πάντων καθαρῶς ἀπαντησάντων αὐτοὶ πάλιν ἐπήγοντο μεθ' ἑαυτῶν κόμητας Μουσωνιανὸν καὶ Ἡσύχιον τὸν καστρίσιον, ἴν', ὡσπερ εἰώθεισαν, 36.3 τῇ ἐκείνων ἐξουσίᾳ ταῦθ' ἄπερ ἐβούλοντο πράξωσιν. ἐπειδὴ δὲ χωρὶς κομήτων ἡ σύνοδος ἦν καὶ στρατιώτης οὐδεὶς ἐγένετο μέσος, ἐταράχθησαν πληγέντες ὑπὸ τοῦ συνειδότος. οὐκέτι γὰρ ὡς ἤθελον ἐκρίνοντο, ἀλλ' ὡς ὁ τῆς ἀληθείας ἀπήτει λόγος. ἐπὶ πολὺ τοίνυν ἡμῶν προκαλουμένων καὶ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων προκαλοῦσης αὐτοὺς καὶ λεγούσης· «ἦλθετε κριθῆναι, διὰ τί τοίνυν ἐλθόντες ὑποποδίζετε; ἐχρῆν γὰρ ὑμᾶς ἢ μὴ ἐλθεῖν ἢ ἐλθόντας μὴ κρύπτεσθαι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν φέρει μεγίστην κατάγνωσιν. ἰδοὺ πάρεσιν οἱ περὶ Ἀθανάσιον, οὓς ἀπόντας διεβάλλετε, ἴν', εἴ τι νομίζετε ἔχειν, δι' ἐλέγξτε τούτους παρόντας, εἰ δὲ μὴ δύνασθε, προσποιεῖσθε δὲ μὴ βούλεσθαι, δῆλοί 36.4 ἐστε συκοφάνται, καὶ ταύτην ὑμῖν ἡ σύνοδος δώσει τὴν κρίσιν.» οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες καὶ καταγινώσκοντες ἑαυτῶν (ἦδεισαν γὰρ ἃ ἔπραξαν καὶ ἐπλάσαντο καθ' ἡμῶν) ἡσχύνθησαν ἀπαντῆσαι πολλὴν καὶ ἀπρεπῆ καθ' ἑαυτῶν τὴν συκοφαντίαν ἐλέγξαντες. ἡ τοίνυν ἁγία σύνοδος καταγνοῦσα τῆς ἀπρεποῦς καὶ ὑπόπτου φυγῆς ἐκείνων ἐδέξατο ἡμᾶς 36.5 εἰς ἀπολογία. διηγησαμένων δὲ ἡμῶν διὰ μαρτύρων καὶ ἀποδείξεων τὰ πραχθέντα καθ' ἡμῶν ἐθαύμασαν καὶ ἅπαντες ἐπέγνωσαν ὅτι διὰ τοῦτο εἰκότως ἐφοβήθησαν τὴν σύνοδον, ἵνα μὴ εἰς πρόσωπον ἐλεγχθῶσιν, ἔλεγόν τε «ἴσως νομίζοντες μὴ παραγίνεσθαι τοὺς περὶ Ἀθανάσιον ἀπήντησαν ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου γε ἰδόντες αὐτοὺς παρρησιασθῶσι 36.6 ζομένους καὶ προκαλουμένους τὴν κρίσιν φεύγουσιν». ἡμᾶς μὲν οὖν ἀπεδέξαντο ὡς ἀδικηθέντας καὶ μάτην διαβληθέντας καὶ ἐκύρωσαν ἔτι μᾶλλον εἰς ἡμᾶς τὴν τε κοινωνίαν καὶ ἀγάπην, τοὺς δὲ κοινωνοὺς καὶ ἀναιδεστέρους γενομένους τῆς Εὐσεβίου κακουργίας καθεῖλον, Θεόδωρον ἀπὸ Ἡρακλείας, Νάρκισσον ἀπὸ Νερωνιάδος, Ἀκάκιον ἀπὸ Καισαρείας, Στέφανον ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Οὐρσάκιον καὶ Οὐάλεντα ἀπὸ Παννονίας καὶ Μηνόφαντον ἀπὸ Ἐφέσου καὶ Γεώργιον ἀπὸ Λαοδικείας. καὶ ἔγραψαν τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐπισκόποις καὶ τῇ ἐκάστου τῶν ἀδικηθέντων παροικίᾳ ταῦτα·

37.τ Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Σαρδικῇ συναχθείσης συνόδου

37.1 Ἡ ἁγία σύνοδος ἡ κατὰ θεοῦ χάριν ἐν Σαρδικῇ συναχθεῖσα ἀπὸ Ῥώμης καὶ Σπανίων Γαλλίων Ἰταλίας Καμπανίας Καλαβρίας Ἀπουλίας Ἀφρικῆς Σαρδανίας Παννονίᾳ Μυσίων Δακίας Νωρῖκου Σισκίας Δαρδανίας ἄλλης Δακίας Μακεδονίας Θεσσαλίας Ἀχαΐας Ἡπείρων Θράκης καὶ Ῥοδόπης καὶ Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίας καὶ Κρήτηκαὶ Αἰγύπτου πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ πάση τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παροικίᾳ, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, ἐν κυρίῳ χαίρειν. 37.2 Καὶ πρὶν μὲν λαβεῖν ἡμᾶς τὰ γράμματα τῆς εὐλαβείας ὑμῶν οὐκ ἠγνοοῦμεν, ἀλλὰ καὶ φανερόν ἡμῖν ἦν, ὡς ὅτι οἱ τῆς δυσωνύμου τῶν Ἀρειανῶν αἰρέσεως προστάται πολλὰ καὶ δεινὰ, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς ἢ κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐμηχανῶντο. 37.3 αὕτη γὰρ ἦν αὐτῶν τέχνη καὶ πανουργία, ταύτης αἰεὶ τῆς θανατηφόρου γεγόνασι προθέσεως, ὅπως πάντας τοὺς ὁποῖδηποτε τυγχάνοντας τῆς ὀρθῆς δόξης καὶ τὴν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας διδασκαλίαν κατέχοντας τὴν παρὰ τῶν πατέρων αὐτοῖς παραδοθεῖσαν σπουδάζειν ἐλαύνειν καὶ διώκειν. τοὺς μὲν γὰρ πλαστοῖς ἐγκλήμασιν ὑπέβαλλον, 37.4 ἄλλους εἰς ἐξορισμὸν ἀπέστελλον, ἄλλους ἐν αὐταῖς ταῖς τιμωρίαις κατεπόνουν. ἀμέλει καὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου ἡμῶν Ἀθανασίου τὴν καθαρότητα βίᾳ καὶ τυραννίδι συλλαβέσθαι ἐσπούδασαν, καὶ διὰ

τοῦτο οὔτε ἐπιμελής οὔτε μετὰ πίστεως οὔθ' ὄλως δικαία γέγονεν ἢ παρ' ἐκείνων κρίσις. διόπερ οὐδὲ θαρροῦντες οἷς ἐδραματούργησαν οὐδὲ οἷς ἐθρύλησαν κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ θεωροῦντες, ὡς οὐ δύνανται περὶ τούτων ἀπο δεῖξεις ἔχειν ἀληθεῖς, παρόντες εἰς τὴν Σερδῶν πόλιν οὐκ ἠθέλησαν εἰς τὴν σύνοδον πάντων 37.5 τῶν ἀγίων ἐπισκόπων ἀπαντῆσαι. ἐκ δὴ τούτου φανερὰ καὶ δικαία καθέστηκεν ἡ κρίσις τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου ἡμῶν Ἰουλίου. οὐ γὰρ ἀσκεπτὶ βεβούλευται, ἀλλὰ καὶ μετ' ἐπιμελείας ὥρισεν, ὥστε μηδὲ ὄλως διστάσαι περὶ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἀθανασίου. εἶχε γὰρ ἐπισκόπων ὀγδοήκοντα ἀληθεῖς μάρτυρας, εἶχε καὶ τοῦτο δίκαιον, ὅτι διὰ τῶν ἀγαπητῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν πρεσβυτέρων ἑαυτοῦ καὶ διὰ γραμμάτων μεθώδευσε τοὺς περὶ Εὐσέβιον τοὺς οὐκ ἐπὶ κρίσει, ἀλλ' ἐπὶ βία μᾶλλον ἐπεριδο μένους. ὅθεν οἱ πανταχοῦ πάντες ἐπίσκοποι τὴν κοινωνίαν Ἀθανασίου ἐβεβαίωσαν διὰ 37.6 τὴν καθαρότητα αὐτοῦ. κάκεινο δὲ ὑμῶν ἡ ἀγάπη συνοράτω. ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀγίαν σύνοδον τὴν ἐν Σαρδικῇ συναχθεῖσαν παρεγένετο, τότε δὴ, καθὰ προείπομεν, καὶ διὰ γραμμάτων καὶ διὰ ἀγράφων ἐντολῶν ὑπεμνήσθησαν οἱ τῆς Ἐώας καὶ ἐκλήθησαν παρ' ἡμῶν ὥστε παρεῖναι. ἀλλ' ἐκείνοι ὑπὸ τῆς συνειδήσεως καταγινωσκόμενοι ἀπρεπέσι χρώμενοι προφάσει φυγοδικεῖν ἤρξαντο. ἠξίου γὰρ τὸν ἀθῶον ὡς ὑπεύθυνον ἀπὸ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἐκβάλλεσθαι οὐ συνορῶντες ὡς ἀπρεπές, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον ἦν 37.7 τοῦτο. καὶ τὰ ὑπομνήματα δὲ τὰ ἐν τῷ Μαρεώτῃ γενόμενα ὑπὸ παμπονήρων καὶ ἐξωλεστάτων τινῶν νεωτέρων, οἷς οὐκ ἄν τις ἐπίστευσεν οὐδὲ τὸν τυχόντα βαθμὸν τοῦ κλήρου, συνέστηκε κατὰ μονομέρειαν πεπράχθαι. οὔτε γὰρ ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν Ἀθανάσιος ὁ ἐπίσκοπος οὔτε Μακάριος ὁ πρεσβύτερος ὁ κατηγορούμενος ὑπ' αὐτῶν παρῆν. καὶ ὅμως ἢ παρ' αὐτῶν ἐρώτησις, μᾶλλον δὲ ὑποβολὴ ἢ γενομένη πάσης αἰσχύνῃς ἦν μεστή. πῆ μὲν γὰρ ἐθνικοί, πῆ δὲ κατηχούμενοι ἠρωτῶντο, οὐχ ἵνα ἅπερ ἴσασι εἴπωσιν, ἀλλ' ἵνα 37.8 ἅπερ παρ' αὐτῶν μεμαθήκασι ψεύσωνται. καὶ γὰρ καὶ ὑμῶν τῶν πρεσβυτέρων φροντιζόντων ἐπὶ τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ ὑμετέρου ἐπισκόπου καὶ βουλομένων παρεῖναι ἐπὶ τῇ ἐξετάσει καὶ τὴν ἀλήθειαν δεῖξαι καὶ τὰ ψευδῆ διελέγξαι οὐδεὶς λόγος γέγονεν· οὐκ 37.9 ἐπέτρεψαν γὰρ ὑμᾶς παρεῖναι, ἀλλὰ καὶ μεθ' ὕβρεως ἐξέβαλον. καὶ εἰ καὶ τὰ μάλιστα φανερὰ πᾶσι καθέστηκε καὶ ἐκ τούτων ἢ συκοφαντία, ὅμως ἀναγινωσκομένων τῶν ὑπο μνημάτων εὔρομεν αὐτὸν τὸν παμπόνηρον Ἰσχύραν τὸν ἐπὶ τῇ συκοφαντίᾳ μισθὸν παρ' αὐτῶν λαβόντα τὸ δοκοῦν ὄνομα τῆς ἐπισκοπῆς διελέγχοντα ἑαυτοῦ τὴν συκοφαντίαν. αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰσχύρας ἐν αὐτοῖς τοῖς ὑπομνήμασι διελάλησε κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, ἐν ἧ ἡ Μακάριον ἐληλυθῆναι εἰς τὸ κελλίον ἑαυτοῦ διεβεβαίωτο, νοσοῦντα τότε κατακεῖσθαι ἑαυτόν, καίτοι τῶν περὶ Εὐσέβιον γράψαι τολμησάντων ἐστάναι τότε τὸν Ἰσχύραν καὶ προσφέρειν, ὅτε Μακάριος ἐπέστη.

38.1 Κάκεινη δὲ πᾶσι φανερὰ καθέστηκεν ἡ συκοφαντία καὶ διαβολή, ἣν ἠτιάσαντο μετὰ ταῦτα. ἔφασαν γὰρ καὶ κατεβόησαν φόνον δεδρακέναι τὸν Ἀθανάσιον, καὶ [ὡς] Ἀρσένιον τινα Μελιτιανὸν ἐπίσκοπον ἀνηρηκέναι, ἐφ' ᾧ προσποιητῷ στεναγμῷ καὶ πεπλασμένοις δάκρυσιν ὑπεκρίνοντο καὶ ἠξίου τοῦ ζῶντος ὡς τεθνηκότος τὸ σῶμα ἀποδοθῆναι. ἀλλ' οὐκ ἄγνωστα γέγονε τὰ σοφίσματα τούτων. ἔγνωσαν γὰρ ἅπαντες 38.2 ζῆν τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐν τοῖς ζῶσιν ἐξετάζεσθαι. καὶ ἐπειδὴ ἐώρων ἑαυτοὺς οἱ πρὸς πάντα εὐχερεῖς διελεγομένους ἐπὶ τοῖς ψεύσμασι τούτοις (αὐτὸς γὰρ ζῶν ὁ Ἀρσένιος ἐδείκνυεν ἑαυτὸν μὴ ἀνηρησθαι μηδὲ τεθνηκέναι), ὅμως οὐχ ἠσύχασαν, ἀλλ' ἐτέρας συκοφαντίας πρὸς ταῖς προτέρας συκοφαντίαις ἐπεζήτουν, ἵνα πάλιν μηχανησάμενοι διαβά 38.3 λωσι τὸν ἄνθρωπον. τί οὖν, ἀγαπητοί; οὐκ ἐταράχθη ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν Ἀθανάσιος, ἀλλὰ πάλιν πολλῇ παρρησίᾳ χρώμενος προεκαλεῖτο καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτοῦς. καὶ ἡμεῖς δὲ

ηύχόμεθα καὶ προετρεπόμεθα ἔλθειν αὐτοὺς εἰς τὴν κρίσιν καί, εἴπερ δύνανται, διελέγξαι. ὡς τῆς πολλῆς πλεονεξίας· ὡς τῆς δεινῆς ὑπερηφανίας· μᾶλλον δέ, εἰ δεῖ τάληθές εἰπεῖν, ὡς 38.4 κακῆς καὶ ὑπευθύνου συνειδήσεως. τοῦτο γὰρ πᾶσι πεφανέρωται. ὅθεν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὑπομιμνήσκομεν καὶ προτρεπόμεθα ὑμᾶς πρὸ πάντων τὴν ὀρθὴν πίστιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κατέχειν. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ δεινὰ καὶ χαλεπὰ πεπόνθατε, πολλὰς δὲ ὕβρεις καὶ ἀδικίας ὑπέμεινεν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ἀλλ' «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται». διόπερ κἂν ἔτι ποιεῖν τολμήσωσι καθ' ὑμῶν, ἢ θλίψις ἀντὶ χαρᾶς ὑμῖν ἔστω· τὰ γὰρ τοιαῦτα παθήματα μέρος ἐστὶ μαρτυρίου καὶ αἰ τοιαῦτα ὑμῶν ὁμολογία καὶ αἰ βάσανοι οὐκ ἄμισθοι τυγχάνουσιν, ἀλλ' ἀπολήψεσθε παρὰ τοῦ θεοῦ τὰ ἔπαθλα. 38.5 διότι μάλιστα ἀγωνίζεσθε ὑπὲρ τῆς ὑγιαινούσης πίστεως καὶ τῆς καθαρότητος τοῦ ἐπι σκοπού ὑμῶν Ἀθανασίου τοῦ συλλειτουργοῦ ἡμῶν. καὶ γὰρ οὐδὲ ἡμεῖς παρεσιωπῆσαμεν οὐδὲ ἡμελήσαμεν τῆς ὑμῶν ἀμεριμνίας χάριν, ἀλλ' ἐφροντίσαμεν καὶ πεποιήκαμεν, ἅπερ ὁ τῆς ἀγάπης λόγος ἀπαιτεῖ. συμπάσχουμεν γὰρ τοῖς πάσχουσιν ἀδελφοῖς ἡμῶν, καὶ τὰ ἐκείνων παθήματα ἴδια ἡγούμεθα· [καὶ τοῖς δάκρυσιν ὑμῶν τὰ ἡμέτερα δάκρυα συνεμίξαμεν, οὐχ ὑμεῖς δὲ μόνοι πεπόνθατε, ἀδελφοί, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι συλλειτουργοὶ ἡμῶν ταῦτα ἐλθόντες ἀπωδύρατο.

39.1 Διόπερ] ἀνηνέγκαμεν τοίνυν καὶ ἠξιώσαμεν τοὺς εὐσεβεστάτους καὶ θεοφιλεστάτους βασιλέας, ὅπως ἡ φιланθρωπία αὐτῶν καὶ τοὺς ἔτι κάμνοντας καὶ πιεζομένους ἀνεθῆναι κελεύσῃ, καὶ προστάξωσι μηδένα τῶν δικαστῶν, οἷς περὶ μόνων τῶν δημοσίων μέλειν προσήκει, μήτε κρίνειν κληρικούς μήτε ὅλως τοῦ λοιποῦ προφάσει τῶν ἐκκλησιῶν ἐπι χειρεῖν τι κατὰ τῶν ἀδελφῶν, ἀλλ' ἵνα ἕκαστος χωρὶς τινος διωγμοῦ, χωρὶς τινος βίας καὶ πλεονεξίας, ὡς εὐχεται καὶ βούλεται, ζῆ καὶ μεθ' ἡσυχίας καὶ εἰρήνης τὴν καθολικὴν 39.2 καὶ ἀποστολικὴν πίστιν μετέρχηται. Γρηγόριος μέντοι ὁ παρανόμως παρὰ τῶν αἰρετικῶν λεγόμενος κατασταθῆναι καὶ εἰς τὴν ὑμετέραν πόλιν παρ' αὐτῶν ἀποσταλῆς, καὶ τοῦτο γὰρ γινωσκέτω ὑμῶν ἡ ὁμοψυχία, ὅτι κρίσει τῆς ἱεραῆς πάσης συνόδου κα θηρέθη, εἰ καὶ τὰ μάλιστα οὐδεπώποτε οὐδὲ ὡς ἐπίσκοπος ὅλως γενόμενος ἐνομίσθη. 39.3 χαίρετε τοίνυν ἀπολαμβάνοντες ἑαυτῶν τὸν ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ μετ' εἰρήνης αὐτὸν ἀπελύσαμεν. ὅθεν καὶ παραινοῦμεν πᾶσι τοῖς ἢ διὰ φόβον ἢ διὰ περιδρομὴν τινῶν κοινωνήσασιν Γρηγορίῳ, ἵνα νῦν ὑπομνησθέντες καὶ προτραπέντες καὶ ἀναπεισθέντες παρ' ἡμῶν παύσωνται τῆς πρὸς ἐκεῖνον μυσαρᾶς κοινωνίας καὶ λοιπὸν ἑαυτοὺς συνάψωσι τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

40.1 Ἐπειδὴ δὲ ἔγνωμεν ὅτι καὶ Ἀφθόνιος καὶ Ἀθανάσιος ὁ Καπίτωνος καὶ Παῦλος καὶ Πλουτίων οἱ συμπρεσβύτεροι ἡμῶν συσκευὴν καὶ αὐτοὶ πεπόνθασι ὑπὸ τῶν περὶ Εὐσέβιον, ὥστε τοὺς μὲν ἐξορισμοῦ πειραθῆναι, τοὺς δὲ καὶ θανάτων ἀπειλὰς διαπεφευγῆναι, τούτου ἕνεκεν καὶ περὶ τούτου δηλῶσαι ὑμῖν ἀναγκαῖον ἡγησάμεθα, ἵνα γινώσκητε ὅτι καὶ τούτους ἀπεδεξάμεθα καὶ ἀθῶους ἀπελύσαμεν εἰδότες ὅτι πάντα τὰ παρὰ τῶν περὶ Εὐσέβιον κατὰ τῶν ὀρθοδόξων γενόμενα ἐπὶ δόξῃ καὶ συστάσει τῶν συσκευασθέντων 40.2 ὑπ' αὐτῶν γέγονεν. ἔπρεπε μὲν οὖν τὸν ὑμέτερον ἐπίσκοπον, τὸν συλλειτουργὸν ἡμῶν Ἀθανάσιον, περὶ αὐτῶν ὡς περὶ ἰδίων ὑμῖν δηλῶσαι, ἐπειδὴ δὲ ὑπὲρ πλείονος μαρτυρίας καὶ τὴν ἀγίαν σύνοδον ἠθέλησεν ὑμῖν γράψαι, διὰ τοῦτο οὐκ ἀνεβαλλόμεθα, ἀλλὰ καὶ σημᾶναι ὑμῖν ἐσπουδάσαμεν, ἵν' ὡσπερ ἡμεῖς οὕτως καὶ ὑμεῖς αὐτοὺς ἀπο δέξησθε. ἄξιοι γὰρ καὶ αὐτοὶ ἐπαίνου, ὅτι διὰ τὴν εἰς Χριστὸν εὐσέβειαν καὶ αὐτοὶ ἠξιώ 40.3 θησαν παρὰ τῶν αἰρετικῶν ὕβριν ὑπομείναι. [τίνα δὲ ἐστὶ τὰ παρὰ τῆς ἀγίας συνόδου δογματισθέντα κατὰ Θεοδώρου καὶ Ναρκίσσου καὶ Στεφάνου καὶ Ἀκακίου καὶ Μηνοφάντου καὶ Οὐρσακίου καὶ Οὐάλεντος καὶ Γεωργίου, τῶν προισταμένων τῆς ἀρειανῆς αἵρέσεως

καὶ πλημμελησάντων καθ' ὑμῶν καὶ κατὰ τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν, γνῶσεσθε ἐκ τῶν ὑπο τεταγμένων. ἀπεστείλαμεν γὰρ ὑμῖν, ἵνα καὶ ἡ ὑμετέρα θεοσέβεια σύμφηφος τοῖς παρ' ἡμῶν ὀρισθεῖσι γένηται καὶ ἐκ τούτων γνῶτε ὅτι ἡ καθολικὴ ἐκκλησία οὐ παρορᾷ τοὺς εἰς αὐτὴν πλημμελοῦντας.]

41.1 Ἡ ἀγία σύνοδος ἡ κατὰ θεοῦ χάριν ἐν Σαρδικῇ συναχθεῖσα τοῖς κατ' Αἴγυπτον καὶ Λιβύην ἐπισκόποις καὶ συλλειτουργοῖς, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, ἐν κυρίῳ χαίρειν. Καὶ πρὶν μὲν λαβεῖν τὰ γράμματα τῆς εὐλαβείας ὑμῶν ... καὶ διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ἴσην κατὰ πάντα τῆς πρὸ αὐτῆς ἦτοι τῆς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν Ἀλεξανδρείας πλὴν τῶν πρὸς τὸ τέλος σεσημιωμένων κατελείφθη ἄγραφος διὰ τὸ μὴ δευτερωθῆναι καὶ τὴν σπουδὴν καὶ τὰ χάρτα Ἡ ἀγία σύνοδος ἡ κατὰ θεοῦ χάριν ἐν Σαρδικῇ συναχθεῖσα τοῖς ἀπανταχοῦ ἐπι σκόποις καὶ συλλειτουργοῖς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

42.2 Πολλὰ μὲν καὶ πολλάκις ἐτόλμησαν οἱ Ἀρειομανῖται κατὰ τῶν δούλων τοῦ θεοῦ τῶν τὴν πίστιν φυλαττόντων τὴν ὀρθήν· νόθον γὰρ ὑποβάλλοντες διδασκαλίαν τοὺς ὀρθοδόξους ἐλαύνειν ἐπειράθησαν· τοσοῦτον δὲ λοιπὸν κατεπανέστησαν κατὰ τῆς 42.3 πίστεως, ὡς μηδὲ τὴν εὐσέβειαν τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων λαθεῖν. τοιγαροῦν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ συνεργούσης καὶ αὐτοὶ οἱ εὐσεβέστατοι βασιλεῖς συνήγαγον ἡμᾶς ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων καὶ τὴν ἀγίαν ταύτην σύνοδον ἐν τῇ Σερδῶν πόλει γενέσθαι δεδώκασιν, ἵνα πᾶσα μὲν διχόνοια περιαιρεθῇ, πάσης δὲ κακοπιστίας ἐξελαθείσης 42.4 ἢ εἰς Χριστὸν εὐσέβεια μόνη παρὰ πάντων φυλάττηται. ἦλθον γὰρ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἐώας ἐπίσκοποι προτραπέντες καὶ αὐτοὶ παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων, μάλιστα δι' ἄπερ ἐθρύλουν πολλάκις περὶ τῶν ἀγαπητῶν ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ συλλειτουργῶν Ἀθανασίου ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Μαρκέλλου ἐπισκόπου τῆς Ἀγκυρογαλατίας. ἴσως γὰρ καὶ εἰς ὑμᾶς ἔφθασαν αὐτῶν αἱ διαβολαί, ἴσως καὶ τὰς ὑμετέρας ἀκοὰς ἐπεχείρησαν παρασαλεῦσαι, ἵνα κατὰ μὲν τῶν ἀθῶων ἃ λέγουσι πιστεύσητε, τὴν δὲ τῆς μοχθηρᾶς αὐτῶν αἰρέσεως ὑπόνοιαν ἐπικρύψωσιν. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολὺ ταῦτα ποιεῖν 42.5 συνεχωρήθησαν. ἔστι γὰρ ὁ προιστάμενος τῶν ἐκκλησιῶν κύριος ὁ ὑπὲρ τούτων καὶ πάντων ἡμῶν θάνατον ὑπομείνας καὶ δι' ἑαυτοῦ τὴν εἰς οὐρανὸν ἄνοδον πᾶσιν ἡμῖν δεδωκώς. πάλαι μὲν οὖν γραψάντων τῶν περὶ Εὐσέβιον Ἰουλίῳ τῷ συλλειτουργῷ ἡμῶν τῷ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ κατὰ τῶν προειρημένων συλλειτουργῶν ἡμῶν, λέγομεν δὴ Ἀθανασίου καὶ Μαρκέλλου καὶ Ἀσκληπᾶ, ἔγραψαν καὶ οἱ ἀπὸ τῶν ἄλλων μερῶν ἐπίσκοποι μαρτυροῦντες μὲν τῇ καθαρότητι τοῦ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἀθανασίου, τὰ δὲ παρὰ τῶν περὶ Εὐσέβιον γενόμενα μηδὲν ἕτερον ἢ ψευδῆ καὶ συκοφαντίας εἶναι 42.6 μεστά. καὶ εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐκ τοῦ κληθέντος αὐτοῦ παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν καὶ συλλειτουργοῦ Ἰουλίου μὴ ἀπαντῆσαι, καὶ ἐκ τῶν γραφέντων παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ἰουλίου φανερά τούτων ἡ συκοφαντία πέφηνεν (ἦλθον γὰρ ἄν, εἴπερ ἐθάρρουν οἷς ἔπραξαν καὶ πεποιήκασιν κατὰ τῶν συλλειτουργῶν ἡμῶν), ὅμως καὶ ἐξ ὧν πεποιήκασιν ἐν ταύτῃ τῇ 42.7 ἀγία καὶ μεγάλη συνόδῳ φανερωτέραν τὴν ἑαυτῶν συσκευὴν ἀπέδειξαν. ἀπαντῆσαντες γὰρ εἰς τὴν Σερδῶν πόλιν, ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν Ἀθανάσιον καὶ Μάρ κελλον καὶ Ἀσκληπᾶν καὶ τοὺς ἄλλους ἐφοβήθησαν εἰς κρίσιν ἔλθειν, καὶ οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δεύτερον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις κληθέντες οὐκ ἐπήκουσαν ταῖς κλήσεσι, καίτοι πάντων ἡμῶν τῶν συνελθόντων ἐπισκόπων καὶ μάλιστα τοῦ εὐγηροτάτου Ὄσιου τοῦ καὶ διὰ τὸν χρόνον καὶ τὴν ὁμολογίαν καὶ διὰ τὸ τοσοῦτον κάματος ὑπομεμενηκέναι πάσης αἰδοῦς ἀξίου τυγχάνοντος ἀναμενόντων καὶ προτρεπομένων αὐτοὺς εἰσελθεῖν εἰς τὴν κρίσιν, ἴν' ἄπερ ἀπόντων τῶν συλλειτουργῶν ἡμῶν ἐθρύλησαν καὶ ἔγραψαν κατ' αὐτῶν, ταῦτα 42.8 παρόντες ἐλέγξει δυνηθῶσιν. ἀλλ'

οὐκ ἦλθον κληθέντες, καθάπερ προείπομεν, δεικνύντες καὶ ἐκ τούτων τὴν συκοφαντίαν ἑαυτῶν καὶ μονονουχὶ τὴν ἐπιβουλήν καὶ συσκευήν, ἣν πεποιήκασι, βωῶντες διὰ τῆς παραιτήσεως. οἱ γὰρ θαρροῦντες οἷς λέγουσι τούτοις καὶ εἰς πρόσωπον συστῆναι δύνανται. ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἀπήντησαν, νομίζομεν λοιπὸν μηδένα ἀγνοεῖν, κἂν ἐκεῖνοι πάλιν κακουργεῖν ἐθέλωσιν, ὅτι μηδὲν ἔχοντες κατὰ τῶν συλλειτουργῶν ἡμῶν ἐλέγξαι, τούτους μὲν διαβάλλουσιν ἀπόντας, παρόντας δὲ φεύγουσιν.

43.1 Ἔφυγον γάρ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, οὐ μόνον διὰ τὴν τούτων συκοφαντίαν, ἀλλ' ὅτι καὶ τοὺς ἐπὶ διαφόροις ἐγκαλοῦντας αὐτοῖς ἐθεώρουν ἀπαντήσαντας. δεσμὰ γὰρ ἦν καὶ σίδηρα προφερόμενα· ἀπ' ἐξοριστίας ἐπανελθόντες ἄνθρωποι καὶ παρὰ τῶν ἔτι κατεχομένων εἰς ἐξοριστίαν ἐλθόντες ἦσαν συλλειτουργοί, συγγενεῖς καὶ φίλοι δὲ τῶν δι' αὐτῶν ἀποθανόντων παρεγένοντο. καὶ τὸ μέγιστον, ἐπίσκοποι παρῆσαν, ὧν ὁ μὲν τὰ σίδηρα καὶ τὰς ἀλύσεις προέφερεν, ἄς δι' αὐτοὺς ἐφόρεσεν, οἱ δὲ τὸν ἐκ τῆς διαβολῆς 43.2 αὐτῶν θάνατον ἐμαρτύρατο. εἰς τοσοῦτον γὰρ ἔφθασαν ἀπονοίας, ὡς καὶ ἐπισκόπους ἐπιχειρεῖν ἀνελεῖν, καὶ ἀνεῖλον ἄν, εἰ μὴ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτῶν. τ'ἀπέθανεν οὖν ὁ συλλειτουργὸς ἡμῶν ὁ μακαρίτης Θεόδουλος φεύγων αὐτῶν τὴν διαβολήν, κεκέλευστο γὰρ ἐκ διαβολῆς αὐτῶν ἀποθανεῖν. ἄλλοι δὲ πληγὰς ξιφῶν ἐπεδείκνυντο, ἄλλοι δὲ λιμὸν 43.3 ὑπομεμενηκέναι παρ' αὐτῶν ἀπωδύροντο. καὶ ταῦτα οὐχ οἱ τυχόντες ἐμαρτύρουν ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐκκλησίαι ὅλαι ἦσαν, ὑπὲρ ὧν οἱ ἀπαντήσαντες καὶ πρεσβεύοντες ἐδίδασκον στρατιώτας ξιφήρεις, ὄχλους μετὰ ῥοπάλων, δικαστῶν ἀπειλὰς, πλαστῶν γραμμάτων ὑποβολὰς (ἀνεγνώσθη γὰρ γράμματα τῶν περὶ Θεόγνιον πλαττομένων κατὰ τῶν συλλειτουργῶν ἡμῶν Ἀθανασίου καὶ Μαρκέλλου καὶ Ἀσκληπᾶ, ἵνα καὶ βασιλέας κατ' αὐτῶν κινήσωσι, καὶ ταῦτα ἤλεγξαν οἱ γενόμενοι τότε διάκονοι Θεογνίου), πρὸς τούτων παρθένων γυμνώσεις, ἐμπρησμοὺς ἐκκλησιῶν, φυλακὰς κατὰ τῶν λειτουργῶν, καὶ ταῦτα πάντα δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ διὰ τὴν δυσώνυμον αἴρεσιν τῶν Ἀρειομανιτῶν. οἱ γὰρ 43.4 παραιτούμενοι τὴν πρὸς τούτους κοινωνίαν ἀνάγκην εἶχον πειρᾶσθαι τούτων. ταῦτα τοίνυν συνορῶντες εἰς στενὸν εἶχον τὰ τῆς προαιρέσεως· ἠσχύοντο μὲν γὰρ ὁμολογεῖν ἃ δεδράκασι, διὰ δὲ τὸ μὴ δύνασθαι λοιπὸν ταῦτα κρύπτεσθαι ἀπήντησαν εἰς τὴν Σερδῶν πόλιν, ἵνα διὰ τῆς ἀφίξεως ὑπόνοιαν ὡς μὴ πλημμελήσαντες δόξωσιν ἀποφέρεσθαι. 43.5 ἰδόντες δὲ τοὺς παρ' αὐτῶν συκοφαντηθέντας καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν παθόντας, τοὺς κατηγοροὺς, τοὺς ἐλέγχους πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες ἐλθεῖν οὐκ ἐβούλοντο κληθέντες, καίτοι τῶν συλλειτουργῶν ἡμῶν Ἀθανασίου καὶ Μαρκέλλου καὶ Ἀσκληπᾶ πολλῇ τῇ παρρησίᾳ χρωμένων, ἀποδυρομένων καὶ ἐπικειμένων καὶ προκαλουμένων αὐτοὺς καὶ ἐπαγγελιομένων μὴ μόνον ἐλέγχειν τὴν συκοφαντίαν, ἀλλὰ καὶ δεικνύναι, ὅσα κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν 43.6 αὐτῶν ἐπλημμέλησαν. οἱ δὲ τοσοῦτω φόβῳ τοῦ συνειδότος κατεσχέθησαν, ὡς φεύγειν αὐτοὺς καὶ διὰ τῆς φυγῆς τὴν συκοφαντίαν ἑαυτῶν ἐλέγξαι καὶ ἅπερ ἐπλημμέλησαν, διὰ τὸν δρασμὸν ὁμολογήσαι.

44.1 Εἰ καὶ τὰ μάλιστα τοίνυν οὐ μόνον ἐκ τῶν προτέρων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων αὐτῶν ἡ κακοτροπία δείκνυται καὶ συκοφαντία, ὅμως ἵνα μηδὲ ἐκ τῆς φυγῆς πρόφασιν τινα ἐτέρας κακουργίας πορίσασθαι δυνηθῶσιν, ἐσκεψάμεθα κατὰ τὸν τῆς ἀληθείας λόγον 44.2 τὰ παρ' ἐκείνων δραματουρηθέντα ἐξετάσαι. καὶ τοῦτο προθέμενοι εὖρομεν αὐτοὺς καὶ ἐκ τῶν πραχθέντων συκοφάντας καὶ μηδὲν ἕτερον ἢ ἐπιβουλήν κατὰ τῶν συλλειτουργῶν ἡμῶν πεποιηκότας. ὃν γὰρ ἔλεγον παρὰ Ἀθανασίου πεφονεῦσθαι Ἀρσένιον, οὗτος ζῆ καὶ ἐν τοῖς ζῶσιν ἐξετάζεται· ἀπὸ δὲ τούτου καὶ τὰ περὶ τῶν ἄλλων θρυληθέντα παρ' αὐτῶν φαίνεται πλάσματα. ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ ποτηρίου ἐθρύλουν, ὡς θλασθέντος παρὰ Μακαρίου τοῦ πρεσβυτέρου

Ἄθανασίου, ἐμαρτύρησαν μὲν οἱ παραγενόμενοι ἀπὸ τῆς 44.3 Ἀλεξανδρείας καὶ Μαρεώτου καὶ τῶν τόπων, ὅτι μηδὲν τούτων πέπρακται. καὶ οἱ ἐπίσκοποι δὲ γράφοντες οἱ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου πρὸς Ἰούλιον τὸν συλλειτουργὸν ἡμῶν ἰκανῶς διεβεβαιοῦντο μηδὲ ὑπόνοιαν ὅλως τοιαύτην ἐκεῖ γεγενῆσθαι. ἄλλως τε ἂν λέε 44.4 γουσιν ὑπομνήματα ἔχειν κατ' αὐτοῦ, κατὰ μονομέρειαν συνέστηκε γεγενῆσθαι. καὶ ὅμως καὶ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τούτοις ἐθνικοὶ καὶ κατηχούμενοι ἠρωτῶντο, ἐξ ὧν εἷς κατηχούμενος ἐρωτώμενος ἔφασκεν ἔνδον εἶναι, ὅτε ὁ Μακάριος ἐπέστη τῷ τόπῳ, καὶ ἕτερος ἐρωτώμενος ἔλεγε τὸν θρυλούμενον παρ' αὐτῶν Ἰσχύραν νοσοῦντα τότε κατακεῖσθαι ἐν κελλίῳ, ὡς ἀπὸ τούτου φαίνεσθαι μηδὲ ὅλως γεγενῆσθαι τι τῶν μυστηρίων διὰ τὸ τοὺς κατηχουμένους ἔνδον εἶναι καὶ τὸν Ἰσχύραν μὴ παρεῖναι, ἀλλὰ νοσοῦντα κατακεῖσθαι. 44.5 καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ παμπόνηρος Ἰσχύρας ψευδόμενος ἐπὶ τῷ εἰρηκεῖναι κεκαυκεῖναι τὸν Ἀθανάσιόν τινα τῶν θείων βιβλίων καὶ διελεγχθεὶς ὡμολόγησε κατ' ἐκεῖνο καιροῦ νοσεῖν, ὅτε Μακάριος παρῆν, καὶ κατακεῖσθαι, ὡς καὶ ἐκ τούτου συκοφαντήν αὐτὸν εἶναι. ἀμέλει τῆς συκοφαντίας ταύτης μισθὸν αὐτῷ τῷ Ἰσχύρα δεδώκασιν ἐπισκοπῆς ὄνομα τῷ μηδὲ 44.6 πρεσβυτέρῳ τυγχάνοντι. ἀπαντήσαντες γὰρ δύο πρεσβύτεροι σὺν Μελιτίῳ ποτὲ γενόμενοι, ὕστερον δὲ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ἀλεξάνδρου τοῦ γενομένου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας δεχθέντες καὶ νῦν σὺν Ἀθανασίῳ ὄντες ἐμαρτύρησαν μηδεπώποτε τοῦτον πρεσβύτερον Μελιτίου γεγενῆσθαι μηδὲ ὅλως ἐσχηκεῖναι Μελίτιον εἰς τὸν Μαρεώτην ἐκκλησίαν ἢ λειτουργόν, καὶ ὅμως τὸν μηδὲ πρεσβύτερον τυγχάνοντα νῦν ὡς ἐπίσκοπον ἤγαγον, ἵνα τῷ ὀνόματι τούτῳ δόξωσι τῇ συκοφαντίᾳ καταπλήττειν τοὺς ἀκούοντας.

45.1 Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦ συλλειτουργοῦ Μαρκέλλου καὶ ἠύρεθη τῶν περὶ Εὐσέβιον ἢ κακοτεχνία. ἂν γὰρ ὡς ζητῶν ὁ Μάρκελλος εἴρηκε, ταῦτα ὡς ὁμολογούμενα διαβεβλήκασιν. ἀνεγνώσθη γοῦν τὰ ἐξῆς καὶ τὰ πρὸ αὐτῶν τῶν ζητημάτων, καὶ ὀρθὴ ἢ πίστις τοῦ ἀνδρὸς εὐρέθη. οὔτε γὰρ ἀπὸ τῆς ἀγίας Μαρίας, ὡς αὐτοὶ διεβεβαιώσαντο, ἀρχὴν ἐδίδου τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ οὔτε τέλος ἔχειν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν 45.2 βασιλείαν ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον εἶναι τὴν τούτου ἔγραψε. καὶ Ἀσκληπᾶς δὲ ὁ συλλειτουργὸς προήνεγκεν ὑπομνήματα γενόμενα ἐν Ἀντιοχείᾳ παρόντων τῶν κατηγόρων καὶ Εὐσεβίου τοῦ ἀπὸ Καισαρείας· καὶ ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῶν δικασάντων ἐπὶ 45.3 σκόπων ἔδειξεν ἑαυτὸν ἀθῶν εἶναι. εἰκότως οὖν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καλούμενοι πολλάκις οὐχ ὑπήκουσαν, εἰκότως ἔφυγον. ὑπὸ γὰρ τοῦ συνειδότος ἐλαυνόμενοι φυγῇ τὰς συκοφαντίας ἑαυτῶν ἐβεβαίωσαν καὶ πιστευθῆναι κατ' αὐτῶν πεποιήκασιν, ἂν παρ 45.4 ὄντες οἱ κατηγοροῦντες ἔλεγον καὶ ἐπεδείκνυον. ἔτι τοῖνυν πρὸς τούτοις πᾶσι καὶ τοὺς πάλαι καθαιρεθέντας καὶ ἐκβληθέντας διὰ τὴν Ἀρείου αἴρεσιν οὐ μόνον ἐδέξαντο, ἀλλὰ καὶ εἰς μείζονα βαθμὸν προήγαγον, διακόνους μὲν εἰς πρεσβύτεριον, ἀπὸ δὲ πρεσβυτέρων εἰς ἐπισκόπους, δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ ἵνα τὴν ἀσέβειαν διασπεῖραι καὶ πλατῦναι δυνηθῶσι καὶ τὴν εὐσεβῆ διαφθεῖρωσι πίστιν.

46.1 Εἰσὶ δὲ τούτων μετὰ τοὺς περὶ Εὐσέβιον νῦν ἔξαρχοι Θεόδωρος ὁ ἀπὸ Ἡρακλείας, Νάρκισσος ὁ ἀπὸ Νερωνιάδος τῆς Κιλικίας, Στέφανος ὁ ἀπὸ Ἀντιοχείας, Γεώργιος ὁ ἀπὸ Λαοδικείας, Ἀκάκιος ὁ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, Μηνόφαντος ἀπὸ Ἐφέσου τῆς Ἀσίας, Οὐρσάκιος ὁ ἀπὸ Σιγγιδόνου τῆς Μυσίας, Οὐάλης ἀπὸ Μουρσῶν τῆς Παν 46.2 νονίας, καὶ γὰρ οὗτοι τοὺς σὺν αὐτοῖς ἐλθόντας ἀπὸ τῆς Ἐώας οὐκ ἐπέτρεπον οὔτε εἰς τὴν ἀγίαν σύνοδον εἰσελθεῖν οὔτε ὅλως εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ παραβάλλειν. καὶ ἐρχόμενοι δὲ εἰς τὴν Σερδικὴν κατὰ τόπους συνόδους ἐποιοῦντο καθ' ἑαυτοὺς καὶ συνθήκας μετὰ ἀπειλῶν, ὥστε ἐλθόντας αὐτοὺς εἰς τὴν Σερδικὴν μηδὲ ὅλως εἰς τὴν κρίσιν ἐλθεῖν μηδ' ἐπὶ τὸ αὐτὸ

συνελθεῖν τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ, ἀλλὰ μόνον ἐλθόντας καὶ ἀφοσιώσει 46.3 τὴν ἐπιδημίαν ἑαυτῶν ἐπιδειξαμένους ταχέως φυγεῖν. ταῦτα γὰρ γινῶναι δεδυνήμεθα παρὰ τῶν συλλειτουργῶν ἡμῶν Ἀρείου ἀπὸ Παλαιστίνης καὶ Ἀστερίου ἀπὸ Ἀραβίας τῶν ἐλθόντων σὺν αὐτοῖς καὶ ἀναχωρησάντων ἀπὸ τῆς ἀπιστίας αὐτῶν. οὗτοι γὰρ ἐλθόντες εἰς τὴν ἀγίαν σύνοδον τὴν μὲν βίαν ἦν ἔπαθον ἀπωδύραντο, οὐδὲν δὲ παρ' αὐτοῖς ὀρθὸν ἔλεγον πράττεσθαι, προστιθέντες καὶ τοῦτο ὡς ἄρα εἶεν ἐκεῖ πολλοὶ τῆς ὀρθῆς ἀντιποιοῦμενοι δόξης καὶ κωλυόμενοι παρ' αὐτῶν ἐλθεῖν ἐνταῦθα διὰ τὸ ἀπειλεῖν καὶ ἐπαγγέλλεσθαι κατὰ τῶν βουλομένων ἀναχωρεῖν ἀπ' αὐτῶν. τούτου γοῦν ἔνεκα καὶ ἐν ἐνὶ οἴκῳ πάντας μεῖναι ἐσπούδασαν μηδὲ τὸ βραχύτατον ἰδιάζειν αὐτοὺς ἐπιτρέψαντες.

47.1 Ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔδει παρασιωπῆσαι οὐδὲ ἀνεκδιηγῆτους ἕἶσαι τὰς συκοφαντίας, τὰ δεσμά, τοὺς φόνους, τὰς πληγὰς, τὰ περὶ τῶν πλαστῶν ἐπιστολῶν, τὰς αἰκίας, τὰς γυμνώσεις τῶν παρθένων, τὰς ἐξοριστίας, τὰς καταλύσεις τῶν ἐκκλησιῶν, τοὺς ἐμπρησμούς, τὰς μεταθέσεις ἀπὸ μικρῶν πόλεων εἰς μείζονας παροικίας, καὶ πρό γε πάντων, τὴν κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἐπαναστάσαν δυσώνυμον ἀρειανὴν αἴρεσιν δι' αὐτῶν, τούτου ἔνεκεν τοὺς μὲν ἀγαπητοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν καὶ συλλειτουργοὺς Ἀθανάσιον καὶ Μάρκελλον καὶ Ἀσκληπᾶν καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς συλλειτουργοῦντας τῷ κυρίῳ ἀθῶους καὶ καθαροὺς εἶναι ἀπεφηνάμεθα γράψαντες καὶ εἰς τὴν ἐκάστου παροικίαν, ὥστε γινώσκειν ἐκάστης ἐκκλησίας τοὺς λαοὺς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου τὴν καθαρότητα καὶ 47.2 τοῦτον μὲν ἔχειν ἐπίσκοπον καὶ προσδοκᾶν, τοὺς δὲ εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν ἐπελθόντας δίκην λύκων, Γρηγόριον τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Βασίλειον τὸν ἐν Ἀγκύρᾳ καὶ Κουιντιανὸν τὸν ἐν Γάζῃ τούτους μηδὲ ἐπισκόπους ὀνομάζειν μηδὲ ὄλως κοινωνίαν τινὰ πρὸς αὐτοὺς ἔχειν μηδὲ δέχεσθαι τίνα παρὰ τούτων γράμματα μηδὲ γράφειν πρὸς αὐτούς. 47.3 τοὺς δὲ γε περὶ Θεόδωρον καὶ Νάρκισσον καὶ Ἀκάκιον καὶ Στέφανον καὶ Οὐρσάκιον καὶ Οὐάλεντα καὶ Μηνόφαντον καὶ Γεώργιον, εἰ καὶ φοβηθεῖς μὴ παρεγένετο ἀπὸ τῆς Ἐώας, ὅμως διὰ τὸ ἀπὸ τοῦ μακαρίτου Ἀλεξάνδρου καθηρηθῆσθαι αὐτὸν καὶ διὰ τὸ εἶναι καὶ αὐτὸν καὶ τούτους τῆς Ἀρείου μανίας καὶ διὰ τὰ ἐπενεχθέντα αὐτοῖς ἐγκλήματα τούτους 47.4 παμψηφί καθεῖλεν ἡ ἀγία σύνοδος ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς. καὶ ἐκρίναμεν μὴ μόνον αὐτοὺς ἐπισκόπους μὴ εἶναι, ἀλλὰ μηδὲ κοινωνίας μετὰ τῶν πιστῶν αὐτοὺς καταξιῶσθαι. τοὺς γὰρ χωρίζοντας τὸν υἱὸν καὶ ἀπαλλοτριῶντας τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ πατρὸς χωρίζεσθαι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας προσήκει καὶ ἀλλοτρίους εἶναι τοῦ Χριστιανῶν ὀνόματος. 47.5 ἔστωσαν τοίνυν ὑμῖν ἀνάθεμα διὰ τὸ «κεκαπηλευκέναι τὸν λόγον» τῆς ἀληθείας· ἀποστολικὸν ἔστι παράγγελμα· «εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω». τούτοις μηδένα κοινωνεῖν παραγγείλατε· «οὐδεμία γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος». τούτους πάντας μακρὰν ποιεῖτε· «οὐδεμία γὰρ συμφωνία Χριστῷ πρὸς Βε 47.6 λίαρ». καὶ φυλάξασθε, ἀγαπητοί, μήτε γράφειν πρὸς αὐτοὺς μήτε γράμματα παρ' αὐτῶν δέχεσθαι. σπουδάσατε δὲ μᾶλλον καὶ ὑμεῖς, ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, «ὡς τῷ πνεύματι παρόντες» τῇ συνόδῳ ἡμῶν συνεπιψηφίσασθαι δι' ὑπογραφῆς ὑμετέρας ὑπὲρ τοῦ παρὰ πάντων τῶν πανταχοῦ συλλειτουργῶν τὴν ὁμοφωνίαν διασώζεσθαι. ἡ θεία πρόνοια καθωσιωμένους ὑμᾶς καὶ εὐθυμοῦντας διαφυλάττοι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Ὅσιος ἐπίσκοπος ὑπέγραψα, καὶ οὕτω πάντες.

48.1 Ταῦτα γράψασα ἡ ἐν Σαρδικῇ σύνοδος ἀπέστειλε καὶ πρὸς τοὺς μὴ δυνηθέντας ἀπαντῆσαι, καὶ γεγόνασιν καὶ αὐτοὶ σύμψηφοι τοῖς κριθεῖσι. τῶν δὲ ἐν τῇ συνόδῳ γραψάντων καὶ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τὰ ὀνόματά ἐστι τάδε· 48.2 Ὅσιος ἀπὸ Σπανίας Ἰούλιος Ῥώμης δι' Ἀρχιδάμου καὶ Φιλοξένου πρεσβυτέρων Πρωτογένης Σερδικῆς Γαυδέντιος Μακεδόνιος Σεβῆρος Πραιτέξτατος Οὐρσίκιος

Λούκιλλος Εὐγένιος Βιτάλιος Καλεπόδιος Φλωρέντιος Βάσσος Βικέντιος Στερκόριος Παλλάδιος Δομιτιανός Χαλβής Γερόντιος Προτάσιος Εὐλόγιος Πορφύριος Διόσκορος Ζώσιμος Ἰαννουάριος Ζώσιμος Ἀλέξανδρος Εὐτύχιος Σωκράτης Διόδωρος Μαρτύριος Εὐθήριος Εὐκαρπος Ἀθηνόδωρος Εἰρηναῖος Ἰουλιανός Ἀλύπιος Ἴωνᾶς Ἀέτιος Ῥεστοῦτος Μαρκελλῖνος Ἀπριανός Βιτάλιος Οὐάλης Ἐρμογένης Κάστος Δομετιανός Φουρτουνάτιος Μάρκος Ἀννιανός Ἡλιόδωρος Μουσαῖος Ἀστέριος Παρηγόριος Πλούταρχος Ὑμέναιος Ἀθανάσιος Λούκιος Ἀμάντιος Ἄρειος Ἀσκληπίος Διονύσιος Μάξιμος Τρύφων Ἀλέξανδρος Ἀντίγονος Αἰλιανός Πέτρος Σύμφωρος Μουσώνιος Εὐτυχός Φιλολόγιος Σπουδάσιος Ζώσιμος Πατρίκιος Ἀδόλιος Σαπρίκιος

49.1 Γαλλίας Μαξιμι[α]νός Βηρίσιμος Βήκτουρος Βαλεντίνος Δησιδέριος Εὐλόγιος Σαρβάτιος Δυσκόλιος Σουπερίωρ Μερκούριος Δικλοπετός Εὐσέβιος Σεβηρίνος Σάτυρος Μαρτίνος Παῦλος Ὀπτατιανός Νικάσιος Βίκτωρ Σεμπρώνιος Βαλεριανός Πάκατος Ἰεσοῆς Ἀρίστων Σιμπλίκιος Μετιανός Ἄμαντος Αἰμιλλιανός Ἰουστινιανός Βικτωρίνος Σατορνῖλος Ἀβουνδάντιος Δωνατιανός Μάξιμος 49.2 Ἀφρικῆς Νέσσος Γράτος Μεγάσιος Κολδαῖος Ῥογατιανός Κονσόρτιος Ῥουφῖνος Μαννῖνος Κεσιλιανός Ἐρεννιανός Μαριανός Οὐαλέριος Δυνάμιος Μυζόνιος Ἰοῦστος Κελεστίνος Κυπριανός Βίκτωρ Ὀνορᾶτος Μαρῖνος Παντάγαθος Φήλιξ Βαῦδιος Λίβερ Καπίτων Μινερβάλης Κόσμος Βίκτωρ Ἐσπερίων Φήλιξ Σεβηριανός Ὀπτάντιος Ἐσπερος Φιδέντιος Σαλούστιος Πασχάσιος 49.3 Αἰγύπτου Λιβούρنيος Ἀμάντιος Φήλιξ Ἰσχυράμμων Ῥωμῦλος Τιβερίνος Κονσόρτιος Ἡρακλείδης Φορτουνάτιος Διόσκορος Φορτουνατιανός Βλαστάμμων Δάτυλλος Ἀνδρέας Σερῆνος Ἄρειος Θεόδωρος Εὐαγόρας Ἡλίας Τιμόθεος Ὠρίων Ἀνδρόνικος Παφνούτιος Ἐρμίας Ἀραβίων Ψενόσιρις Ἀπολλώνιος Μοῖς Σαραπάμπων Φίλων Φίλιππος Ἀπολλώνιος Παφνούτιος Παῦλος Διόσκορος Νειλάμμων Σερῆνος Ἀκύλας Ἀωτᾶς Ἀρποκρατίων Ἰσαάκ Θεόδωρος Ἀπολλῶς Ἀμμωνιανός Νεῖλος Ἡράκλειος Ἀρείων Ἀθάς Ἀρσένιος Ἀγαθάμμων Θέων Ἀπολλώνιος Ἡλίας Παννινούθιος Ἀνδραγάθιος Νεμεσίων Σαραπίων Ἀμμώνιος Ἀμμώνιος Ξένων Γερόντιος Κόιντος Λεωνίδης Σεμπρωνιανός Φίλων Ἡρακλείδης Ἰέρακυσ Ῥοῦφος Πασόφιος Μακεδόνιος Ἀπολλόδωρος Φλαβιανός Ψάης Σύρους Ἀφροῦς Σαραπίων Ἡσαίας Παφνούτιος Τιμόθεος Ἐλουρίων Γάιος Μουσαῖος Πιστός Ἡρακλάμμων Ἡρων Ἡλίας Ἀνάγαμφος Ἀπολλώνιος Γάιος Φιλοτᾶς Παῦλος Τιθῆς Εὐδαίμων Ἰούλιος

50.1 Οἱ ἐν τῷ καναλίῳ τῆς Ἰταλίας

Προβάτιος Βιάτωρ Φακουνδῖνος Ἰωσῆς Νουμήδιος Σπηράντιος Σεβῆρος Ἡρακλειανός Φαυστῖνος Ἀντωνῖνος Ἡράκλειος Οὐιτάλιος Φήλιξ Κρησπῖνος Παυλιανός 50.2 Κύπρου Αὐξίβιος Φώτιος Γηράσιος Ἀφροδίσιος Εἰρηνικός Νουνέχιος Ἀθανάσιος Μακεδόνιος Τριφύλλιος Σπυρίδων Νορβανός Σωσικράτης 50.3 Παλαιστίνης Μάξιμος Ἀέτιος Ἄρειος Θεοδόσιος Γερμανός Σιλουανός Παῦλος Κλαύδιος Πατρίκιος Ἐλπίδιος Γερμανός Εὐσέβιος Ζηνόβιος Παῦλος Πέτρος 50.4 Οἱ μὲν οὖν τοῖς ὑπὸ τῆς συνόδου γραφεῖσιν ὑπογράψαντες οὗτοι, ἕτεροι δὲ πλεῖστοί εἰσιν οἱ καὶ πρὸ ταύτης τῆς συνόδου γράψαντες ὑπὲρ ἡμῶν ἀπὸ τε τῆς Ἀσίας καὶ Φρυγίας καὶ Ἰσαυρίας, καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν ταῖς ἰδίαις ἐπιστολαῖς ἐμφέρεται, ἐγγὺς ζγ', ὁμοῦ τμδ'.

51.1 Ταῦτα μαθὼν ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς Κωνστάντιος μετεπέμψατο ἡμᾶς γράψας ἰδίᾳ πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἑαυτοῦ τὸν μακαρίτην Κώνσταντα, πρὸς δὲ ἡμᾶς καὶ ἅπαξ καὶ δεῦτερον καὶ τρίτον ταῦτα· 51.2ν Κωνστάντιος Νικητῆς Αὐγουστος Ἀθανασίω. Ἐπὶ πολὺ σε κλυδωνίζεσθαι καὶ χειμάζεσθαι τοῖς τῆς θαλάττης ἀγρίοις κύμασιν οὐκ ἀφῆκεν ἢ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος φιλανθρωπία. γυμνωθέντα σε τῆς πατρώας ἐστίας καὶ στερηθέντα τῶν ἰδίων καὶ πλανώμενον ἐν

θηριώδεσιν ἀνοδίαις οὐ παρήκεν 51.3 ἡ ἀκάματος ἡμῶν εὐσέβεια. καὶ εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐπιπολὺ ὑπερεθέμην γράψαι τὴν πρόθεσιν τῆς ἐμῆς διανοίας προσδοκῶν ἀυθαίρετόν σε παραγενέσθαι πρὸς ἡμᾶς καὶ τῶν καμάτων αἰτεῖν θεραπείαν, ὅμως, ἐπειδὴ ἴσως ὁ φόβος τὴν προαίρεσιν τῆς προθέσεως ἐνεπόδισε, διὰ τοῦτο δωρεᾶς πληρέστατα γράμματα πρὸς τὴν σὴν στερρότητα διεπεμψάμεθα, ἵνα ἀφόβως ταῖς ἡμετέραις προσόψεσι ταχεῖαν τὴν σαυτοῦ παρουσίαν παρασχεῖν σπουδάσης, ὑπὲρ τοῦ τῆς σαυτοῦ ἐπιθυμίας ἀπολαύσας καὶ πειραθεὶς ἡμῶν τῆς φιλαν 51.4 θρωπίας τοῖς ἰδίους ἀποκατασταθῆς. τούτου γὰρ ἔνεκα καὶ τὸν δεσπότην μου καὶ ἀδελφόν μου Κώνσταντα τὸν Νικητὴν Αὐγουστον ὑπὲρ σοῦ παρεκάλεσα, ἵνα τοῦ ἔλθειν ἐξουσίαν σοι δῶ, ἐπὶ τῷ ἀμφοτέρων ἡμῶν ἐπινευόντων τῇ πατρίδι ἀποκατασταθῆς ἔχων τοῦτο τῆς ἡμῶν χάριτος ἐνέχυρον. 51.5τ Ἐπιστολὴ δευτέρα Εἰ καὶ τὰ μάλιστα διὰ προτέρων γραμμάτων ἐδηλώσαμεν, ὅπως ἀμερίμνως εἰς τὸ ἡμέτερον κοιμίτατον παραγένῃ διὰ τὸ μάλιστα βούλεσθαι ἡμᾶς ἀποστείλαί σε εἰς τὰ ἴδια, ὅμως καὶ νῦν καὶ ταῦτα τὰ γράμματα πρὸς τὴν σὴν στερρότητα δεδώκαμεν, δι' ὧν προ τρεπόμεθα, χωρὶς τινος ἀπιστίας καὶ φόβου ἐπιβῆναί σε δημοσίοις ὀχήμασι καὶ σπουδάσαι πρὸς ἡμᾶς, ἵνα ὧν ἐπιθυμῆς ἀπολαῦσαι δυνηθῆς. 51.6τ Ἐπιστολὴ τρίτη Ἡνίκα ἐν τῇ Ἐδέσσει διετρίβομεν, παρόντων τῶν σῶν πρεσβυτέρων ἤρυσεν, ὅπως ἀποσταλέντος πρεσβυτέρου πρὸς σὲ ἔλθειν εἰς τὸ ἡμέτερον κοιμίτατον σπουδάσης ἐπὶ 51.7 τῷ ἰδόντα σε τὴν ἡμετέραν πρόσοψιν εὐθέως εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὀδεύσης. ἀλλ' ἐπεὶ δὴ πλεῖστος χρόνος παρήλθεν, ἀφ' οὗ γράμματα δεξάμενος παρ' ἡμῶν οὐκ ἀπήντησας, διὰ τοῦτο καὶ νῦν ὑπομνήσαι σε ἐσπουδάσαμεν, ἵνα καὶ νῦν τὴν σὴν παρουσίαν ταχεῖαν ποιῆσαι πρὸς ἡμᾶς σπουδάσης καὶ οὕτω δυνηθῆς τῇ τε πατρίδι σου ἀποκατασταθῆναι 51.8 καὶ τῆς εὐχῆς σου ἐπιτυχεῖν. πρὸς δὲ πληρεστέραν διήγησιν Ἀχιτᾶν τὸν διάκονον ἀπεστείλαμεν, παρ' οὗ δυνήση μαθεῖν τῆς τε ἡμετέρας ψυχῆς τὴν προαίρεσιν καὶ ὅτι τούτων ὧν εὖχῃ τυχεῖν δυνήση.

52.1 Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τοιαῦτα γράφει, ἐγὼ δὲ δεξάμενος ἀνήλθον εἰς τὴν Ῥώμην συντάξασθαι τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ ἐπισκόπῳ· ἐν τῇ Ἀκυλίᾳ γὰρ ἤμην, ὅτε ταῦτα ἐγράφη. καὶ ἡ μὲν ἐκκλησία πάσης χαρᾶς πεπλήρωτο, ὁ δὲ ἐπίσκοπος Ἰούλιος συγχαίρων τῇ ἐπανόδῳ γράφει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ διερχομένους ἡμᾶς οἱ ἐπίσκοποι καθεξῆς μετ' εἰρήνης προέπεμψαν. καὶ ἔστι τὰ γραφέντα ταῦτα· 52.2ν Ἰούλιος πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις καὶ λαῷ παροικοῦντι Ἀλεξάνδρειαν. Συγχαίρω κάγω ὑμῖν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅτι τὸν καρπὸν τῆς ἑαυτῶν πίστεως ἐπ' ὀφθαλμῶν λοιπὸν ὁράτε. τοῦτο γὰρ καὶ ἀληθῶς ἄν τις ἴδοι γενόμενον ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου μου Ἀθανασίου, ὃν διὰ τὴν καθαρότητα τοῦ βίου καὶ διὰ τὰς ὑμετέρας 52.3 εὐχὰς θεὸς ὑμῖν ἀποδίδωσιν. ἐκ δὲ τούτου συνορᾶν ἔστι καθαρὰς ὑμᾶς καὶ μεστὰς ἀγάπης ἀεὶ τὰς εὐχὰς ἀνενηνοχένας πρὸς τὸν θεόν. μνήμονες γὰρ ὄντες τῶν οὐρανίων ἐπαγγελιῶν καὶ τῆς πρὸς αὐτὰς ἀγωγῆς, ἣν ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ προειρημένου ἀδελφοῦ μου ἐπαιδεύθητε, ἔγνωτε ἀληθῶς καὶ κατὰ τὴν προσοῦσαν ὑμῖν ὀρθὴν πίστιν κατελήφατε, ὡς οὐκ ἂν εἰς τέλος ἀφ' ὑμῶν ἀποσχοινοσθήσεται οὗτος, ὃν ἐν ταῖς θεοσεβεστάταις 52.4 ὑμῶν ψυχαῖς ἀεὶ ὡς παρόντα ἐσχίκατε. οὐκοῦν οὐ πολλῶν μοι χρεῖα λόγων πρὸς ὑμᾶς ἐπιστέλλοντι. ὅσα γὰρ ὑμῖν ἂν λεχθῆ παρ' ἐμοῦ, ταῦθ' ἡ ὑμετέρα πίστις προὔλαβε 52.5 καὶ πεπλήρωκε κατὰ θεοῦ χάριν τὰ τῆς κοινῆς πάντων ἡμῶν εὐχῆς. συγχαίρω τοίνυν ὑμῖν, πάλιν γὰρ ἐρῶ, ὅτι τὰς ψυχὰς ἀκαταμαχίτους ἐν τῇ πίστει τετηρήκατε, καὶ αὐτῷ δὲ τῷ ἀδελφῷ μου Ἀθανασίῳ οὐκ ἔλαττον συγχαίρω, ὅτι καίπερ πολλὰ πάσχων λυπηρὰ οὐδεμίαν ὥραν ἐπιλήσιμων γέγονε τῆς ὑμετέρας ἀγάπης καὶ τοῦ ὑμετέρου πόθου. εἰ γὰρ καὶ τῷ σώματι πρὸς καιρὸν ἔδοξεν ἀφ' ὑμῶν ἀφελκυσθῆναι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι διαπαντὸς ὡς συνῶν ὑμῖν διήγεν.

53.1 Ἐπανέρχεται τοίνυν πρὸς ὑμᾶς λαμπρότερος νῦν, ἢ ὅτε παρ' ὑμῶν ἀπεδήμησεν. εἰ γὰρ καὶ τὰς τιμίας ὕλας, χρυσὸν δὴ καὶ ἄργυρον, εἰς καθαρότητα τὸ πῦρ δοκιμάζει, τί ἂν τις εἴποι κατ' ἀξίαν τοῦ τοσοῦτου ἀνδρὸς, ὃς κινδύνους τοσοῦτων θλίψεων νικήσας ἀποδίδοται ὑμῖν ἀθῶος οὐ παρ' ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ πάσης τῆς συνόδου ἀποδειχθεῖς; 53.2 ὑποδέξασθε τοίνυν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, μετὰ πάσης τῆς κατὰ θεὸν δόξης καὶ χαρᾶς τὸν ἐπίσκοπον ὑμῶν Ἀθανάσιον μετὰ τούτων, οἵτινες αὐτῷ καὶ τῶν τοσοῦτων καμάτων κοινωνοὶ γεγονάσι καὶ χαίρετε τῶν εὐχῶν ἑαυτῶν ἀπολαύοντες, οἱ τὸν ποιμένα τὸν ὑμέτερον, ἴν' οὕτως εἴπω, ποθοῦντα καὶ διψῶντα τὴν ὑμετέραν θεοσεβείαν, σωτηρίοις 53.3 γραφαῖς ἐθρέψατε καὶ ἐποτίσατε. καὶ γὰρ τῆς ἐπὶ ξένης αὐτοῦ διατριβῆς ὑμεῖς παραμυθία γεγονάτε καὶ διωκόμενοι ἐθάλπσατε ταῖς πιστοτάταις ἑαυτῶν ψυχαῖς καὶ διανοίαις. 53.4 ἐμὲ δὲ ἤδη εὐφραίνει ἐννοούμενον καὶ προορῶντα τῷ λογισμῷ τὴν ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ ἐκάστου ὑμῶν χαρὰν καὶ τοῦ πλήθους τὰς θεοσεβεστάτας ἀπαντήσεις καὶ τὸ ἔνδοξον τῆς τῶν συντρεχόντων ἑορτῆς. καὶ τίς ἐκείνη ἡ ἡμέρα ὑμῖν καὶ ποία ἔσται, ἐπανερχομένου μὲν τοῦ ἀδελφοῦ μου, παυομένων δὲ τῶν προγενομένων καὶ τῆς πολυτιμῆτου καὶ κατ' εὐχὴν 53.5 ἐπανόδου εἰς εὐφροσύνην τινὰ πληρεστάτης χαρᾶς συναπτούσης τοὺς πάντας; ἡ τοιαύτη δὲ χαρὰ κατὰ τὸ μέγιστον μέχρις ἡμῶν φθάνει, εἰ θεόθεν καὶ τοῦτο συγχωρεῖσθαι συνέστηκεν, ὅπως εἰς γνῶσιν τοῦ τηλικούτου ἀνδρὸς ἐλθεῖν δυνηθῶμεν. εἰς εὐχὴν δὴ οὖν 53.6 τὴν ἐπιστολὴν τελειῶσαι καλόν. ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ καὶ ὁ τούτου υἱὸς ὁ κύριος καὶ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διηνεκῆ τὴν χάριν ὑμῖν παράσχοι διδοὺς ἔπαθλον τῇ θαυμαστῇ ὑμῶν πίστει, ἣν περὶ τὸν ἐπίσκοπον ὑμῶν ἐνδόξῳ μαρτυρία ἐνεδείξασθε, ἵνα ὑμῖν τε καὶ τοῖς μεθ' ὑμᾶς ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὰ βελτίονα νέμοι, ἃ «ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν» διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ τῷ παντοκράτορι θεῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἐρρῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὐχομαι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

54.1 Μετὰ τούτων ἐλθόντα με γνησιῶς ἐώρακεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐκκλησίαν γράψας τοῖς ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις καὶ λαοῖς ταῦτα· 54.2ν Νικητῆς Κωνσταντῖος Μέγιστος Σεβαστὸς ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Οὐκ ἀπελείφθη τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος ὁ αἰδεσιμώτατος Ἀθανάσιος. ἀλλ' εἰ καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ τῇ κατὰ ἀνθρώπους δοκιμασίᾳ ὑπεβλήθη, ὅμως τὴν ὀφειλομένην παρὰ τῆς παντεφόρου προνοίας ἀπηνέγκατο ψῆφον ἀπολαβὼν βουλήσει τοῦ κρείττονος καὶ κρίσει ἡμετέρα τὴν πατρίδα ὁμοῦ καὶ τὴν ἐκκλησίαν, ἥς θείῳ νεύματι προστάτης ἐτύγχανε. τούτῳ τὰ ἀκόλουθα ἔδει παρὰ τῆς ἡμετέρας ὑπάρξαι πραότητος, ὥστε πάντα τὰ πρὸ τούτου κατὰ τῶν αὐτῶν κεκοινωνηκότων ὠρισμένα νῦν ἀμνηστία παραδοθῆναι 54.4 πᾶσάν τε ὑποψίαν τὴν κατ' αὐτῶν σχολάσαι τοῦ λοιποῦ. τὴν ἀτέλειαν, ἥς ἔτυχον πάλοι οἱ ἅμα αὐτῷ κληρικοί, τούτοις βεβαιωθῆναι προσηκόντως-ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτο τῇ εἰς αὐτὸν χάριτι προστιθέναι ἐδικαιώσαμεν, ὥστε πάντας τοὺς τοῦ ἱεροῦ καταλόγου γινώσκειν ἐνδεδόσθαι τὸ ἄφοβον πᾶσι τοῖς αὐτῷ προστιθεμένοις εἴτε ἐπισκόποις εἴτε 54.5 κληρικοῖς. ἰκανὸν δὲ γνῶρισμα τῆς ἐκάστου ὀρθῆς προαιρέσεως ἔσται ἢ πρὸς τοῦτον ἔνωσις. ὅσοι γὰρ ἂν τῆς καλλίονος ὁμοῦ κρίσεώς τε καὶ μοίρας γενόμενοι τὴν τούτου ἔλωνται κοινωνίαν, τούτους πάντας ἐκελεύσαμεν καθ' ὁμοιότητα τῆς φθάνουσης προνοίας καὶ νῦν τῆς ὑφ' ἡμῶν βουλήσει τοῦ κρείττονος παρασχεθείσης χάριτος ἀπολαύειν. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάττοι. 55.τ Ἐπιστολὴ δευτέρα 55.1ν Νικητῆς Κωνσταντῖος Μέγιστος Σεβαστὸς τῷ λαῷ τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν καθολικῆς ἐκκλησίας. Σκοπὸν ποιούμενοι τὴν ὑμετέραν ἐν ἅπασιν εὐνομίαν εἰδότες τε ὡς ἐπὶ

πολὺ τῆς τοῦ ἐπισκοποῦντος προνοίας ἐστέρησθε, Ἀθανάσιον τὸν ἐπίσκοπον, ἄνδρα τοῖς πᾶσι διὰ τε τὴν προσοῦσαν ὀρθότητα καὶ διὰ τὴν τῶν οἰκείων ἡθῶν εὐτροπίαν γνῶριμον, 55.2 πάλιν πρὸς ὑμᾶς ἀποστεῖλαι ἐδικαιώσαμεν. τοῦτον συνήθως καὶ προσηκόντως ὑπο δεξάμενοι καὶ ταῖς πρὸς θεὸν εὐχαῖς βοηθὸν προστησάμενοι τὴν ὑμῖν τε πρέπουσαν καὶ ἡμῖν ἀρίστην ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας θεσμὸν διαρκῆ φυλάττειν 55.3 σπουδάσατε. οὐδὲ γὰρ εὐλογόν ἐστι διχόνοιάν τινα ἢ στάσιν ἐν ὑμῖν κινηθῆναι 55.4 ὑπεναντίον τῆς τῶν ἡμετέρων καιρῶν εὐμοιρίας. καὶ τοῦτο μὲν ἀπεινὰ ἀφ' ὑμῶν παντελῶς βουλόμεθα, τὸ δὲ ταῖς εὐχαῖς ὑμᾶς διαρκῶς αὐτῷ, ὡς προεῖρηται, προστάτη καὶ ἐπικούρω χρωμένους πρὸς τὸ θεῖον ἐμμένειν συνήθως παραινῶμεν, ὡς ἂν τῆς τοιαύτης ὑμῶν προθέσεως εἰς τὰς ἀπάντων εὐχὰς διαβαινούσης καὶ οἱ ἐκ τῶν ἔθνῶν τῇ τῶν εἰδώλων πλάνῃ ἔτι καὶ νῦν προσανέχοντες ἐπὶ τὴν τῆς ἱεραῦς θρησκείας ἐπίγνωσιν προθυμότερα 55.5 σπεύδοιεν, ἀγαπητοί. καὶ αὐθις οὖν παραινῶμεν τοῖς προειρημένοις ἐμμένειν, τὸν δὲ ἐπίσκοπον ψήφῳ τοῦ κρείττονος καὶ ἡμετέρα γνώμη ἀπεσταλμένον ἡδέως δέξασθε καὶ πάσῃ ψυχῇ καὶ γνώμῃ ἀσπαστὸν ἡγήσασθε. τοῦτο γὰρ καὶ ὑμῖν πρέπει καὶ τῇ 55.6 ἡμετέρα πραότητι προσήκειν συνέστηκεν. ὑπὲρ γὰρ τοῦ πᾶσαν ἀνασόβης καὶ στάσεως πρόφασιν περιαιρεθῆναι τῶν ἐθελοκακίᾳ χρωμένων, τοῖς παρ' ὑμῖν δικασταῖς διὰ γραμμάτων προσετάξαμεν ἅπαντας οὓς ἂν στασιώδεις καταμάθοιεν τῇ τῶν νόμων ὑπο 55.7 βάλλειν ἐκδικία. ἀμφοτέρω τὸν συνορῶντες καὶ τὴν ἡμετέραν μετὰ τοῦ κρείττονος γνώμην καὶ τὸν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῆς ὁμονομίας λόγον καὶ τὴν κατὰ τῶν ἀτάκτων τιμωρίαν τὰ πρέποντα καὶ ἀρμόζοντα τῷ τῆς ἱεραῦς θρησκείας θεσμῷ διαφυλάττοντες τὸν προειρημένον διὰ πάσης αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἄγοντες τὰς εὐχὰς ἅμα αὐτῷ ὑπὲρ τε ἑαυτῶν καὶ τῆς τοῦ βίου παντὸς εὐνομίας τῷ τῶν ὅλων πατρὶ θεῷ ἀναπέμπειν σπουδάσατε.

56.1 Ταῦτα γράψας ἐκέλευσε καὶ τὰ πρότερον παρ' αὐτοῦ γραφέντα κατ' ἐμοῦ ἐκ διαβολῆς τῶν περὶ Εὐσέβιον ἀναιρεθῆναι καὶ ἀφανισθῆναι ἀπὸ τῶν τάξεων τοῦ τε δουκὸς καὶ τοῦ ἐπάρχου τῆς Αἰγύπτου καὶ ἀποσταλεῖς Εὐσέβιος ὁ δεκουρίων ἔλαβεν αὐτὰ ἀπὸ τῶν τάξεων. καὶ ἔστι τὰ γραφέντα ταῦτα· 56.2ν Νικητῆς Κωνσταντίου Αὐγουστοῦ Νεστορίου. τῷ δὲ αὐτῷ τύπῳ καὶ τοῖς ἐν Αὐγουσταμνικῇ καὶ Θηβαίδι καὶ Λιβύαις ἡγεμόσιν. Εἴ τί ποτε πρὸ τούτου ἐπὶ βλάβῃ καὶ ὕβρει τῶν κοινωνοῦντων Ἀθανασίῳ τῷ ἐπισκόπῳ προσταχθὲν εὐρίσκεται, ταῦτα νῦν ἀπαλειφθῆναι βουλόμεθα. καὶ γὰρ καὶ τὴν ἀλειτουρησίαν, ἣν εἶχον οἱ αὐτοῦ κληρικοί, τοὺς αὐτοὺς πάλιν τὴν αὐτὴν θέλομεν 56.3 ἔχειν. ταύτην δὲ τὴν ἡμετέραν πρόσταξιν φυλαχθῆναι βουλόμεθα, ὥστε ἀποδοθέντος Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου τῇ ἐκκλησίᾳ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ ἔχειν τὴν ἀλειτουρησίαν, ἣν αἰεὶ εἶχον, ἣν καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί ἔχουσιν, ἵν' οὕτως ἔχοντες καὶ αὐτοὶ χαίρωσι.

57.1 Προπεμφθεὶς οὕτως καὶ διερχόμενος τὴν Συρίαν συνέτυχον τοῖς κατὰ Παλαιστίνην ἐπισκόποις, καὶ σύνοδον ποιήσαντες ἐν Ἱερουσαλὴμ γνησίως ἡμᾶς ἀπεδέξαντο καὶ αὐτοὶ μετ' εἰρήνης προέπεμψαν καὶ ἔγραψαν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἐπισκόπους ταῦτα· 57.2 Ἡ ἁγία σύνοδος ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις συναχθεῖσα τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύαις συλλειτουργοῖς καὶ τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις καὶ λαῷ, ἀγαπῆ τοῖς καὶ ποθεινοτάτοις ἀδελφοῖς, ἐν κυρίῳ χαίρειν. 57.3 Κατ' ἀξίαν τῷ τῶν ὅλων θεῷ εὐχαριστεῖν οὐκ ἀρκοῦμεν, ἀγαπητοί, ἐφ' οἷς θαυμασίως ἐποίησε πάντοτε, ἐποίησε δὲ καὶ νῦν μετὰ τῆς ὑμετέρας ἐκκλησίας τὸν ποιμένα ὑμῶν καὶ κύριον καὶ συλλειτουργὸν ἡμῶν Ἀθανάσιον ἀποδοῦς ὑμῖν. τίς γὰρ ἤλπισε ποτε ταῦτα ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν, ἃ νῦν ὑμεῖς ἔργῳ ἀπολαμβάνετε; ἀληθῶς αἱ προσευχαὶ ὑμῶν εἰσηκούσθησαν παρὰ τῷ τῶν ὅλων θεῷ τῷ κηδομένῳ τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας καὶ ἐπιδόντι ὑμῶν τὰ δάκρυα καὶ τοὺς ὄδυρμούς καὶ διὰ τοῦτο τῶν δεήσεων ὑμῶν

ἐπακούσαντι. ἦτε γὰρ «ὡς πρόβατα ἐρριμμένα καὶ ἐσκυλμένα μὴ ἔχοντα ποιμένα»· διὰ τοῦτο ἐπεσκέψατο ὑμᾶς ὁ ἀληθινὸς ποιμὴν οὐρανόθεν, ὁ τῶν ἰδίων προβάτων κηδόμενος, ἀποδοὺς ὑμῖν ὄν 57.4 ἐπιθυμεῖτε. ἰδοὺ γὰρ καὶ ἡμεῖς πάντα ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης πράττοντες καὶ τῇ ὑμετέρᾳ συμπνέοντες ἀγάπῃ προλαβόντες αὐτὸν ἠσπασάμεθα, καὶ κοινωνήσαντες δι' αὐτοῦ ὑμῖν ταύτας τὰς προσρήσεις διαπεμπόμεθα καὶ τὰς εὐχαριστηρίους ἡμῶν εὐχὰς, 57.5 ἴν' εἰδῆτε τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς αὐτὸν καὶ ἡμᾶς ἠνώσθαι. ὀφείλετε δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας τῶν θεοφιλεστάτων βασιλέων εὐχεσθαι, οἵτινες καὶ αὐτοὶ γνόντες τὸν πόθον ὑμῶν τὸν περὶ αὐτὸν καὶ τὴν αὐτοῦ καθαρότητα ἀποκαταστήσαι αὐτὸν ὑμῖν μετὰ 57.6 πάσης τιμῆς κατηξίωσαν. ὑπτίαις οὖν ὑποδεξάμενοι αὐτὸν χερσὶ καὶ τὰς ὀφειλομένας περὶ τούτου εὐχαριστηρίους εὐχὰς ἀναπέμψαι τῷ ταῦτα ὑμῖν χαρισαμένῳ θεῷ σπου δάσατε, ὑπὲρ τοῦ διαπαντός ὑμᾶς χαίρειν σὺν θεῷ καὶ δοξάζειν ἡμῶν τὸν κύριον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. 57.7 Τῶν δὲ ὑπογραψάντων τὰ ὀνόματα, εἰ καὶ φθάσας ἐδήλωσα, ἀλλὰ καὶ νῦν ἔγραψα· εἰσὶ γὰρ Μάξιμος, Ἀέτιος, Ἄρειος, Θεόδωρος, Γερμανός, Σιλουανός, Παῦλος, Πατρίκιος, Ἐλπίδιος, Γερμανός, Εὐσέβιος, Ζηνόβιος, Παῦλος, Μακρίνος, Πέτρος, Κλαύδιος.

58.1 Ταῦτα βλέποντες Οὐρσάκιος καὶ Οὐάλης κατέγνωσαν λοιπὸν ἑαυτῶν καὶ ἀνελ θόντες εἰς τὴν Ῥώμην ἐξωμολογήσαντο καὶ αὐτοὶ μεταγινώσκοντες συγγνώμην τε ἠτήσαντο καὶ ἔγραψαν πρὸς Ἰούλιον τὸν ἐπίσκοπον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ πρὸς ἡμᾶς ταῦτα. τὰ μέντοι ἀντίγραφα ἀπεστάλη μοι παρὰ Παυλίνου τοῦ ἐπισκόπου Τριβέρων. 58.2τ Ἐρμηνεῖα ἀπὸ τοῦ Ῥωμαικοῦ τῆς πρὸς Ἰούλιον ἐπιστολῆς περὶ τῆς μετανοίας Οὐρσακίου καὶ Οὐάλεντος Κυρίῳ μακαριωτάτῳ πάπᾳ Ἰουλίῳ Οὐρσάκιος καὶ Οὐάλης. Ἐπειδὴ συνέστηκεν ἡμᾶς πρὸ τούτου πολλὰ τε καὶ δεινὰ περὶ Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου διὰ γραμμάτων ὑποβεβληκέναι γράμμασί τε τῆς σῆς χρηστότητος μεθοδευθέντες τοῦ πράγματος χάριν, περὶ οὗ ἐδηλώσαμεν, οὐκ ἠδυνήθημεν λόγον ἀποδοῦναι, ὁμολογοῦμεν παρὰ τῇ σῇ χρηστότητι παρόντων τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν πάντων τῶν πρεσβυτέρων ὅτι πάντα τὰ πρὸ τούτου ἐλθόντα εἰς ἀκοὰς ἡμῶν περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ προειρημένου Ἀθανασίου ψευδῆ καὶ πλαστὰ ἐστὶ πάση τε δυνάμει ἀλλότρια αὐτοῦ 58.3 τυγχάνει. διὰ τε τοῦτο ἡδέως ἀντιποιούμεθα τῆς κοινωνίας τοῦ προειρημένου Ἀθανασίου, μάλιστα ὅτι ἡ θεοσέβειά σου κατὰ τὴν ἔμφυτον ἑαυτῆς καλοκάγαθίαν τῇ πλάνῃ ἡμῶν κατηξίωσε συγγνώμην δοῦναι. ὁμολογοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο ὅτι, ἂν ποτε ἡμᾶς οἱ Ἀνατολικοὶ θελήσωσιν ἢ καὶ αὐτὸς Ἀθανάσιος κακοτρόπως περὶ τούτου εἰς κρίσιν κα58.4 λέσαι, μὴ ἀπέρχεσθαι παρὰ γνώμην τῆς σῆς διαθέσεως. τὸν δὲ αἰρετικὸν Ἄρειον καὶ τοὺς ὑπερασπίζοντας αὐτοῦ τοὺς λέγοντας· «ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν ὁ υἱός, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὁ υἱός ἐστι» καὶ τοὺς ἀρνούμενους τὸν Χριστὸν θεὸν εἶναι θεοῦ υἱὸν πρὸ αἰώνων, καθὼς καὶ ἐν τῷ προτέρῳ λιβέλλῳ ἑαυτῶν ἐν τῇ Μεδιολάνῳ ἐπιδεδώκαμεν, καὶ νῦν καὶ αἰεὶ ἀναθεματίζομεν. ταῦτα δὲ τῇ χειρὶ ἑαυτῶν γράψαντες ὁμολογοῦμεν πάλιν ὅτι τὴν ἀρειανὴν αἵρεσιν, καθὰ προείπομεν, καὶ τοὺς ταύτης αὐθέντας κατεκρίναμεν εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐγὼ Οὐρσάκιος τῇ ὁμολογίᾳ μου ταύτῃ παρῶν ὑπέγραψα· ὁμοίως καὶ Οὐάλης. 58.5ν Κυρίῳ ἀδελφῷ Ἀθανασίῳ ἐπισκόπῳ Οὐρσάκιος καὶ Οὐάλης ἐπίσκοποι. Ἀφορμὴν εὐρόντες διὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συμπρεσβυτέρου ἡμῶν Μουσαίου ἐρχομένου πρὸς τὴν σὴν ἀγάπην, ἀδελφὲ ἀγαπητέ, δι' αὐτοῦ σε καὶ πάνυ προσαγορευόμεν ἀπὸ τῆς Ἀκυλίας καὶ εὐχόμεθα ὑγιαίνοντά σε τὰ γράμματα τὰ ἡμέτερα ἀναγνῶναι. δώσεις γὰρ καὶ ἡμῖν θαρρεῖν, ἐὰν καὶ σὺ ἐν τῷ γράφειν τὴν ἀμοιβὴν ἡμῖν ἀποδῶς. γίνωσκε γὰρ ἡμᾶς εἰρήνην ἔχειν μετὰ σοῦ καὶ κοινωνίαν ἔχειν ἐκκλησιαστικὴν, καὶ τούτου γνῶρισμα ἢ διὰ τούτων τῶν γραμμάτων

προσηγορία. ἡ θεία πρόνοιά σε διαφυλάττει, κύριε ἀγαπητὲ ἀδελφέ. 58.6 Τὰ μὲν οὖν γραφέντα ταῦτα, καὶ αὕτη τῶν ἐπισκόπων ἢ ψῆφος καὶ κρίσις ὑπὲρ ἡμῶν. ὅτι δὲ οὐ κεχαρισμένα πεποιήκασιν οὐδὲ ἀναγκαζόμενοι παρὰ τινος, βούλομαι συγχωρούντων ὑμῶν ἄνωθεν ἐξ ἀρχῆς διηγῆσασθαι τὸ πρᾶγμα, ἵνα γνῶτε ὡς οἱ μὲν ἐπίσκοποι ὀρθῶς καὶ δικαίως βουλόμενοι τοιαῦτα ἔγραψαν, ὁ δὲ Οὐάλης καὶ Οὐρσάκιος κἂν ὀψέ ποτε τὴν ἀλήθειαν ὠμολόγησαν.

59.1 Πέτρος παρ' ἡμῖν πρὸ μὲν τοῦ διωγμοῦ γέγονεν ἐπίσκοπος, ἐν δὲ τῷ διωγμῷ καὶ ἐμαρτύρησεν. οὗτος Μελίτιον ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου λεγόμενον ἐπίσκοπον ἐπὶ πολλαῖς ἐλεγχθέντα παρανομίαις καὶ θυσίᾳ ἐν κοινῇ συνόδῳ τῶν ἐπισκόπων καθεῖλεν. ἀλλὰ Μελίτιος οὐ πρὸς ἑτέραν σύνοδον κατέφυγεν οὐδὲ ἐσπούδασεν ἀπολογήσασθαι τοῖς μετὰ ταῦτα, σχίσμα δὲ πεποίηκε καὶ ἀντὶ Χριστιανῶν Μελιτιανοὶ μέχρι νῦν οἱ τῆς ἐκείνου μερίδος 59.2 ὀνομάζονται. εὐθύς τε τοὺς ἐπισκόπους λοιδορεῖν ἤρξατο καὶ πρῶτον αὐτὸν Πέτρον καὶ τὸν μετ' αὐτὸν Ἀχιλλᾶν διέβαλε καὶ μετὰ Ἀχιλλᾶν Ἀλέξανδρον. τοῦτο δὲ πανούργως ἔπραττε μαθῶν καὶ παρὰ τοῦ Ἀβεσσαλώμ, ἴν', ἐπειδὴ διὰ τὴν καθαίρεσιν ἠσχύνετο, 59.3 κἂν ταῖς διαβολαῖς ἀπατῆσαί πως τοὺς ἀκεραίους δυνηθῆ. ταῦτα δὲ πράττοντος τοῦ Μελιτίου γέγονε καὶ ἡ ἀρειανὴ αἵρεσις. ἀλλ' ἐν τῇ συνόδῳ τῇ κατὰ Νίκαιαν ἢ μὲν αἵρεσις ἀνεθεματίσθη καὶ οἱ Ἀρειανοὶ ἐξεβλήθησαν, οἱ δὲ Μελιτιανοὶ ὅπως ἴδωμεν ἐδέχθησαν· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον νῦν τὴν αἰτίαν ὀνομάζειν. οὐπω γὰρ πέντε μῆνες παρῆλθον, καὶ ὁ μὲν μακαρίτης Ἀλέξανδρος τετελεύτηκεν, οἱ δὲ Μελιτιανοὶ δέον ἠρεμεῖν καὶ χάριν ἔχειν, ὅτι κἂν ὅλως ἐδέχθησαν, οἱ δὲ κατὰ τοὺς κύνας οὐκ ἐπιλαθόμενοι ὧν ἐξήρασαν πάλιν τὰς ἐκκλησίαν 59.4 σίας ἐτάραττον. Εὐσέβιος τοίνυν τοῦτο μαθῶν καὶ προιστάμενος τῆς ἀρειανῆς αἵρέσεως πέμπει καὶ ὠνεῖται τοὺς Μελιτιανούς ἐπὶ πολλαῖς ἐπαγγελίαις. καὶ γίνεται μὲν αὐτῶν κρύφα φίλος, συντάττεται δὲ αὐτοῖς εἰς ὃν ἐβούλετο καιρὸν. τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν προσέπεμπε προτρέπων δέξασθαι με τοὺς περὶ Ἄρειον, καὶ ἀγράφως μὲν ἠπεῖλει, γράφων δὲ ἠξίου. 59.5 ἐπειδὴ δὲ ἀντέλεγον· «μὴ χρῆναι» φάσκων «δεχθῆναι τοὺς αἵρεσιν ἐφευρόντας κατὰ τῆς ἀληθείας καὶ ἀναθεματισθέντας παρὰ τῆς οἰκουμένης συνόδου», ποιεῖ καὶ βασιλέα μοι γράψαι τὸν μακαρίτην Κωνσταντῖνον ἀπειλὴν ἔχοντα, εἰ μὴ λάβοιμι τοὺς περὶ Ἄρειον, ταῦτά 59.6 με παθεῖν, ἃ πρότερον καὶ νῦν πέπονθα. τὸ τοίνυν μέρος τῆς ἐπιστολῆς ἐστὶ τοῦτο, καὶ παλατῖνοι Συγκλήτιος καὶ Γαυδέντιος ἦσαν οἱ κομίσαντες τὰ γράμματα· μέρος ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ... Ἔχων τοίνυν τῆς ἐμῆς βουλήσεως τὸ γνῶρισμα ἅπασιν τοῖς βουλομένοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν ἀκώλυτον παράσχου τὴν εἴσοδον. ἐὰν γὰρ γνῶ ὡς κεκώλυκας τινὰς αὐτῶν τῆς ἐκκλησίας μεταποιουμένους ἢ ἀπειρξας τῆς εἴσοδου, ἀποστελῶ παραχρῆμα τὸν καὶ καθαιρήσοντά σε ἐξ ἐμῆς κελεύσεως καὶ τῶν τόπων μεταστήσοντα ...

60.1 Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ βασιλέα γράφων ἔπειθον «μηδεμίαν εἶναι κοινωνίαν τῇ χριστομάχῳ αἵρεσει πρὸς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν», τότε λοιπὸν Εὐσέβιος τὸν καιρὸν ὃν συνεφῶ νησε μετὰ τῶν Μελιτιανῶν προφέρων γράφει καὶ πείθει τούτους πλάσασθαι πρόφασιν, ἴν', ὡσπερ κατὰ Πέτρον καὶ Ἀχιλλᾶ καὶ Ἀλεξάνδρου μεμελετήκασιν, οὕτω καὶ καθ' ἡμῶν 60.2 ἐπινοήσωσι καὶ θρυλήσωσι. πολλὰ μὲν οὖν ζητήσαντες καὶ μὴ εὐρόντες ὕστερον μετὰ γνώμης τῶν περὶ Εὐσέβιον συντιθέασιν καὶ πλάττονται πρώτην κατηγορίαν διὰ Ἰσίωνος καὶ Εὐδαίμονος καὶ Καλλινίκου περὶ στιχαρίων λινῶν, ὡς ἐμοῦ κανόνα τοῖς Αἰγυπτίοις 60.3 ἐπιβαλόντος καὶ πρώτους αὐτοὺς ἀπαιτήσαντος. ἀλλὰ πρεσβυτέρων ἡμετέρων εὐρεθέντων ἐκεῖ καὶ βασιλέως ἀκούοντος κατεγνώσθησαν. οἱ μὲν οὖν πρεσβύτεροι ἦσαν Ἄπις καὶ Μακάριος, ὁ δὲ βασιλεὺς γράφει καταγινώσκων μὲν Ἰσίωνος, κελεύων δὲ ἐμὲ ἀπαντῆσαι πρὸς

αὐτόν. καὶ τὰ μὲν γραφέντα ἐστὶ ταῦτα· 60.4 Ὁ δὲ Εὐσέβιος μαθὼν πείθει περιμένειν αὐτούς. καὶ ἔλθόντος μου κατηγοροῦσι πάλιν Μακαρίου μὲν περὶ ποτηρίου, ἐμὲ δὲ οὐ τὴν τυχοῦσαν διαβολήν, ἀλλὰ τὴν ἀνωτάτω πα σῶν, ὅτι δὴ κατὰ βασιλέως γενόμενος ἔπεμψα γλωσσόκομον χρυσοῦ Φιλουμένω τινί. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς καὶ περὶ ταύτης ἐν τῇ Ψαμαθίᾳ ἤκουσεν ἡμῶν, αὐτοὶ δὲ συνήθως κατα γνωσθέντες ἐρρίφησαν. καὶ γράφει τοῖς λαοῖς ἐπανερχομένων ἡμῶν ταῦτα·

61.1 Κωνσταντῖνος Μέγιστος Σεβαστὸς τῷ λαῷ τῷ κατὰ Ἀλεξάνδρειαν καθολικῆς ἐκκλησίας. Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, προσαγορεύω ὑμᾶς ἐπικαλούμενος τὸν θεὸν τὸν τῆς ἐμῆς βουλήσεως μέγιστον μάρτυρα καὶ τὸν τοῦ ἡμετέρου νόμου μονογενῆ δημιουργόν, ὃς καὶ τῆς ζωῆς προκαθέζεται τῶν ἀπάντων καὶ τὰς διχονοίας μισεῖ. πλὴν τί ἂν εἴποιμι; ὅτι καλῶς ὑγιαίνομεν; ἀλλ' ἐξῆν καλλίονος ἀπολαῦσαι τῆς εὐρωστίας, εἰ ὑμᾶς αὐτοὺς ἄμοι βαδὶς ἡγαπᾶτε ἀποσεισάμενοι τὰ μίση, δι' ὧν ταῖς τῶν ἐρεσχηλούντων τρικυμῖαις τὸν 61.2 λιμένα τῆς ἀγάπης ἐγκατελίπομεν. φεῦ τῆς ἀτοπίας ταύτης· ὅσα καθ' ἐκάστην ἡμέραν συμπτώματα τοῦ συγκεχυμένου φθόνου κινεῖται. οὕτω πρὸς τὸν λαὸν τοῦ θεοῦ μετωκίσθησαν αἱ δυσφημίαι. ποῦ τοίνυν τῆς δικαιοσύνης ἢ πίστις ἀνακεχώρηκεν; ὅπου γε εἰς τοσοῦτον τῇ τοῦ σκότους ἀχλύι περιβεβλήμεθα οὐ μόνον διὰ τὴν πολύπλοκον πλάνην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ τῶν ἀχαρίστων ἐλαττώματα. τῶν μὲν τὴν ἄνοιαν βραβεύοντων ἀνεχόμεθα, τῶν δὲ τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν ἀλήθειαν διακρουομένων αἰσθανόμενοι παρενθυμούμεθα. 61.3 τί τὸ δεινὸν τοῦτο τῆς ἡμετέρας κακίας; τοὺς ἐχθροὺς οὐκ ἐλέγχομεν, ἀλλ' ἐπόμεθα τῷ ληστηρίῳ, δι' οὗ ὁδὸν τινὰ ἑαυτῇ, ἴν' οὕτως εἴπω, ἢ τῆς ἀπωλείας ἀπάτη μηδενὸς ἀντι κειμένου ῥαδίως εἰργάσατο. ἄρα οὐδεμία ἐστὶν αἴσθησις οὐδὲ κατὰ χάριν τῆς κοινῆς ἀπάντων φύσεως, εἴ γε τῶν τοῦ νόμου προσταγμάτων ἡμελήσαμεν; ἀλλ' ἐρεῖ τις· κατὰ φύσιν 61.4 ἡ ἀγάπη ἐξευρίσκειται. τί οὖν ὅτι ἡμεῖς καὶ τὸν τοῦ θεοῦ νόμον πρὸς τῇ εὐφυίᾳ σχόντες ἀνεχόμεθα τῆς ὀχλήσεως καὶ τοῦ θορύβου τῶν ἐχθρῶν πυρσοῖς τισιν, ὡς ἔοικεν, ἐξαπτομένων; καὶ οὐχ ὀρώμεν ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐδὲ αἰσθανόμεθα, καίτοι ταῖς τοῦ νόμου αἰσθή 61.5 σεσιν ὄντες πεφραγμένοι. ὁπόση ἄρα πτόησις τὴν ἡμετέραν ζωὴν κατέλιφεν, ὅπου γε ἡμῶν ἑαυτῶν οὕτως ἀμελοῦμεν καὶ ταῦτα ὑπομιμνήσκοντος τοῦ θεοῦ; εἶτα οὐκ ἔστιν ἀφόρητον τὸ κακόν; οὐ πολεμίους ἡγεῖσθαι προσήκει τούτους, οὐ τὸν οἶκον καὶ τὸν λαὸν τοῦ θεοῦ; ἐμπαροινοῦσιν ἡμῖν καὶ ἐγκαλοῦσί γε οἱ πανώλεις ἐκεῖνοι καὶ ἐπιπλῆσ 62.1 σουσιν ἐκ τῶν ἐναντίων ἡμῖν. μεθ' ὅσης δὲ ἀπονοίας τοῦτο πράττουσιν, ὑμᾶς αὐτοὺς ἐννοεῖν ἀξιῶ. οἱ γὰρ μωροὶ ἐπὶ τῆς γλώττης κειμένην ἔχουσι τὴν κακίαν. οὗτοι γοῦν μολιβδίνης τινὰς ὀργὰς ἐπιφέρονται, ὡς ἑαυτοὺς μὲν κατ' ἀντίδοσιν πλήττειν, ἡμᾶς δὲ 62.2 πρὸς κέρδος τῆς οἰκείας κολάσεως ἀπάγειν. καὶ ὁ μὲν καλῶς διδάξας πολέμιος κρίνεται, ὁ δὲ τὴν τοῦ φθόνου κακίαν προβεβλημένος ἐκεῖνος τὴν τοῦ λαοῦ ἡμερότητα οὐ δεόντως καταλαμβάνει, πορθεῖ, καταναλίσκει, καὶ ἑαυτὸν κακοθελεῖ ἐγκωμίῳ κοσμεῖ καὶ συντίθησι, τὴν δὲ ἀλήθειαν ἀνατρέπει καὶ τὴν πίστιν ἀπατᾷ, μέχρις οὗ τῷ οἰκείῳ συνειδῶτι φωλεὸν 62.3 καὶ κρυπτηρίαν ἐπιζητήσας εὖρη. αὕτη γοῦν αὐτοὺς ἢ σκαϊότης ἀθλίους ποιεῖ, ὅταν προπετῶς ἑαυτοὺς ἀναξίους ὄντας ἀποδέχωνται λέγοντες· «φεῦ τῶν κακῶν· ἐκεῖνος πρεσβύτερός ἐστι καὶ ἐκεῖνος παῖς, ἐμοῦ ἄπτεται ἢ τιμῇ, ἐμοὶ ὀφείλεται, ἐκείνου περιαιρεθῆ, ἐπεὶ αὐτὸς ἑμαυτῷ ἀφαρπάσας ἅπαντας ἐπ' ἐξουσίας ἀπολέσαι πειράσομαι». λαμπρά τις ἢ τῆς μανίας ἐκβόησις, τάγματα καὶ συλλόγους ἢ, ἴν' οὕτως εἴπω, ἀρχιαιρεσίαν τῶν 62.4 ἀτόπων τούτων συστημάτων ἰδεῖν. ὦ τῆς ἀτοπίας ἡμῶν, ἴν' οὕτως εἴπω, ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ ἀνοίας ἐστὶν ἐπίδειξις. εἶτα οὐκ αἰδοῦνται; οὐκ αὐτοὶ ἑαυτοὺς ψέγουσιν οὐδὲ τὰς ψυχὰς δάκνονται, ἵνα νῦν γοῦν καταντικρὺ τῆς ἀπάτης καὶ τῆς ἐρεσχηλίας ἄξιόν 62.5 τι φρονεῖν δόξωσι; βία μόνη

ἔστι τοῦ φθόνου τοῖς ἰδίοις ἐπειδομένη φαρμάκοις. οὐδὲν ἴσχυσαν οἱ πονηροὶ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ὑμῶν, ἔμοι πιστεύσατε, ἀδελφοί. οὐδὲν ἕτερον ἐσπουδάκασιν, ἢ ἵνα κατατρίψαντες τοὺς ἡμετέρους χρόνους μηδεμίαν χώραν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ μεταμελείας ἔχωσιν. ἐπικουρήσατε τοίνυν ὑμῖν αὐτοῖς, παρακαλῶ, τὸ φίλτρον τὸ ἡμέτερον ἀγαπήσατε καὶ παντὶ σθένει διώξατε τοὺς τὴν τῆς ἡμετέρας ὁμονοίας χάριν ἀφανίζουσιν ἐπιθυμοῦντας καὶ πρὸς τὸν θεὸν ἀπιδόντες ὑμᾶς αὐτοὺς ἀγαπάτε. ἐγὼ γὰρ τὸν ὑμέτερον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ἀσμένως προσηκάμην οὕτως τε προσεφθεγξάμην 62.7 ὡς ἄνθρωπον αὐτὸν θεοῦ ὄντα πεπεισμένος. ὑμέτερόν ἐστι ταῦτα συνιέναι, οὐκ ἔμὸν κρίνειν. τὴν γὰρ παρ' ἐμοῦ πρόσρησιν αὐτὸν Ἀθανάσιον ὑμῖν διακονῆσαι τὸν αἰδεσιμώτατον ἀναγκαῖον ἡγησάμην ἐννοῶν τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐπιεικειᾶς αὐτοῦ, ἥτις οὐκ ἀναξίως τῆς εἰρηνικῆς μου πίστεως εἰς τὸ ἀγαθὸν τῆς σωτηριώδους γνώμης κατέχεται διαπαντὸς καὶ ἔξει τὸν προτρέποντα λογισμόν. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί. 63.1 Τούτων οὕτως πραχθέντων πρὸς ὀλίγον ἡσυχάσαντες οἱ Μελιτιανοὶ παροξύνονται πάλιν, καὶ ταύτην ὕστερον τίθενται βουλήν σπουδάζοντες ἀρέσαι τοῖς μισθωσαμένοις 63.2 αὐτούς. Μαρεώτης χώρα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐστίν· ἐν ταύτῃ σχίσμα Μελίτιος οὐκ ἡδυνήθη ποιῆσαι. τῶν τοίνυν ἐκκλησιῶν ἐν ὠρισμένοις τόποις οὐσῶν καὶ τῶν πρεσβυτέρων πάντων ἐν αὐταῖς συναγόντων τῶν τε λαῶν εἰρηνευόντων Ἰσχύρας τις οὕτω λεγόμενος, οὐ κληρικός, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον πονηρός, ἐπεχειρεῖ τοὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ κώμῃ πλανᾶν 63.3 λέγων εἶναι τινα ἑαυτὸν κληρικόν. τοῦτο μαθὼν ὁ τῶν τόπων πρεσβύτερος περιερχομένω μοι τὰς ἐκκλησίας ἀναγγέλλει. καὶ ἀποστέλλω σὺν αὐτῷ Μακάριον πρεσβύτερον καλέσαι τὸν Ἰσχύραν. εὐρόντες δὲ αὐτὸν νοσοῦντα καὶ κατακείμενον ἐν κελλίῳ ἐντέλλονται τῷ πατρὶ αὐτοῦ παραγγεῖλαι τῷ υἱῷ μηδὲν τι τοιοῦτον ἐπιχειρεῖν, οἷον εἶρηται κατ' αὐτοῦ. ἀλλ' ἀναστὰς ἀπὸ τῆς νόσου καὶ κωλυόμενος ἀπὸ τῶν ἰδίων καὶ τοῦ πατρὸς 63.4 καταφεύγει πρὸς τοὺς Μελιτιανούς. κάκεινοι κοινοῦνται τοῖς περὶ Εὐσέβιον καὶ λοιπὸν συντίθεται παρ' αὐτῶν ἡ συκοφαντία ὅτι δὴ ποτήριον μὲν Μακάριος κατέαξεν, Ἀρσένιος δὲ τις ἐπίσκοπος ἐφονεύθη παρ' ἡμῶν. καὶ τὸν μὲν Ἀρσένιον κρύπτουσιν ὑπὲρ τοῦ μὴ φαινόμενον αὐτὸν ὡς ἀναιρεθέντα νομίζεσθαι καὶ χεῖρα, φησίν, ὡς συγκοπέντος αὐτοῦ περιέφερον, τὸν δὲ Ἰσχύραν, ὃν οὐκ ἤδεισαν, ἄρχονται θρυλεῖν ὡς πρεσβύτερον, 63.5 ἵνα καὶ περὶ ποτηρίου λέγων πλανᾶν δύνηται. ὁ μὲν οὖν Ἰσχύρας μεμφομένων αὐτὸν τῶν ἰδίων ἤλθε πρὸς ἡμᾶς ἀποδυρόμενος καὶ λέγων μηδὲν μὲν γεγενῆσθαι παρὰ Μακαρίου, οἷον ἐθρύλησαν, ὑποβεβλήσθαι δὲ ἑαυτὸν παρὰ τῶν Μελιτιανῶν πλάσασθαι τοιαύτην λοιδορίαν. καὶ γράφει ταῦτα·

64.1 Τῷ μακαρίῳ πάπα Ἀθανασίῳ Ἰσχύρας ἐν κυρίῳ χαίρειν. Ἐπειδὴ προσῆλθόν σοι, κύριε ἐπίσκοπε, βουλόμενος τῆς ἐκκλησίας εἶναι, ἠτιάσω δέ με ἐφ' οἷς πρότερον ἐφθεγξάμην, ὡς ἐμοῦ ἀπὸ προαιρέσεως εἰς τοῦτο παρελθόντος, τούτου ἔνεκεν ταύτην τὴν ἀπολογία ἐγγράφως σοι ἐπιδίδωμι, ἵν' εἰδέναι ἔχοις ὅτι βίας μοι γενομένης καὶ πληγῶν ἐπιτεθεισῶν ἀπὸ Ἰσαὰκ καὶ Ἡρακλείδου καὶ Ἰσαὰκ τοῦ τῆς 64.2 Λητοῦς καὶ ὑπὸ τῶν σὺν αὐτοῖς. ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν εἰς τοῦτο λαμβάνων ἀπολογεῖσθαι ὅτι οὐδὲν ὧν ἐκεῖνοι εἰρήκασιν σύννοιά σε πεποικέναι. οὔτε γὰρ ποτηρίου κλάσις γέγονεν οὔτε τῆς ἀγίας τραπέζης καταστροφή γεγένηται, ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐκεῖνοι βίαν ἐπιθέντες μοι εἰς τοῦτο παρώρησάν με. ταῦτα δὲ ἀπελογησάμην σοι καὶ ἐγγράφως ἐπιδέδωκα αἰρούμενος καὶ ἐπιδικαζόμενος εἶναι τῶν ὑπὸ σὲ συναγομένων. ἐρῶσθαί σε εὐχομαι ἐν κυρίῳ. 64.3 Ἐπιδέδωκα δὲ τήνδε μοι τὴν χεῖρά σοι τῷ ἐπισκόπῳ Ἀθανασίῳ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν πρεσβυτέρων Ἀμμωνᾶ Δικέλλης, Ἡρακλείου Φάσκω, Βόκκονος Χενεβρί, Ἀχιλλᾶ Μυρσίνης, Διδύμου Ταφοσίρεως καὶ Ἰούστου ἀπὸ Βωμοθέου, καὶ διακόνων ἀπὸ μὲν Ἀλεξανδρείας

Παύλου καὶ Πέτρου καὶ Ὀλυμπίου, ἀπὸ δὲ Μαρεώτου Ἀμμωνίου καὶ Πιστοῦ καὶ Δημητρίου καὶ Γαίου.

65.1 Ταῦτα γράψαντος καὶ Ἰσχύρα ὅμως πάλιν τὴν τοιαύτην κατηγορίαν θρυλοῦσι μὲν πανταχοῦ, ἀναφέρουσι δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ. κάκεῖνος περὶ μὲν τοῦ ποτηρίου φθάσας ἦν ἀκούσας αὐτὸς ἐν τῇ Ψαμαθίᾳ παρόντων ἡμῶν καὶ καταγνοὺς τῆς συκοφαντίας τῶν ἐχθρῶν, γράφει δὲ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν Δαλματίῳ τῷ κήνσωρι ἀκοῦσαι περὶ 65.2 τῆς τοῦ φόνου δίκης. ὁ τοίνυν κήνσωρ ἐπιστέλλει μοι παρασκευάσασθαι πρὸς ἀπολογίαν τοῦ ἐγκλήματος. ἐγὼ δὲ δεξάμενος τὰ τοιαῦτα γράμματα, καίτοι τὴν ἀρχὴν μηδὲ προσποιούμενος διὰ τὸ εἰδέναι μηδὲν αὐτοὺς λέγειν ἀληθές, ὅμως, ἐπειδὴ βασιλεὺς κεκί νητο, γράφω τοῖς συλλειτουργοῖς εἰς Αἴγυπτον καὶ πέμπω διάκονον βουλόμενος μαθεῖν 65.3 περὶ Ἀρσενίου· οὐ γὰρ ἐωράκειν τὸν ἄνθρωπον ἔτεσί που πέντε ἢ ἕξ. καὶ τί γάρ; ἵνα μὴ τελείως τὰ τούτων λέγω, ἐγνώσθη κρυπτόμενος ὁ Ἀρσένιος τὴν μὲν ἀρχὴν ἐν Αἰγύπτῳ, λοιπὸν δὲ καὶ ἐν Τύρῳ πάλιν κρυπτόμενον αὐτὸν εὔρον οἱ ἡμέτεροι. καὶ τό γε θαυμαστὸν οὐδὲ εὔρεθεις ὠμολόγει αὐτὸς εἶναι Ἀρσένιος, ἕως ἐν δικαστηρίῳ ἐπὶ Παύλου τοῦ τηνικαῦτα ἐπισκόπου τῆς Τύρου ἠλέγχθη καὶ καταισχυνθεὶς λοιπὸν οὐκ ἠρνήσατο. τοῦτο δὲ ἐποίει φυλάττων τὴν πρὸς τοὺς περὶ Εὐσέβιον συνθήκην, ἵνα μὴ ὡς εὔρεθέντος 65.4 λοιπὸν ἐκείνων τὸ δρᾶμα διαλυθῆ, ὅπερ καὶ γέγονε. γράψαντος γάρ μου τῷ βασιλεῖ ὅτι Ἀρσένιος εὔρεθη, καὶ ὑπομνήσαντος αὐτὸν περὶ ὧν ἤκουσεν ἐν τῇ Ψαμαθίᾳ Μακαρίου τοῦ πρεσβυτέρου χάριν, ἔπαυσε μὲν τὸ δικαστήριον τοῦ κήνσωρος, ἔγραψε δὲ καταγινώσκων τὴν συκοφαντίαν τῶν καθ' ἡμῶν γενομένων καὶ τοὺς περὶ Εὐσέβιον ἐρχομένους 65.5 εἰς τὴν Ἀνατολὴν καθ' ἡμῶν ἐκέλευσεν ὑποστρέψαι. ὅτι μὲν οὖν κατηγόρησαν ὡς ἀναιρεθέντος Ἀρσενίου, ἵνα μὴ ταῖς παρὰ τῶν πολλῶν γραφείσαις ἐπιστολαῖς χρήσωμαι, ἀρκεῖ μόνον τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης παραθέσθαι· ἀπὸ γὰρ ταύτης καὶ τὰς τῶν ἄλλων γινώσκειν δυνατόν. ἐκεῖνος τοίνυν εἰδὼς ὅσα μὲν ἐθρύλησε καθ' ἡμῶν Ἀρχάφ ὁ καὶ Ἰωάννης περὶ φόνου, καὶ μαθὼν ὅτι ζῆ Ἀρσένιος, γράφει ταῦτα·

66.1 Κυρίῳ ἀγαπητῷ υἱῷ καὶ ὁμοψύχῳ συλλειτουργῷ Ἀθανασίῳ Ἀλέξανδρος ἐπίσκοπος ἐν κυρίῳ χαίρειν. Συγχαίρω τῷ βελτίστῳ Σαραπίωνι οὕτως ἱεροῖς ἑαυτὸν ἤθεσι κοσμεῖν ἀγωνίζο μὲν καὶ τὴν [τε] τοῦ πατρὸς μνήμην ἐγκωμιαστικώτερον ἐπαύξοντι. «ἐτελεῦτῃσε γάρ», ὡς που ἡ ἱερά φησι γραφή, «ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ὡς οὐκ ἀπέθανε», κατέλιπε γάρ τῷ βίῳ μνη 66.2 μόνον. ὅπως μὲν οὖν διεκείμεθα περὶ τὸν μνήμης ἄξιον Σώζοντα, οὐδ' αὐτὸς ἀγνοεῖς, δέσποτα, τὴν περὶ ἐκεῖνον ἱερὰν μνήμην καὶ τὴν προσοῦσαν τῷ νεωτέρῳ ἐπιείκειαν. μίαν μόνην τὴν διὰ τοῦ νεωτέρου τούτου ἐδεξάμην παρὰ τῆς σεμνότητός σου ἐπιστολήν. 66.3 ἐδήλωσα οὖν σοι αὐτὸ τοῦτο, ἵν' εἰδέναι ἔχοις, δέσποτα. ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν καὶ συνδιάκονος Μακάριος εὐφρανέ με ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως γράψας, ὅπως Ἀρχάφ ὁ συκοφάντης ἠσχημόνησε τὸν ζῶντα ὡς φονευθέντα παρὰ πᾶσι κηρύξας. ὅτι γὰρ τὴν ἐπὶ τοῖς τολμηθεῖσιν αὐτῷ ἀξίαν εἰσπραξίν κομιεῖται παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ μετὰ τοῦ ὁμοτρόπου στίφους, αἱ ἀψευδεῖς ἀναφωνοῦσι γραφαί. ὁ τῶν ὄλων διατηροῖ σε ἐπὶ μήκιστον δεσπότης, κύριε πάντων χάριν χρηστότατε.

67.1 Ὅτι δὲ ἐκρύπτετο Ἀρσένιος διὰ τοῦτο, ἵνα θάνατον οὔτοι πλάσωνται, τοῦτο μαρτυροῦσιν οἱ σὺν αὐτῷ διατρίψαντες· ζητοῦντες γὰρ αὐτὸν εὔρομεν τοῦτον, καὶ ἔργασε ὁ Πίννης πρὸς Ἰωάννην τὸν ὑποκρινόμενον τὴν τοιαύτην συκοφαντίαν ταῦτα· 67.2ν Τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Ἰωάννη Πίννης πρεσβύτερος μονῆς Πτεμενκύρκεως τοῦ Ἀντεοπολίτου νομοῦ χαίρειν. Γινώσκεις σε θέλω ὅτι ἀπέστειλεν Ἀθανάσιος εἰς τὴν Θηβαΐδα διάκονον ἑαυτοῦ ἐρευνησάμενος πάντα ἔνεκεν Ἀρσενίου. καὶ πρῶτον μὲν εὔρεθέντες Πεκύσιος πρεσβύτερος καὶ Σιλβανὸς ὁ ἀδελφὸς Ἠλία καὶ

Ταπενακεραμεὺς καὶ Παῦλος μοναχὸς ἀπὸ Ὑψηλῆς ὠμολόγησαν ὅτι παρ' ἡμῖν ἐστὶν Ἄρσένιος, ἡμεῖς δὲ μαθόντες πεποιήκαμεν αὐτὸν ἐμ 67.3 βληθῆναι εἰς πλοῖον καὶ πλεῦσαι εἰς τὰ κάτω μέρη μετὰ Ἡλία μοναχοῦ. καὶ ἐξαίφνης μετὰ ταῦτα πάλιν ἀνελθὼν ὁ διάκονος μετὰ τινων ἐπιστὰς ἐν τῇ μονῇ ἡμῶν ἔνεκεν τοῦ αὐτοῦ Ἄρσενίου αὐτὸν μὲν οὐχ εὔρηκεν διὰ τὸ ἀπεσταλκέναι ἡμᾶς αὐτόν, ὡς προείπομεν, ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν, ἐμὲ δὲ μετὰ τοῦ μοναχοῦ τοῦ παραλαβόντος αὐτὸν Ἡλία κατήνεγκαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ προσήνεγκάν με τῷ δουκί, καὶ οὐκ ἴσχυσα ἀρνήσασθαι, ἀλλ' ὠμολόγησα, ὅτι ζῆ καὶ οὐκ ἀνηρέθη. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ὁ παραλαβὼν αὐτὸν μοναχὸς 67.4 ὠμολόγησε. διὰ τοῦτο ταῦτά σοι γνωρίζω, πάτερ, ἵνα μὴ δόξη σοι κατηγορῆσαι Ἀθανασίου· εἶπον γὰρ ὅτι ζῆ καὶ παρ' ἡμῖν ἦν κρυπτόμενος. καὶ ἐγνωρίσθη πάντα ταῦτα ἐν Αἰγύπτῳ καὶ οὐκέτι δύναται κρυβῆναι τοῦτο. Παφνούτιος μοναχὸς τῆς αὐτῆς μονῆς ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν πολλὰ σε ἀσπάζομαι, ἐρρῶσθαί σε εὔχομαι.

68.1 Ἄ δὲ καὶ βασιλεὺς ἔγραψε μαθὼν ὅτι εὐρέθη Ἄρσένιος ζῶν, ἔστι ταῦτα· Νικητῆς Κωνσταντῖνος Μέγιστος Σεβαστὸς τῷ πάπᾳ Ἀθανασίῳ. Τοῖς παρὰ τῆς σῆς συνέσεως ἐντυχὼν γράμμασι ταύτης γνώμης αὐτὸς ἐγενόμην, ὡς ἀντιγράφων τῇ σῆ στερρότητι προτρέψασθαί σε, ὅπως πρὸς εὐταξίαν καὶ οἶκτον τὸν τοῦ θεοῦ λαὸν ἄγειν σπουδάσης. ταῦτα γὰρ μάλιστα προηγούμενα ἐν τῇ ἐμαυτοῦ ψυχῇ κατέχω, ὡς ἀλήθειάν τε ἀσκεῖν καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ δικαιοσύνην αἰεὶ φυλάττειν καὶ 68.2 τούτοις μάλιστα χαίρειν τοῖς ὀρθῆν ὁδὸν τοῦ βίου πορευομένοις. περὶ δὲ ἐκείνων τῶν πάσης ἀρᾶς ἀξίων, τῶν Μελιτιανῶν δηλαδὴ τῶν σκαιοτάτων καὶ ἀθεμίτων, οἵτινες τῇ ἐμπληξίᾳ λοιπὸν ἀπονεναρκήκασιν καὶ μόνον φθόνῳ καὶ ζᾶλῃ καὶ θορύβοις τὰ ἄτοπα κινουῦσι τὴν ἀθέμιτον αὐτῶν διάνοιαν ἐπιδεικνύντες, ταῦτα φθέγγομαι. ὁρᾶς γὰρ, ὅπως οἱ ἄνδρες, οὐς ἐκεῖνοι ζίφει ἀνηρήσθαι ἔφασκον, ἐν μέσοις νῦν εἰσὶ καὶ τῆς ζωῆς ἀπολαύουσι. πρὸς δὴ ταῦτα τί ἂν γένοιτο πρόκριμα χεῖρον οὕτω φανερώς καὶ σαφῶς ἐπιφερόμενον τῇ ἐκείνων δίκῃ, ἢ τὸ τούτους, οὐς ἀνηρήσθαι ἔλεγον, ζῆν τε καὶ τοῦ βίου ἀπολαύειν, 68.3 οἵτινες δηλονότι καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν φθέγγασθαι δυνήσονται; προσέκειτο δὲ καὶ τοῖς παρὰ τῶν Μελιτιανῶν ἐκείνων καὶ τοῦτο. διεβεβαιοῦντο γὰρ ἀθεμίτῳ ὀρμῇ ἐπεισελθόντα σε καὶ ἀρπάσαντα ποτήριον ἐν τῷ ἀγιωτάτῳ ἀποκείμενον τόπῳ κεκλακέναι, οὗ πρᾶγ ματος ἀληθῶς οὐδὲν μεῖζον ἦν ἔγκλημα οὔτε τηλικούτον ἀτόπημα, εἰ τοῦτο οὕτως πε πρᾶχθαί τε καὶ ἡμαρτῆσθαι συνέβαιεν. ἀλλὰ γὰρ τίς ἢ κατηγορία αὕτη; τίς δὲ ἢ μετὰ βασίς καὶ ποικιλία τοῦ πράγματος, ὡς νῦν εἰς ἕτερον πρόσωπον τὴν κατηγορίαν τοῦ ἐγκλήματος τούτου μεταγείν; ὅπερ δηλονότι πρᾶγμα αὐτοῦ τοῦ φωτὸς ὡς εἰπεῖν ἐστὶ 68.4 τηλαυγέστερον, ὅτι τῇ σῆ συνέσει ἐπιβουλεύσαι ἐσπούδαζον. μετὰ δὴ ταῦτα τίς ἂν ἐκείνοις τοῖς ἀνθρώποις τοῖς τοσαῦτα εἰς βλάβην ἀναπλασαμένοις ἀκολουθῆσαι ἐθελήσειεν; ὅταν μάλιστα αὐτοὶ ἑαυτοὺς εἰς ὄλεθρον ἄγωσιν καὶ συνορῶσιν ὅτι πεπλασμένων καὶ ψευδῶν πραγμάτων εἰσὶ κατήγοροι; ὡς ἔφην τοίνυν, τίς ἂν ἐκείνοις ἐξακολουθήσειε καὶ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας πρηνῆς ἀπέλθοι; εἰς ἐκείνην δηλαδὴ εἰς ἣν ἐκεῖνοι μόνον 68.5 τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐπικουρίας ἔχειν οἴονται. εἰ γὰρ βούλοιντο ἐπὶ καθαρὰν ἐλθεῖν συνείδησιν καὶ ὑπομνησθῆναι τῆς ἀρίστης γνώμης καὶ ἐπὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἐλθεῖν διάνοιαν, ῥαδίως γνώσονται οὐδεμίαν αὐτοῖς ὑπάρχειν ἐπικουρίαν παρὰ τῆς προνοίας, ἐπειδήπερ τοιούτων εἰσὶ ζηλωταὶ καὶ ἐπὶ τῷ οἰκείῳ ὀλέθρῳ πειράζονται. ταύτην δὴ 68.6 οὐν οὐ τραχύτητα τινα, ἀλλὰ ἀλήθειαν δικαίως ἂν εἶποιμι. τὸ τελευταῖον δὲ καὶ τοῦτο προστίθημι, ὅτιπερ βουλόμεθα δημοσίᾳ παρὰ τῆς σῆς συνέσεως πολλάκις ἀνα γνωσθῆναι ταῦτα, ὡς ἂν ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἀπάντων γνώσιν ἔλθοι καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἐκείνων ἀφικέσθαι δυνηθεῖη, οἵτινες οὕτω πράττουσιν, οὕτως ἀναστρέφουσιν, ὡς ταῦτα 68.7

ἄπερ παρ' ἡμῶν δι' εὐθείας λέγεται λόγῳ, τῇ τῆς ἀληθείας εἰρησθαι πράξει. ἐπεὶ τοίνυν ἐν τούτῳ τῷ πράγματι τηλικούτον ἐστὶν ἀτόπημα, γινωσκέτωσαν οὕτω με κεκρικέναι καὶ ταύτης εἶναι τῆς προαιρέσεως· εἴ τι τοιοῦτον κινοῖεν, μηκέτι λοιπὸν κατὰ τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἀλλὰ κατὰ τοὺς δημοσίους νόμους αὐτὸν με δι' ἑμαυτοῦ τῶν πραγμάτων ἀκροασόμενον καὶ λοιπὸν εὐρήσοντα αὐτοὺς ὅτι μὴ μόνον κατὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους λησταὶ τινες ὄντες, ἀλλὰ γὰρ καὶ κατ' αὐτῆς τῆς θείας διδασκαλίας φαίνονται. ὁ θεὸς σε διαφυλάξει, ἀδελφε ἀγαπητέ.

69.1 Ὑπὲρ δὲ τοῦ καὶ πλέον δειχθῆναι τὴν πονηρίαν τῶν συκοφαντῶν, ἰδοὺ καὶ ἔγραψεν Ἀρσένιος μετὰ τὸ εὐρεθῆναι κρυπτόμενον αὐτόν. ὡς γὰρ Ἰσχύρας ἔγραψεν ὁμολογῶν τὴν συκοφαντίαν, οὕτως Ἀρσένιος γράφων ἐλέγχει πλέον ἐκείνων τὴν κακοήθειαν. 69.2 Ἀθανασίῳ μακαρίῳ πάπα Ἀρσένιος ἐπίσκοπος [τῶν ποτε ὑπὸ Μελίτιον] τῆς Ὑψηλιτῶν πόλεως ἅμα πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις ἐν κυρίῳ πλεῖστα χαίρειν. ... Καὶ ἡμεῖς ἀσπαζόμενοι τὴν εἰρήνην καὶ ἔνωσιν πρὸς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἧς σὺ κατὰ χάριν θεοῦ προϊστασαι, προηρημένοι τε τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον ὑποτάσσεσθαι, γράφομέν σοι, ἀγαπητέ πάπα, ὁμολογοῦντες ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ λοιποῦ μὴ κοινωνήσῃς τοῖς ἔτι σχίζουσι καὶ μηδέπω εἰρηνεύουσι πρὸς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν ἐπισκόποις τε καὶ πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις μήτε συνθέσθαι αὐτοῖς βουλομένοις τι ἐν συνόδῳ μήτε γράμματα εἰρηνικὰ ἀποστέλλειν μήτε δέξασθαι παρ' αὐτῶν μηδ' αὐτὸ δῖχα γνώμης σου τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου ὅρον τινὰ ἐκφέρειν περὶ ἐπισκοπίων ἢ περὶ δόγματος ἐτέρου κοινοῦ ἐκκλησιαστικοῦ, ἀλλ' εἴκειν πᾶσι τοῖς προτετυπωμένοις κανόνι καθ' ὁμοιότητα τῶν ἐπισκόπων Ἀμμωνιανοῦ καὶ Τυράννου καὶ Πλουσιανοῦ 69.3 καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων. πρὸς ταῦτα οὖν ἀξιούμεν τὴν σὴν χρηστότητα ἀντιγράψαι μὲν ἡμῖν διὰ τάχους ὡσαύτως τε καὶ τοῖς συλλειτουργοῖς περὶ ἡμῶν ὅτι εἴημεν ἤδη ἐπὶ τοῖς προειρημένοις ὅροις εἰρηνεύσαντες πρὸς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐνωθέντες τοῖς συλλειτουργοῖς ἐπὶ τῶν τόπων· πιστεύομεν δέ, ὡς αἰεὶ εὐχαί σου ἐνεργήσουσιν εὐπρόσδεκτοι οὔσαι, ὥστε τὴν τοιαύτην εἰρήνην βεβαίαν καὶ ἀδιάλυτον εἶναι μέχρι τέλους κατὰ τὸ βούλημα τοῦ δεσπότου τῶν ἀπάντων θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου 69.4 ἡμῶν. τὸ ὑπὸ σὲ ἱερατεῖον ἡμεῖς καὶ οἱ σὺν ἡμῖν προσαγορεύομεν. ὅσον δὲ οὐδέπω θεοῦ ἐπιτρέποντος ἀπαντήσομεν πρὸς τὴν σὴν χρηστότητα. Ἀρσένιος ἐρῶσθαί σε εὐχομαι ἐν κυρίῳ πολλοῖς χρόνοις, μακαριώτατε πάπα.

70.1 Μείζων δὲ καὶ φανερώτερος ἔλεγχος τῆς καθ' ἡμῶν συκοφαντίας ἡ μετάνοια Ἰωάννου, καὶ τούτου μάρτυς ὁ θεοφιλέστατος καὶ μακαρίας μνήμης βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. εἰδὼς γὰρ, ἄπερ Ἰωάννης κατ' αὐτοῦ κατηγόρησε, καὶ δεξάμενος γράμματα μεταγινώσκοντος αὐτοῦ ἔγραψε ταῦτα· 70.2 Κωνσταντῖνος Μέγιστος Σεβαστὸς Ἰωάννη. Πάνυ μοι καταθύμια γέγονε τὰ παρὰ τῆς σῆς φρονήσεως γράμματα. ἔγνω γὰρ ἐξ αὐτῶν, ἃ μάλιστα γνῶναι ἐπόθουν, πᾶσαν μὲν μικροψυχίαν ἀποτεθεῖσθαί σε, τῇ δὲ ἐκκλησίᾳ, ὡς προσήκον ἦν, κεκοινωνηκέναι καὶ Ἀθανασίῳ τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἐπισκόπῳ ἐς τὰ μάλιστα εἰς ὁμόνοιαν ἐλθεῖν. εὖ ἴσθι τοίνυν, ὡς ἔνεκά γε τούτων πάνυ σε ἐπαινέσας ἔχω, ὅτι πᾶσαν ἀφείς ἀψιμαχίαν, ὃ τῷ θεῷ φίλον ἦν, πεποίηκας τῆς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐνώσεως ἀντιλαμβανόμενος. ἵνα τοίνυν καὶ ὧν ἐπιθυμεῖς τετυχηκέναι δοκοῖς, ἐπιτρέψαι σοι δεῖν ῥήθην ὀχήματος ἐπιβῆναι δημοσίου καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς ἐμῆς ἡμερότητος σπουδάσαι. σὸν λοιπὸν ἔστω μηδὲν μελλῆσαι, ἀλλὰ τῆς ἐπιστολῆς σοι ταύτης ὀχήματος δημοσίου ἐξουσίαν χορηγούσης εὐθέως πρὸς ἡμᾶς ἀφικέσθαι, ἵνα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐμπλήσῃς τὴν σαυτοῦ καὶ θεασάμενος ἡμᾶς τῆς προσηκούσης ἀπολαύσης εὐφροσύνης. ὁ θεὸς σε διαφυλάξει, ἀδελφε ἀγαπητέ.

71.1 Οὕτω μὲν οὖν τέλος ἔσχεν ἡ συσκευή, καὶ οἱ Μελιτιανοὶ καταισχυθέντες ἀπεστράφησαν, οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον οὐδ' οὕτως ἠρέμησαν. ἔμελε γὰρ αὐτοῖς οὐ τῶν Μελιτιανῶν, ἀλλὰ τῶν περὶ Ἄρειον καὶ ἐφοβοῦντο, μὴ παυσαμένων ἐκείνων μηκέτι τοὺς ὑποκρίνο 71.2 μένους εὖρωσι, δι' ὧν τούτους εἰσαγαγεῖν δύνωνται. παροξύνουσι τοίνυν πάλιν 71.2 τοὺς Μελιτιανοὺς καὶ πείθουσι τὸν βασιλέα σύνοδον αὐθις ἐν Τύρῳ κελεῦσαι γενέσθαι. καὶ κόμης Διονύσιος ἀποστέλλεται καὶ στρατιῶται δορυφόροι δίδονται τοῖς περὶ Εὐσέβιον. καὶ ὁ μὲν Μακάριος δέσμιος διὰ στρατιωτῶν πέμπεται εἰς Τύρον, ἐμοὶ δὲ γράφει καὶ ἀνάγκην 71.3 ἐπιτίθησιν, ὥστε καὶ ἄκοντας ἡμᾶς ἀποστέλλεσθαι. τὴν μὲν οὖν πᾶσαν συσκευὴν γνῶναι δυνατόν, ἐξ ὧν ἔγραψαν οἱ ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου· πῶς δὲ παρ' αὐτῶν ἐξ ἀρχῆς συνετέθη, ἀναγκαῖον ἂν εἶη λέγειν· καὶ γὰρ ἐντεῦθεν θεωρεῖν τὴν κακοήθειαν 71.4 καὶ τὴν πανουργίαν τὴν καθ' ἡμῶν γενομένην ἔξεστιν. ἐπίσκοποι εἰσιν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει ἐγγὺς ἑκατόν. οὐδεὶς τούτων ἡμᾶς ἠτιᾶτο, οὐ πρεσβύτερος ἐμέμφετο, οὐ τῶν λαῶν τις κατελάλει, ἀλλ' οἱ Μελιτιανοὶ οἱ ἀπὸ Πέτρου ἐκβληθέντες καὶ οἱ Ἄρειανοὶ ἦσαν οἱ τὴν ἐπιβουλὴν μερισάμενοι. καὶ οἱ μὲν τὸ κατηγορεῖν, οἱ δὲ τὸ 71.5 δικάζειν ἑαυτοῖς ἐξεδίκουν. ἡμεῖς μὲν οὖν παρητούμεθα τοὺς περὶ Εὐσέβιον ὡς ἐχθροὺς διὰ τὴν αἴρεσιν ὄντας, ἔπειτα τὸν λεγόμενον κατήγορον μὴ εἶναι πρεσβύτερον ὅλως ἐδείκνυμεν οὕτως. ὅτε Μελίτιος ὑπεδέχθη, ὡς μήποτ' ὠφέλε, γινώσκων αὐτοῦ τὴν πανουργίαν ὁ μακαρίτης Ἀλέξανδρος ἀπήτησεν αὐτὸν βρέβιον, ὧν ἔλεγεν ἔχειν ἐπι σκόπων ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καὶ εἰ ἔχει τινὰς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῆς. τοῦτο δὲ πεποίηκεν ὁ πάπας Ἀλέξανδρος, ἵνα μὴ Μελίτιος λαβὼν τὴν τῆς ἐκκλησίας παρρησίαν πωλήσῃ πολλοὺς καὶ ψεύσῃται καθ' ἡμέραν ὑποβάλλων οὓς βούλεται. τῶν μὲν οὖν ἐν Αἰγύπτῳ πεποίηκε τὸ βρέβιον τοῦτο· 71.6 Βρέβιον δοθὲν παρὰ Μελιτίου Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἐπισκόπῳ ἐγὼ Μελίτιος ἐν Λυκῶ Λούκιος ἐν Ἀντινόου Φασιλεὺς ἐν Ἐρμουπόλει Ἀχιλλεὺς ἐν Κουσαῖς Ἀμμώνιος ἐν Διοσπόλει ... ἐν Πτολεμαίδι Παχύμης ἐν Τεντύραις ... ἐν Μαξιμιανουπόλει Θεόδωρος ἐν Κόπτῳ [ἐν Θηβαίδι] Κάλης ἐν Ἐρμεθί Κόλλουθος ἐν τῇ ἄνω Κυνῶ Πελάγιος ἐν Ὄξυρύγχῳ Πέτρος ἐν Ἡρακλέους Θέων ἐν Νειλουπόλει Ἰσαὰκ ἐν Λητοῦς Ἡρακλείδης ἐν Νικίου Ἰσαὰκ ἐν Κλεοπατρίδι Μέλας ἐν Ἀρσενοίτῃ ... ἐν Ἡλίου Ἀμῶς ἐν Λεόντων Ἰσίων ἐν Ἀθριβί ... ἐν Φαρβεθῶ Ἀρποκρατίων ἐν Βουβάστῳ Μωσῆς ἐν Φακουσαῖς Καλλίνικος ἐν Πηλουσίῳ Εὐδαίμων ἐν Τάνει Ἐφραῖμ ἐν Θμουί ... ἐν Σαί Ἐρμαίων ἐν Κυνῶ καὶ Βούσιρι Σωτήριχος ἐν Σεβεννύτῳ Πινινούθης ἐν Φθενεγύ Κρόνιος ἐν Μετήλι Ἀγαθάμμων ἐν τῇ Ἀλεξανδρέων χώρα ἐν Μέμφι Ἰωάννης (κελευσθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως εἶναι μετὰ τοῦ ἀρχιεπι σκόπου) Οἱ μὲν ἐν Αἰγύπτῳ οὗτοι, τῶν δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εἶχε κληρικῶν· Ἀπολλώνιος πρεσβύτερος Εἰρηναῖος πρεσβύτερος Διόσκορος πρεσβύτερος Τύραννος πρεσβύτερος Διάκονοι Τιμόθεος διάκονος Ἀντίνοος διάκονος Ἡφαιστίων διάκονος καὶ Μακάριος πρεσβύτερος τῆς Παρεμβολῆς

72.1 Τούτους Μελίτιος καὶ παρόντας παρέδωκεν Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἐπισκόπῳ. τοῦ δὲ λεγομένου Ἰσχύρα οὐτ' ἐμνημόνευσεν οὔτε ὅλως ἐν τῷ Μαρεώτῃ ἐσχηκέναι πρεσβύτερον πώποτε ὠμολόγησε. καὶ ὅμως καὶ οἱ ἐχθροὶ οὐκ ἀφίσταντο καὶ ὁ μὴ πρεσβύτερος ὡς πρὸς 72.2 βύτερος ἐπλάττετο. κόμης γὰρ ἦν ὁ ἀναγκάζων καὶ στρατιῶται εἶλκον ἡμᾶς. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ χάρις τοῦ θεοῦ νενίκηκεν· οὔτε γὰρ Μακάριον ἠλεγξαν περὶ τοῦ ποτηρίου, ἀλλὰ καὶ Ἀρσένιος, ὃν ἐθρύλησαν ἀνηρῆσθαι παρ' ἡμῶν, εἰστίκει ζῶν καὶ δεικνύων τὴν ἐκείνων 72.3 συκοφαντίαν. μὴ δυνηθέντων τοίνυν ἐκείνων ἐλέγξει τὸν Μακάριον οἱ περὶ Εὐσέβιον ἐχαλέπαινον ὡς ἀπολέσαντες ὅπερ ἐθήρευον, καὶ πείθουσι τὸν κόμητα τὸν σὺν αὐτοῖς Διονύσιον,

ἴν' εἰς τὸν Μαρεώτην ἀποστείλῃ, μὴ ἄρα τι δυνηθῶσιν εὔρειν ἐκεῖ κατὰ τοῦ πρεσβυτέρου, μᾶλλον δὲ ἵνα ἀπελθόντες καττύσωσιν ἀπόντων ἡμῶν, ὡς βούλονται. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ σπουδαζόμενον αὐτοῖς. ἀμέλει λεγόντων ἡμῶν «περιττὴν μὲν εἶναι τὴν εἰς τὸν Μαρεώτην ἀποδημίαν», ἃ γὰρ ἐκ πολλοῦ χρόνου μεμελετήκασι, μὴ προφασιζέσθωσαν ἐνδεῶς εἰρηκέναι μηδὲ ὑπερτιθέσθωσαν, ἃ γὰρ ἐνόμιζον ἔχειν εἰρήκασιν καὶ λοιπὸν ἀποροῦντες προφασίζονται· ἢ εἰ χρεῖα καὶ τοῦ Μαρεώτου, τοὺς γοῦν ὑπόπτους μὴ πέμπεσθαι. 72.4 ὁ μὲν κόμης περὶ τῶν ὑπόπτων ἐπέθετο, ἐκεῖνοι δὲ πάντα μᾶλλον ἢ τοῦτο πεποιήκασιν. οὓς γὰρ παρητούμεθα διὰ τὴν ἀρειανὴν αἴρεσιν, οὗτοι σπουδαίως ἀπῆλθον, Διόγνιος Μάρις Θεόδωρος Μακεδόνιος Οὐρσάκιος καὶ Οὐάλης. πάλιν τε γράμματα πρὸς τὸν ἑπαρχὸν τῆς Αἰγύπτου, καὶ στρατιωτικὴ δορυφορία, καὶ τό γε θαυμαστὸν καὶ πάσης ὑπερ οψίας γέμον, Μακάριον μὲν τὸν κατηγορούμενον πεποιήκασι διὰ στρατιωτῶν ἀπομείναι, 72.5 τὸν δὲ κατήγορον μεθ' ἑαυτῶν ἀπήγαγον. τίς οὖν λοιπὸν ἐκ τούτων οὐ θεωρεῖ τὴν συσκευὴν; τίς οὐ συνορᾷ λευκῶς τῶν περὶ Εὐσέβιον τὴν πονηρίαν; εἰ γὰρ κρίσεως ἦν ἐν τῷ Μαρεώτῃ χρεῖα, ἔδει καὶ τὸν κατηγορούμενον ἀποστέλλεσθαι, εἰ δὲ μὴ κρίσεως ἔνεκεν ἀπήρχοντο, διὰ τί τὸν κατήγορον ἐπήγοντο; καὶ γὰρ ἤρκει ὅτι μὴ ἀπέδειξεν. ἀλλὰ τοῦτο πεποιήκασιν, ἴν', ἐπειδὴ παρόντα τὸν πρεσβύτερον οὐκ ἤλεγξαν, τοῦτον ἀπόντα 72.6 συσκευάσωσιν καὶ τυρεύσωσιν, ἅπερ αὐτοῖς ἐδόκει. καὶ γὰρ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς χώρας πάσης μεμψαμένους, ὅτι μόνοι παρεγένοντο, καὶ ἀξιούοντας κἂν αὐτοὺς παρεῖναι οἷς ἔπραττον (εἰδέναι γὰρ ἔλεγον καὶ τὸ πρᾶγμα καὶ τὰ κατὰ τὸν λεγόμενον Ἰσχύραν) οὐκ ἐπέτρεψαν, ἀλλὰ τὸν μὲν ἑπαρχὸν τῆς Αἰγύπτου Φιλάγριον παραβάτην καὶ στρατιώτας ἐθνικοὺς εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐξετάζοντας ἃ μὴδὲ κατηχοῦ μένους ἔπρεπε θεωρεῖν, τοὺς δὲ κληρικοὺς οὐ συνεχώρησαν, ἵνα μὴ κάκεῖ ὡσπερ ἐν τῇ Τύρῳ τοὺς διελέγχοντας αὐτοὺς ἔχωσιν.

73.1 Ἄλλ' οὐδὲ οὕτως λαθεῖν ἠδυνήθησαν. συνορῶντες γὰρ οἱ πρεσβύτεροι τῆς πόλεως καὶ τοῦ Μαρεώτου τὰς κακουργίας αὐτῶν ἔγραψαν καὶ διεμαρτύραντο ταῦτα· 73.2ν Θεογνίῳ, Μάρι καὶ Μακεδονίῳ, Θεοδώρῳ καὶ Οὐρσακίῳ καὶ Οὐάλεντι τοῖς ἀπὸ Τύρου ἐλθοῦσιν ἐπισκόποις παρὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων τῆς καθολικῆς ἐκ κλησίας Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τὸν αἰδεσιμώτατον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον. Ἔπρεπεν ὑμᾶς ἐρχομένους καὶ ἄγοντας μεθ' ἑαυτῶν τὸν κατήγορον ἀγαγεῖν καὶ Μακάριον τὸν πρεσβύτερον. αἱ γὰρ κρίσεις οὕτως συνίστανται κατὰ τὰς ἀγίας γραφάς, ὥστε τὸν κατήγορον μετὰ τοῦ κατηγορουμένου ἐστάναι. ἐπειδὴ δὲ οὔτε Μακάριον ἠγάγετε οὔτε ὁ αἰδεσιμώτατος ἡμῶν ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος μεθ' ὑμῶν εἰσῆλθεν, ἠξιώσαμεν κἂν αὐτοὶ παρεῖναι ἐν τῇ κρίσει, ἵνα παρόντων ἡμῶν ἀσφαλῆς ἢ ἐξέτασις γένηται καὶ πει 73.3 σθῶμεν καὶ ἡμεῖς. ἐπειδὴ δὲ οὐ τοῦτο συνεχωρήσατε, ἀλλὰ μόνοι μετὰ τοῦ ἐπάρχου τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ κατηγοροῦ ἠθελήσατε πράττειν ἃ βούλεσθε, ὁμολογοῦμεν ὅτι ὑποψίαν εἶδομεν ἐν τῷ πράγματι πονηρὰν, καὶ ἐθεωρήσαμεν ὅτι συσκευὴ καὶ ἐπιβουλή μόνον ἐστὶν ἢ εἴσοδος ὑμῶν. διὰ τοῦτο ταύτην ὑμῖν ἐπιδίδομεν τὴν ἐπιστολὴν μαρτύριον ἐσομένην εἰς ἀληθινὴν σύνοδον, ἵνα γνωσθῇ πᾶσιν ὅτι κατὰ μονομέρειαν, ἅπερ ἠθελή 73.4 σατε, ἐπράξατε καὶ οὐδὲν ἕτερον ἢ συσκευὴν ἠθελήσατε συνθεῖναι καθ' ἡμῶν. τούτων δὲ τὰ ἴσα ἐπιδεδώκαμεν καὶ Παλλαδίῳ τῷ κουριώσῳ τοῦ Αὐγούστου, ἵνα μὴ κρυβῆ παρ' ὑμῶν. ἃ γὰρ ἐπράξατε, τοιαῦτα λοιπὸν ἡμᾶς ὑποπτεύειν καὶ λογίζεσθαι ποιεῖ περὶ ὑμῶν. 73.5 Διονύσιος πρεσβύτερος ἐπιδέδωκα Ἀλέξανδρος πρεσβύτερος Νειλαρᾶς πρεσβύτερος Λόγγος πρεσβύτερος Ἀφθόνιος πρεσβύτερος Ἀθανάσιος πρεσβύτερος Ἀμύντιος πρεσβύτερος Πιστὸς πρεσβύτερος Πλουτίων πρεσβύτερος Διόσκορος πρεσβύτερος Ἀπολλώνιος πρεσβύτερος Σαραπίων πρεσβύτερος Ἀμμώνιος πρεσβύτερος Γάιος πρεσβύτερος Ῥίνος πρεσβύτερος Αἰθαλῆς πρεσβύτερος Διάκονοι

Μαρκελλίνος διάκονος Ἀππιανὸς διάκονος Θέων διάκονος Τιμόθεος διάκονος καὶ Τιμόθεος ἄλλος διάκονος.

74.1 Τὰ μὲν τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως κληρικῶν γράμματά τε καὶ ὀνόματα ταῦτα, ἃ δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Μαρεώτου κληρικοὶ ἔγραψαν γινώσκοντες τὸν τρόπον τοῦ κατηγοροῦ καὶ ἐν τῇ περιοδείᾳ σὺν ἑμοὶ ὄντες ἔστι ταῦτα· 74.2ν Τῇ ἀγία συνόδῳ τῶν μακαρίων ἐπισκόπων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας οἱ κατὰ Μαρεώτην πάντες πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι ἐν κυρίῳ χαίρειν. Εἰδότες τὸ γεγραμμένον, ὅτι «ἃ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου λέγε», καὶ ὅτι «μάρτυς ψευδῆς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται», ἃ εἶδομεν, μαρτυροῦμεν, μάλιστα ὅτι ἀναγκαίαν ἡμῶν ἐποίησεν εἶναι τὴν μαρτυρίαν ἢ γενομένη συσκευή κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ἡμῶν Ἀθανασίου. θαυμάζομεν γὰρ πῶς ὅπως Ἰσχύρας κἂν εἰς μέτρον τῆς ἐκκλησίας ἐμετρήθη, περὶ οὗ πρῶτον 74.3 διηγήσασθαι ἀναγκαῖον ἡγούμεθα. Ἰσχύρας οὐδέποτε λειτουργὸς τῆς ἐκκλησίας γέγονεν, ἀλλ' ἑαυτὸν μὲν πρὸ τούτου ἐφήμισε Κολλούθου πρεσβύτερον, οὐκ ἔσχε δὲ τὸν πειθόμενον αὐτῷ εἰ μὴ μόνον τοὺς συγγενεῖς ἑαυτοῦ. οὔτε γὰρ ἐκκλησίαν ἔσχε ποτὲ οὔτε ὅπως κληρικὸς ἐνομίσθη παρὰ τοῖς ὀλίγον διεστῶσιν ἀπὸ τῆς κώμης αὐτοῦ πλὴν μόνοις, 74.4 ὡς προείπομεν, τοῖς συγγενέσιν ἑαυτοῦ. ἀλλὰ καὶ ὅμως τοιαύτην ἑαυτῷ προσηγορίαν ἐπιφημίσας ἐπὶ τῆς συνόδου τῆς συγκροτηθείσης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ὀσίου καθηρέθη καὶ λαϊκὸς συνήχθη καὶ οὕτως ἔμεινε τὸν ἐξῆς χρόνον 74.5 ἐκπεσὼν καὶ τῆς ψευδοῦς ὑπονοίας τοῦ πρεσβυτερίου. περὶ γὰρ τῶν ἡθῶν αὐτοῦ περιττὸν ἡγούμεθα λέγειν δυναμένων πάντων εἰδέναι τὰ τοιαῦτα. ἐπειδὴ δὲ περὶ κλάσεως ποτηρίου καὶ τραπέζης ἐσυκοφάντησεν ἡμῶν τὸν ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον, καὶ περὶ τούτου διηγήσασθαι ὑμῖν ἀναγκαῖον ἡπέιχθημεν. φθάσαντες γὰρ εἶπομεν ἐκκλησίαν αὐτὸν μηδέ ποτε ἐσχηκέναι ἐν τῷ Μαρεώτῃ, ὡς δὲ ἐπὶ θεοῦ μάρτυρος οὐδὲ ποτήριον κέκλασται οὐδὲ τράπεζα ἀνετράπη παρὰ τοῦ ἐπισκόπου ἡμῶν οὐδὲ παρ' ἄλλου τινὸς τῶν συνόντων 74.6 αὐτῷ, ἀλλὰ πάντα ἔστι τὰ λεγόμενα συκοφαντία. καὶ ταῦτα λέγομεν οὐ μακρὰν τοῦ ἐπισκόπου ἀπόντες, πάντες γὰρ σὺν αὐτῷ ἔσμεν, ὅταν περιοδεύῃ τὸν Μαρεώτην· καὶ οὐδέποτε μόνος περιέρχεται, ἀλλὰ μετὰ πάντων ἡμῶν τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν διακόνων καὶ λαῶν ἱκανῶν. διὸ καὶ ὡς συμπαρόντες αὐτῷ ἐν πάσῃ περιοδείᾳ, ἣ πεποιήται πρὸς ἡμᾶς, ταῦτα λέγομεν καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι οὔτε ποτήριον κατέαγεν οὔτε τράπεζα 74.7 ἀνετράπη, ἀλλὰ πάντα ψεύδεται, ὡς καὶ αὐτὸς διὰ τῆς ἑαυτοῦ χειρὸς μαρτυρεῖ. θε λήσαντα γὰρ αὐτὸν συναχθῆναι μετὰ τὸ ἀπελθεῖν αὐτὸν μετὰ Μελιτιανῶν καὶ τοιαῦτα φημίσαι κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ἡμῶν Ἀθανασίου οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, καίτοι γράψαντα καὶ ἰδίᾳ χειρὶ ὁμολογήσαντα μηδὲν τούτων γεγενῆσθαι, ἀλλ' ὑποβεβλήσθαι ὑπὸ τινων ταῦτα εἰπεῖν.

75.1 Διὸ καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ Θεόγνιον καὶ Θεόδωρον καὶ Μάριν καὶ Μακεδόνιον καὶ Οὐρσάκιον καὶ Οὐάλεντα εἰς τὸν Μαρεώτην οὐδὲν εὐρόντες ἀληθές, ἀλλὰ μέλλοντος τοῦ πράγματος ἐλέγχεσθαι ὅτι συκοφαντίαν εἰργάσαντο κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ἡμῶν Ἀθανασίου αὐτοὶ οἱ περὶ Θεόγνιον ἐχθροὶ τυγχάνοντες τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τινας 75.2 Ἀρειομανίτας πεποιήκασιν εἰπεῖν, ἅπερ ἤθελον. οὐ γὰρ τις τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου εἴρηκεν, ἀλλ' αὐτοὶ τῷ φόβῳ τοῦ ἐπάρχου τῆς Αἰγύπτου Φιλαγρίου καὶ 75.3 ταῖς ἀπειλαῖς καὶ τῇ προστασίᾳ τῶν Ἀρειομανιτῶν, ἅπερ ἠθέλησαν, πεποιήκασιν. καὶ γὰρ ἐλθόντας ἡμᾶς ἐλέγξει τὴν συκοφαντίαν οὐκ ἐπέτρεψαν, ἀλλὰ ἀπέριπτον μὲν ἡμᾶς, οὓς δὲ ἤθελον συσκευαζόμενοι προσεδέχοντο καὶ συνετίθεντο αὐτοῖς διὰ τὸν φόβον τοῦ ἐπάρχου Φιλαγρίου, δι' ὃν οὔτε παρεῖναι ἡμᾶς ἐπέτρεψαν, ἵνα κἂν τοὺς ὑποβαλλομένους 75.4 ὑπ' αὐτῶν δυνηθῶμεν ἐλέγξει, εἰ τῆς ἐκκλησίας εἰσὶν ἢ Ἀρειομανῖται. οἴδατε δέ, ἀγαπητοὶ πατέρες, καὶ ὑμεῖς, ὡς διδάσκετε ἡμᾶς, ὅτι ἐχθρῶν οὐκ ἰσχύει μαρτυρία. καὶ ὅτι μὲν

ἀληθεύομεν, μαρτυρεῖ μὲν καὶ ἡ χεὶρ Ἰσχύρα, μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὰ πράγματα αὐτά, ὅτι ἡμῶν μὲν μηδὲν συνειδότην τοιοῦτόν τι γεγενῆσθαι Φιλάγριον παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν, 75.5 ἵνα τῷ φόβῳ τοῦ ξίφους καὶ ταῖς ἀπειλαῖς ἃ βούλονται συσκευάσωνται. ταῦτα ὡς ἐπὶ θεοῦ μαρτυροῦμεν, ταῦτα ὡς εἰδότες καὶ ἐσομένην κρίσιν παρὰ θεοῦ λέγομεν, θέλοντες μὲν ἔλθειν πάντες πρὸς ὑμᾶς, ἀρκεσθέντες δὲ τοῖς ἐξ ἡμῶν, ἵνα τὰ γράμματα τὴν τῶν μὴ παραγενομένων παρουσίαν ἀποπληρώσῃ. 75.6 Ἰγγένιος πρεσβύτερος ἐρρῶσθαι ὑμᾶς εὐχομαι ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοὶ πατέρες Θεῶν πρεσβύτερος Ἀμμωνᾶς πρεσβύτερος Ἡράκλειος πρεσβύτερος Βόκκων πρεσβύτερος Τρύφων πρεσβύτερος Πέτρος πρεσβύτερος Ἰέραξ πρεσβύτερος Σαραπίων πρεσβύτερος Μάρκος πρεσβύτερος Πτολλαρίων πρεσβύτερος Γάιος πρεσβύτερος Διόσκορος πρεσβύτερος Δημήτριος πρεσβύτερος Θύρσος πρεσβύτερος Διάκονοι Πιστὸς διάκονος Ἀπολλῶς διάκονος Σερρᾶς διάκονος Πιστὸς διάκονος Πολύνικος διάκονος Ἀμμώνιος διάκονος Μαῦρος διάκονος Ἡφαιστος διάκονος Ἀπολλῶς διάκονος Μετωπᾶς διάκονος Ἀπολλῶς διάκονος Σεραπᾶς διάκονος Μελίφθογγος διάκονος Λούκιος διάκονος Γρηγορᾶς διάκονος

76.1 Οἱ αὐτοὶ πρὸς τὸν κουριῶσον καὶ Φιλάγριον τότε λεγόμενον ἔπαρχον Αἰγύπτου Φλαβίῳ Φιλαγρίῳ καὶ Φλαβίῳ Παλλαδίῳ δουκιναρίῳ παλατίνῳ κουριῶσῳ καὶ Φλαβίῳ Ἀντωνίνῳ βιάρχῳ κεντηναρίῳ τῶν κυρίων μου τῶν λαμπροτάτων ἐπαρχῶν τοῦ ἱεροῦ πραιτωρίου παρὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων τοῦ Μαρεῶτου, νομοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς ὑπὸ τὸν αἰδεσιμώτατον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον διὰ τῶν ἐξῆς ὑπογραφόντων τάδε μαρτυρούμενοι ἐπιτιμῶμεν. 76.2 Ἐπειδὴ Θεόγνιος καὶ Μάρις καὶ Μακεδόνιος καὶ Θεόδωρος καὶ Οὐρσάκιος καὶ Οὐάλης ὡς ἀποσταλέντες ὑπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῶν συνελθόντων ἐν τῇ Τύρῳ ἀπήντησαν ἐν τῇ ἡμετέρα παροικίᾳ φάσκοντες ἐντολὰς εἰληφέναι, ὡς ζητῆσαί τινα ἐκ κλησιαστικὰ πράγματα, ἐν οἷς ἔλεγον καὶ περὶ ποτηρίου κυριακοῦ κεκλασμένου ὑπο βληθέντος αὐτοῖς ὑπὸ Ἰσχύρα, ὃν ἤγαγον μεθ' ἑαυτῶν, λέγοντος ἑαυτὸν εἶναι πρὸς 76.3 βύτερον, ὃς οὐκ ἔστι πρεσβύτερος, –ὑπὸ γὰρ Κολλούθου τοῦ πρεσβυτέρου φαντασθέντος ἐπισκοπῆν καὶ ὕστερον ὑπὸ κοινῆς συνόδου Ὀσίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων κελευσθέντος πρεσβυτέρου εἶναι, καθὼ καὶ πρότερον ἦν, κατεστάθη καὶ κατὰ ἀκολουθίαν πάντες οἱ ὑπὸ Κολλούθου κατασταθέντες ἀνέδραμον εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, εἰς ὃν καὶ πρότερον ἦσαν, ὡς καὶ αὐτὸς Ἰσχύρας λαϊκὸς ὤφθη, ἦν τε λέγει ἔχειν ἐκκλησίαν, μηδὲ πώποτε ἐκκλησίαν γεγενῆσθαι, ἀλλ' οἰκητικὸν οἰκημάτιον μικρὸν ὄρφανοῦ παιδίου Ἰσίωνος 76.4 τοῦνομα, –καὶ διὰ τοῦτο τῆδε τῇ διαμαρτυρίᾳ ἐχρησάμεθα ἐπορκίζοντες σε κατὰ τοῦ παντοκράτορος θεοῦ καὶ κατὰ τῶν δεσποτῶν ἡμῶν Κωνσταντίνου τοῦ Αὐγούστου, καὶ τῶν ἐπιφανεστάτων Καισάρων παίδων αὐτοῦ ταῦτα αὐτὰ εἰς γνῶσιν ἀνενεγκεῖν τῇ εὐσεβείᾳ αὐτῶν. οὔτε γὰρ πρεσβύτερός ἐστι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας οὔτε ἐκκλησίαν 76.5 ἔχει οὔτε ποτὲ ποτήριον ἐκλάσθη, ἀλλὰ πάντα ψεύδεται καὶ πλάττεται. ὑπατεία 76.5 Ἰουλίου Κωνσταντίου τοῦ λαμπροτάτου πατρικίου ἀδελφοῦ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Αὐγούστου καὶ Ρουφίνου Ἀλβίνου τῶν λαμπροτάτων, Θῶθ δεκάτη.

77.1 Οἱ μὲν οὖν πρεσβύτεροι ταῦτα, ἃ δὲ καὶ οἱ ἐπίσκοποι οἱ μεθ' ἡμῶν ἐλθόντες εἰς τὴν Τύρον συνορῶντες τὴν συσκευὴν καὶ τὴν ἐπιβουλήν ἔγραψαν καὶ διεμαρτύραντο, ἔστι ταῦτα. 77.2ν Τοῖς ἐν Τύρῳ συνελθοῦσιν ἐπισκόποις, κυρίοις τιμιωτάτοις, οἱ ἀπ' Αἰγύπτου σὺν Ἀθανασίῳ ἐλθόντες τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐν κυρίῳ χαίρειν. Οὐκέτι νομίζομεν τὴν συσκευὴν ἄδηλον εἶναι τὴν παρὰ τῶν περὶ Εὐσέβιον καὶ Θεόγνιον καὶ Μάριν καὶ Νάρκισσον καὶ Θεόδωρον καὶ Πατρόφιλον ἡμῖν γιγνομένην. καὶ κατ' ἀρχὴν μὲν γὰρ παρητούμεθα πάντες διὰ τοῦ

συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἀθανασίου παρόντων αὐτῶν τὴν ἀκρόασιν γενέσθαι εἰδότες ὅτι καὶ ἐνὸς μόνου ἐχθροῦ παρουσία, 77.3 μήτιγε πολλῶν, ταράττειν καὶ βλάπτειν δύναται τὴν ἀκρόασιν. οἴδατε γὰρ καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ τὴν ἔχθραν αὐτῶν, ἣν οὐ πρὸς ἡμᾶς μόνον ἐσχήκασι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντας τοὺς ὀρθοδόξους, ὅτι διὰ τὴν Ἀρείου μανίαν καὶ τὴν ἀσεβῆ διδασκαλίαν ἐκείνου κατὰ πάντων ἐπιφύονται καὶ πᾶσι συσκευάζονται. ἐπειδὴ δὲ θαρροῦντες ἡμεῖς τῇ ἀληθείᾳ δεῖξαι τὴν συκοφαντίαν τὴν κατὰ τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν Μελιτιανῶν γινομένην ἠθε λήσαμεν, οὐκ οἴδαμεν πῶς οἱ περὶ Εὐσέβιον ταράττειν τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα ἐπει ρῶντο καὶ ἐπὶ πολὺ ἐσπούδαζον τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα ἐκβάλλεσθαι, τοῖς μὲν ἀκεραίως δικάζουσιν ἀπειλοῦντες, τοὺς δὲ καὶ ὑβρίζοντες, μόνον ἵνα τὸ καθ' ἡμῶν σπουδαζόμενον 77.4 αὐτοῖς γένηται. καὶ ἴσως ἢ ἔνθεος ὑμῶν εὐλάβεια, κύριοι τιμιώτατοι, ἠγνόει τὴν γενομένην παρ' αὐτῶν συσκευὴν, ἀλλὰ νῦν νομίζομεν φανεράν γεγενῆσθαι αὐτήν. ἰδοὺ γὰρ φανερώς αὐτοὶ τὴν συσκευὴν ἐνεδείξαντο. τοὺς γὰρ ἐξ αὐτῶν ὑποπτευομένους ἀποστεῖλαι ἠθέλησαν εἰς τὸν Μαρεώτην, ἵνα ἀπόντων ἡμῶν καὶ ἐνταῦθα μενόντων τοὺς 77.5 μὲν λαοὺς ταράξωσιν, ἃ δὲ βούλονται διαπράξωσιν. εἶδον γὰρ ὅτι οἱ Ἀρειο μανῖται καὶ Κολλουθιανοὶ καὶ Μελιτιανοὶ ἐχθροὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας εἰσὶ διὰ τοῦτο ἐσπούδασαν ἀποστεῖλαι τούτους, ἵνα παρόντων ἐχθρῶν καττύσωσι καθ' ἡμῶν, ἃ βούλονται. καὶ γὰρ οἱ ἐνταῦθα Μελιτιανοὶ ἀπέστειλαν ἐξ ἑαυτῶν τινὰς καὶ πρὸ τεσσάρων μὲν ἡμερῶν ὡσπερ εἰδότες τοῦτο τὸ σκέμμα γιγνόμενον ἔσεσθαι, καθ' ἐσπέραν δὲ δύο βηριδαρίους πρὸς τὸ καὶ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου Μελιτιανοὺς συναγαγεῖν εἰς τὸν Μαρεώτην, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐκεῖ μηδένα καθόλου, καὶ Κολλουθιανοὺς καὶ Ἀρειομανίτας ἀπὸ ἄλλων 77.6 τόπων καὶ καττύσαι καθ' ἡμῶν αὐτοὺς λέγειν. οἴδατε γὰρ καὶ ὑμεῖς, ὅτι αὐτὸς Ἰσχύρας ὠμολόγησεν ἐφ' ὑμῶν οὐ πλέον ἑπτὰ συναγομένων ἔχειν. ἐπεὶ οὖν μετὰ τὸ αὐτοὺς κατασκευάσαι, ὅπερ βούλονται, καὶ ἀποστεῖλαι τοὺς ὑπόπτους ἠκούσαμεν ὅτι καθ' ἕκαστον ὑμῶν περιερχόμενοι ἀπαιτοῦσιν ὑπογραφὴν πρὸς τὸ δοκεῖν τῇ πάντων ὑμῶν σκέψει γεγενῆσθαι, τούτου ἕνεκεν γράψαι ὑμῖν ἠπείχθημεν καὶ ἐπιδοῦναι τόδε τὸ μαρτύριον, μαρτυρόμενοι μὲν ὅτι συσκευαζόμεθα καὶ πάσχομεν ὑπ' αὐτῶν καὶ δι' αὐτῶν ἐπιβουλήν, ἀξιοῦντες δὲ ὅπως ἐν νῶ λαβόντες τὸν τοῦ θεοῦ φόβον καὶ καταγνόντες ὅτι χωρὶς ἡμῶν ἀπέστειλαν οὐς ἠθέλησαν, μὴ ὑπογράψητε, ἵνα μὴ, ἅπερ αὐτοὶ 77.7 καθ' ἑαυτοὺς καττύουσι, ταῦτα ὡς παρ' ὑμῶν γιγνόμενα λέγωσι. καὶ γὰρ πρέπει τοὺς ἐν Χριστῶ ἀνθρώπους μὴ εἰς ἀνθρώπινα βλέπειν, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν πάντων προκρίνειν. καὶ μήτε ἀπειλήν ἢ χρῶνται πρὸς πάντας μήτε συσκευὴν φοβηθῆτε, ἀλλὰ 77.8 μᾶλλον τὸν θεόν. ἔδει γάρ, εἴπερ ἦν ὅλως ἀκόλουθον εἰς τὸν Μαρεώτην ἀποσταλῆναι, καὶ ἡμᾶς συμπαρεῖναι, ἵνα τοὺς μὲν ἐχθροὺς τῆς ἐκκλησίας ἐλέγξωμεν, τοὺς δὲ ξένους 77.9 ἀποδείξωμεν, καὶ καθαρὰ τοῦ πράγματος ἢ ἔρευνα γένηται. οἴδατε γὰρ ὅτι οἱ περὶ Εὐσέβιον ἐκάττυσαν ἐπιστολὴν ἐπιδοθῆναι ὡς ἀπὸ Κολλουθιανῶν καὶ Μελιτιανῶν καὶ Ἀρειανῶν γραφεῖσαν καθ' ἡμῶν, καὶ δηλὸν ὅτι αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας οὐδὲν ἀληθές περὶ ἡμῶν, ἀλλὰ πάντα καθ' ἡμῶν λέγουσιν. ὁ δὲ νόμος τοῦ θεοῦ οὔτε 77.10 ἐχθρὸν μάρτυρα οὔτε κριτὴν εἶναι βούλεται. λοιπὸν ὡς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως λόγον μέλλοντες διδόναι λαβόντες τὸ μαρτύριον τοῦτο καὶ γνόντες συσκευὴν τὴν καθ' ἡμῶν γενομένην παρακληθέντες φυλάξασθε μηδὲν τι καθ' ἡμῶν πράξαι μηδὲ συνάρασθαι τῇ τῶν περὶ Εὐσέβιον σκέψει. καὶ γὰρ πάλιν οἴδατε, ὡς προείπομεν, ὡς ἐχθροὶ εἰσιν ἡμῶν, καὶ διὰ τὴν Εὐσέβιος ὁ τῆς Καισαρείας ἐχθρὸς γέγονεν ἀπὸ πέρυσιν. ἐρρῶσθαι ὑμᾶς εὐχόμεθα, κύριοι ποθεινότατοι.

78.1 Φλαβίω Διονυσίῳ τῷ λαμπροτάτῳ κόμητι παρὰ τῶν ἐπισκόπων τῆς Αἰγύπτου καθολικῆς ἐκκλησίας τῶν ἐλθόντων εἰς Τύρον. 78.2 Οὐκέτι νομίζομεν τὴν

συσκευὴν ἄδηλον εἶναι τὴν παρὰ τῶν περὶ Εὐσέβιον καὶ Θεόγνιον καὶ Μάριν καὶ Νάρκισσον καὶ Θεόδωρον καὶ Πατρόφιλον ἡμῖν γινομένην. καθ' ἀρχὴν μὲν γὰρ παρητούμεθα πάντες διὰ τοῦ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἀθανασίου παρόντων αὐτῶν τὴν ἀκρόασιν γενέσθαι εἰδότες ὅτι καὶ ἐνὸς μόνου ἐχθροῦ παρουσία, 78.3 μήτιγε πολλῶν, ταράττειν καὶ βλάπτειν δύναται τὴν ἀκρόασιν. φανερὰ γὰρ ἐστὶν ἡ ἔχθρα αὐτῶν, ἣν οὐ πρὸς ἡμᾶς μόνον ἐσχήκασιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντας τοὺς ὀρθο δόξους, ὅτι κατὰ πάντα ἐπιφύονται καὶ πᾶσι συσκευάζονται. ἐπειδὴ δὲ θαρροῦντες ἡμεῖς τῇ ἀληθείᾳ δεῖξαι τὴν συκοφαντίαν τὴν κατὰ τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν Μελιτιανῶν γενομένην ἠθελήσαμεν, οὐκ οἶδαμεν πῶς αὐτοὶ οἱ περὶ Εὐσέβιον ταράττειν τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα ἐπειρῶντο καὶ ἐπὶ πολὺ ἐσπούδαζον τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα ἐκβάλλεσθαι, τοῖς μὲν ἀκεραίως δικάζουσιν ἀπειλοῦντες, τοὺς δὲ καὶ ὑβρίζοντες, μόνον ἵνα τὸ καθ' 78.4 ἡμῶν σπουδαζόμενον αὐτοῖς γένηται. καὶ ἴσως ἡ χρηστότης σου ἡγνόει τὴν καθ' ἡμῶν γινομένην παρ' αὐτῶν συσκευὴν, ἀλλὰ νῦν νομίζομεν φανερὰν αὐτὴν γεγενῆσθαι. ἰδοὺ γὰρ φανερῶς αὐτοὶ τὴν συσκευὴν ἐνεδείξαντο. τοὺς γὰρ ἐξ ἑαυτῶν ὑποπτευομένους ἀποστεῖλαι ἠθέλησαν εἰς τὸν Μαρεώτην, ἵνα ἀπόντων ἡμῶν καὶ ἐνταῦθα μενόντων τοὺς 78.5 μὲν λαοὺς ταράξωσιν, ἃ δὲ βούλονται διαπράξωνται. εἰδότες γὰρ ὅτι Ἀρειομανῖται καὶ Κολλουθιανοὶ καὶ Μελιτιανοὶ ἐχθροὶ τῆς ἐκκλησίας εἰσὶ, διὰ τοῦτο ἐσπούδασαν ἀποστεῖλαι τούτους, ἵνα παρόντων ἐχθρῶν καττύσωσι καθ' ἡμῶν, ἃ βούλονται. καὶ γὰρ ἤδη οἱ ἐνταῦθα Μελιτιανοὶ ἀπέστειλαν ἐξ αὐτῶν τινὰς καὶ πρὸ τεσσάρων μὲν ἡμερῶν ὡσπερ εἰδότες τοῦτο τὸ σκέμμα γενόμενον ἔσεσθαι, καθ' ἐσπέραν δὲ δύο βηριδαρίους πρὸς τὸ καὶ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου Μελιτιανοὺς συναγαγεῖν εἰς τὸν Μαρεώτην, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐκεῖ μηδένα καθόλου, καὶ Κολλουθιανοὺς καὶ Ἀρειομανῖτας ἀπ' ἄλλων τόπων καὶ 78.6 καττύσαι καθ' ἡμῶν αὐτοὺς λέγειν. οἶδε δὲ σου ἡ χρηστότης ὅτι αὐτὸς Ἰσχύρας ὠμολόγησεν ἐπὶ σοῦ μὴ πλέον ἐπτὰ συναγομένων ἔχειν. ἐπεὶ οὖν μετὰ τὸ αὐτοὺς κατασκευάσαι, ὅπερ βούλονται, καὶ ἀποστεῖλαι τοὺς ὑπόπτους ἠκούσαμεν ὅτι καθ' ἕκαστον τῶν ἐπισκόπων περιερχόμενοι ἀπαιτοῦσιν ὑπογραφὴν πρὸς τὸ δοκεῖν τῇ πάντων αὐτῶν σκέψει γενέσθαι, τούτου ἕνεκεν ἀνενεγκεῖν ἐπὶ τὴν σὴν λαμπρότητα ἠπεύχθημεν καὶ ἐπιδοῦναι τόδε τὸ μαρτύριον, μαρτυρόμενοι μὲν ὅτι συσκευαζόμεθα καὶ πάσχομεν ὑπ' αὐτῶν καὶ δι' αὐτῶν ἐπιβουλήν, ἀξιοῦντες δὲ ὅπως ἐν νῶ λαβὼν τὸν φόβον τοῦ θεοῦ καὶ τὰς εὐσεβεῖς ἐντολὰς τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ὡς καταγνοὺς ὅτι χωρὶς ἡμῶν οὐς ἠθέλησαν ἀπέστειλαν, μὴ ἀνάσχη αὐτῶν. 78.7 Ἀδαμάντιος ἐπίσκοπος ἐπιδέδωκα Ἰσχύρας Ἄμμων Πέτρος Ἄμμωνιανὸς Τύραννος Ταυρῖνος Σαραπάμμων Αἰλουρίων Ἀρποκρατίων Μωυσῆς Ὀπτάτος Ἀνουβίων Σαπρίων Ἀπολλώνιος Ἰσχυρίων Ἀρβαιθίων Ποτάμων Παφνούτιος Ἡρακλείδης Θεόδωρος Ἀγαθάμμων Γάιος Πιστός Ἀθὰς Νίκων Πελάγιος Θέων Πανινούθιος Νόννος Ἀρίστων Θεόδωρος Εἰρηναῖος Βλαστάμμων Φίλιππος Ἀπολλῶς Διόσκορος Τιμόθεος Διοσπόλεως Μακάριος Ἡρακλάμμων Κρόνιος Μοῦις Ἰάκωβος Ἀρίστων Ἀρτεμίδωρος Φινεές Ψαῖς Ἡρακλείδης

79.1 Καὶ δεύτερον οἱ αὐτοὶ Φλαυίω Διονυσίω τῷ λαμπροτάτῳ κόμητι οἱ ἐν Τύρῳ ἀπ' Αἰγύπτου ἐλθόντες ἐπίσκοποι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Πολλὰς ὁρῶντες συσκευὰς καθ' ἡμῶν γινομένας καὶ ἐπιβουλὰς ἐκ συσκευῆς τῶν περὶ Εὐσέβιον καὶ Νάρκισσον καὶ Φλάκιλλον καὶ Θεόγνιον καὶ Μάριν καὶ Θεόδωρον καὶ Πατρόφιλον, οὐς κατὰ τὴν ἀρχὴν θελήσαντες παραιτήσασθαι οὐκ ἐπετρέπημεν, ἀνάγκην ἔχομεν ἐπὶ τήνδε τὴν διαμαρτυρίαν ἐλθεῖν. καὶ γὰρ πολλὴν ὑπὲρ Μελιτιανῶν ὁρῶμεν σπουδὴν γινομένην, κατὰ δὲ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δι' ἡμῶν ἐπιβουλήν. ὅθεν ἐπιδίδομέν σοι τήνδε τὴν ἐπιστολὴν ἀξιοῦντες ἐν νῶ σε λαβεῖν τὸν θεὸν 79.2 τὸν παντοκράτορα τὸν τὴν βασιλείαν τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ

θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου διαφυλάττοντα τηρήσαι τὴν ἀκρόασιν τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων αὐτῶ τῶ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ. καὶ γὰρ εὐλογον ἀποσταλέντα σε παρὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ 79.3 καὶ ἡμῶν ἐπικαλεσαμένων τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ αὐτῶ τηρήσαι τὸ πρᾶγμα. οὐκέτι γὰρ φέρομεν συσκευαζόμενοι καὶ ἐπιβουλεύομενοι διὰ τῶν περὶ Εὐσέβιον τῶν προειρημένων. καὶ διὰ τοῦτο τῶ εὐσεβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ βασιλεῖ τηρηθῆναι τὸ πρᾶγμα ἀξιοῦμεν, παρ' ᾧ δυνάμεθα καὶ τὰ δίκαια τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰ ἑαυτῶν παραθέσθαι. πιστεύο 79.4 μεν γὰρ ὅτι ἡ εὐσέβεια αὐτοῦ ἀκούσασα οὐ καταγνώσεται ἡμῶν. καὶ πάλιν οὖν ὀρκίζομεν σε τὸν παντοκράτορα θεὸν καὶ τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα αἰεὶ εἰς πολλὰς ἐτῶν περιόδους νικῶντα καὶ ὑγιαίνοντα μετὰ τῶν παίδων τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ μηδὲν πλέον πρᾶξαι μηδὲ ἐπιτρέψαι τι σεαυτῶ ἐν τῇ συνόδῳ κινήσαι περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων, ἀλλὰ τηρήσαι τῇ εὐσεβείᾳ αὐτοῦ τὴν ἀκρόασιν. περὶ δὲ τῶν αὐτῶν καὶ τοῖς κυρίοις μου ἐπισκόποις τοῖς ὀρθοδόξοις ἐδηλώσαμεν.

80.1 Ταῦτα δεξάμενος Ἀλέξανδρος ὁ ἐπίσκοπος τῆς Θεσσαλονίκης ἔγραψε Διονυσίῳ τῶ κόμητι ταῦτα· 80.2ν Τῶ δεσπότη μου Διονυσίῳ Ἀλέξανδρος ἐπίσκοπος. Φανεράν ὄρω κατὰ Ἀθανασίου συσκευὴν γενομένην. πάντας γὰρ οὓς παρητήσατο, τούτους οὐκ οἶδα τί πεπονθότες ἀποστεῖλαι ἠθέλησαν μηδὲ σημάναντες ἡμῖν. ἦν γὰρ δόξαν κατὰ τὸ αὐτὸ σκέψασθαι, τίνας δεήσει ἀποσταλῆναι. συμβούλευσον οὖν μή τι προπετὲς γενέσθαι (ἐληλύθασιν γὰρ πρὸς μὲ τεθορυβημένοι λέγοντες «ἤδη τὰ θηρία ἐσφρῖχθαι, καὶ μέλλειν ἐξορμᾶν». περιηχῆθησαν γὰρ ὡς Ἰωάννου τινὰς ἀποστεῖ 80.3 λαντος), μὴ προλαβόντες καττύσωσιν, ὡς ἂν ἐθέλοιεν. οἶδας γὰρ ὅτι καὶ Κολλουθιανοὶ τῆς ἐκκλησίας ἐχθροὶ ὄντες καὶ Ἀρειανοὶ καὶ Μελιτιανοί, οὗτοι πάντες ἀλλήλοις σύμψηφοι γινόμενοι, δύνανται μεγάλα κακὰ ἐργάσασθαι. σκέψαι οὖν τὸ συμφέρον, ἵνα μὴ ἄνα κύψῃ τι σκυθρωπὸν καὶ αἰτία ὑποβληθῶμεν ὡς οὐ κατὰ τὸ δίκαιον κρίναντες. κάκεῖνοι μάλιστα ὑφορῶνται, μὴ διοδεύοντες τὰς ἐκκλησίας, ὧν οἱ ἐπίσκοποι εἰσὶν ἐνταῦθα, φόβον ἐμποιήσαντες ταραξῶσι πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον ὡς τοῖς Μελιτιανοῖς παραδόντες. ἐκ τοῦ πλείστου γὰρ τοῦτο συνορῶ γινόμενον.

81.1 Πρὸς ταῦτα Διονύσιος ὁ κόμης ἔγραψε τοῖς περὶ Εὐσέβιον ταῦτα· ... Ταῦτα ἦν ἃ νῦν διελεγόμην τοῖς κυρίοις μου τοῖς περὶ Φλάκιλλον, ὅτι Ἀθανάσιος ἐπιστὰς ἠτιάσατο· «οὓς παρητησάμην», λέγων, «τούτους ἀποστέλλεσθαι» καὶ βοῶν ὡς «ἀδικούμενος καὶ περιγραφόμενος», ταῦτα καὶ ὁ κύριός μου τῆς ψυχῆς Ἀλέξανδρος ἀπέστειλε. καὶ ἵνα γνῶτε ὅτι κατὰ λόγον ἔχει τὰ γραφέντα μοι παρὰ τῆς χρηστότητος 81.2 αὐτοῦ, ὑπέταξα αὐτὰ ἀναγνωσθησόμενα ὑμῖν. μέμνησθε δὲ καὶ τῶν ἄνωθεν παρ' ἐμοῦ γραφέντων· ἐπέστειλα γὰρ ὑμῶν τῇ χρηστότητι, κύριοι, ὅτι χρὴ τοὺς ἀποστελλομένους κοινῇ κρίσει καὶ δόγματι ἀποσταλῆναι. ὁρᾶτε τοίνυν, μὴ ἐγκλήματι ὑποπέση τὰ γινόμενα μηδὲ δικαίας μέμψεως ἀφορμὴν τοῖς βουλομένοις ἡμᾶς αἰτιάσασθαι δῶμεν. ὥσπερ γὰρ βαρεῖσθαι τὸ μέρος τῶν κατηγορῶν οὐ προσήκει, οὕτως οὐδὲ τὸ τῶν φευγόντων. νομίζω δὲ οὐ μικρὰν εἶναι ἀφορμὴν καθ' ἡμῶν μέμψεως, ὅταν φαίνηται ὁ κύριός μου Ἀλέξανδρος μὴ συναινῶν τοῖς πραττομένοις ...

82.1 Τούτων οὕτω πραττομένων ἀνεχωρήσαμεν ἀπ' αὐτῶν ὡς «ἀπὸ συνόδου τῶν ἀθετούντων»· ἃ γὰρ ἐβούλοντο, ταῦτα καὶ ἔπραττον. ὅτι μὲν οὖν τὰ πραττόμενα κατὰ μονομέρειαν οὐδεμίαν ἔχει δύναμιν, οὐδεὶς ἐστίν, ὅστις ἀγνοεῖ τῶν πάντων ἀνθρώπων. 82.2 τοῦτο γὰρ καὶ ὁ θεὸς νόμος κελεύει, τοῦτο καὶ ὁ μακάριος ἀπόστολος πάσῃ τοιαύτῃ ἐπιβουλήν καὶ κρινόμενος ἡξίου λέγων· «ἔδει τοὺς ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαίους ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν», ὅτε καὶ ὁ Φῆστος θελούντων τῶν Ἰουδαίων τοιαύτην ἐπιβουλήν ἐργάσασθαι, οἶαν νῦν καθ' ἡμῶν οὗτοι

πεποιήκασιν, ἔλεγεν· «οὐκ ἔστιν ἔθος Ῥωμαίοις χαρίζεσθαι τινα ἄνθρωπον, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι 82.3 τοὺς κατηγοροὺς τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος». ἀλλ' οἱ περὶ Εὐσέβιον καὶ τὸν νόμον παραποιεῖν ἐτόλμησαν καὶ πλέον τῶν ἀδικούντων ἀδικώτεροι γεγόνασιν. οὐ γὰρ ἐξ ἀρχῆς κατὰ μόνας ἔπραξαν, ἀλλ' ὅτε παρόντων ἡμῶν ἠσθένησαν, τότε λοιπὸν ἐξεληθόντες ὡς Ἰουδαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατὰ μόνας, ὅπως ἡμᾶς μὲν ἀπολέσωσι, τὴν δὲ αἴρεσιν εἰσαγάγωσιν, ὡς ἐκεῖνοι τὸν Βαραββᾶν ἠτήσαντο. τούτου χάριν αὐτοὶ ταῦτα πάντα πεποιηκέναι δι' ἑαυτῶν ὠμολόγησαν.

83.1 Καὶ εἰ ἀρκεῖ ταῦτα πρὸς πᾶσαν ἀπολογίαν, ὅμως ὑπὲρ τοῦ καὶ πλέον τούτων μὲν τὴν πονηρίαν δειχθῆναι, τῆς δὲ ἀληθείας τὴν ἐλευθερίαν, οὐδὲν ἐλύπει καὶ πάλιν ὑπομνήσαι καὶ δεῖξαι ὡς αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἐναντία ἔπραξαν καὶ ὡς ἐν σκότῳ βουλευόμενοι τοῖς ἑαυτῶν προσέκοπτον καὶ θέλοντες ἡμᾶς ἀνελεῖν ἑαυτοὺς ἔτρωσαν ὡς μαινόμενοι. 83.2 περὶ μυστηρίων γὰρ ἐρευνῶντες Ἰουδαίους ἀνέκρινον καὶ κατηχουμένους ἐξήταζον· «ποῦ ἦτε, ὅτε Μακάριος ἦλθε καὶ ἀνέτρεψε τὴν τράπεζαν;» κἀκεῖνοι ἀπεκρίναντο ὅτι «ἔνδον ὄντες ἐτυγχάνομεν». οὐκοῦν οὐκ ἦν προσφορά, εἰ κατηχούμενοι ἔνδον ἦσαν. ἔπειτα γράψαντες πανταχοῦ ὡς «ἐστῶτος τοῦ πρεσβυτέρου καὶ ἐπιτελοῦντος εἰσελθὼν Μακάριος ἀνέτρεψε πάντα», ἀνέκρινον οὐς ἠβούλοντο, ποῦ ἦν Ἰσχύρας, ὅτε Μακάριος ἐπέστη. κἀκεῖνοι πάλιν ἀπεκρίναντο ὅτι ἐν κελλίῳ νοσῶν κατακείμενος ἦν. οὐκοῦν 83.3 οὐχ εἰσθήκει ὁ κατακείμενος οὐδὲ προσέφερεν ὁ ἐν κελλίῳ νοσῶν καὶ κατακείμενος. πρὸς τούτοις λέγοντος τοῦ Ἰσχύρα κεκαῦσθαι βιβλία παρὰ Μακαρίου οἱ ὑποβληθέντες μάρτυρες ἔλεγον μηδὲν τι τοιοῦτον γεγενῆσθαι, ἀλλὰ ψεύδεσθαι τὸν Ἰσχύραν. καὶ τὸ θαυμαστόν, γράψαντες πάλιν πανταχοῦ ἠφανίσθαι παρ' ἡμῶν τοὺς δυναμένους μαρτυρεῖν, τούτους φαινομένους ἀνέκρινον καὶ οὐκ ἠσχύνοντο βλέποντες ἑαυτοὺς συκοφάντας πανταχόθεν δεικνυμένους καὶ ταῦτα κατὰ μόνας πράττοντας ὡς ἠβούλοντο. ἔνευον μὲν γὰρ τοῖς μάρτυσι, καὶ ὁ ἑπαρχος ἠπεῖλει, καὶ οἱ στρατιῶται ἔνυττον, ὁ δὲ κύριος τὴν ἀλήθειαν ἔξε 83.4 κάλυπτε καὶ συκοφάντας αὐτοὺς ἐδείκνυε. διὰ τοῦτο καὶ τὰ ὑπομνήματα ἔκρυψαν, καὶ αὐτοὶ μὲν ἔσχον αὐτά, παρήγγειλαν δὲ τοῖς γράψασιν ἀφανίσαι καὶ μηδενὶ τὸ σύν ὅλον ἐκδοῦναι. ἀλλ' ἐσφάλησαν καὶ ἐν τούτῳ· ὁ μὲν γὰρ γράψας αὐτὰ Ῥοῦφός ἐστιν ὁ νῦν ἐν τῇ Αὐγουσταμνικῇ σπεκουλάτῳ καὶ δύναται μαρτυρῆσαι, οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον εἰς Ῥώμην αὐτὰ διὰ τῶν ἰδίων ἀπέστειλαν, καὶ Ἰούλιος ὁ ἐπίσκοπος αὐτὰ μοι διεπέμψατο. καὶ μαίνονται νῦν, ὅτι ἂν ἐκεῖνοι ἀποκρύπτειν ἔβούλοντο, ἡμεῖς ἔσχομεν καὶ ἀνέγνωμεν.

84.1 Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα συνθέντες εὐθὺς καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ταῦτα ἔπραξαν, ἐφανέρωσαν. ἀπερχόμενοι γὰρ ἀπήγαγον μεθ' ἑαυτῶν τοὺς Ἀρειανούς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, κἀκεῖ τούτους εἰς κοινωνίαν ἐδέξαντο γράψαντες ἐπιστολὴν περὶ αὐτῶν, ἧς ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ μέρος ἐστὶ τοῦτο. 84.2 Ἡ ἀγία σύνοδος ἢ ἐν Ἱεροσολύμοις θεοῦ χάριτι συναχθεῖσα τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τοῖς κατὰ πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον καὶ Θηβαΐδα καὶ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν καὶ τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις ἐν κυρίῳ χαίρειν. 84.3 Πᾶσι μὲν ἡμῖν τοῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθοῦσιν ἐξ ἐπαρχιῶν διαφόρων πρὸς τῇ μεγάλῃ πανηγύρει, ἣν ἐπὶ τῇ ἀφιέρωσει τοῦ σωτηρίου μαρτυρίου σπουδῆ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τῷ πάντων βασιλεῖ θεῷ καὶ τῷ Χριστῷ αὐτοῦ κατασκευασθέντος ἐπετελέσαμεν, πλείονα θυμηδίαν ἢ τοῦ θεοῦ χάρις πάρεσχεν, ἣν ἐποίησεν αὐτός τε ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς διὰ γραμμάτων οἰκείων τοῦθ', ὅπερ ἐχρῆν, παρορμησας πάντα μὲν ἐξορίσαι τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ φθόνον καὶ πᾶσαν μακρὰν ἀπελάσαι βασκανίαν, δι' ἧς τὰ τοῦ θεοῦ μέλη πάλαι πρότερον διειστήκει, ἠπλωμένη δὲ καὶ εἰρηναία ψυχῇ δέξασθαι τοὺς περὶ Ἀρειον, οὐς πρὸς τινα καιρὸν ὁ

μισόκαλος φθόνος ἔξω γενέσθαι τῆς 84.4 ἐκκλησίας εἰργάσατο. ἐμαρτύρει δὲ τοῖς ἀνδράσιν ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς διὰ τῆς ἐπιστολῆς πίστεως ὀρθοτομίαν, ἢν παρ' αὐτῶν πυθόμενος αὐτός τε δι' ἑαυτοῦ παρὰ ζώσης φωνῆς αὐτῶν ἀκούσας ἀπεδέξατο ἡμῖν τε φανεράν κατεστήσατο ὑποτάξας τοῖς ἑαυτοῦ γράμμασιν ἔγγραφον τὴν τῶν ἀνδρῶν ὀρθοδοξίαν ...

85.1 Τίς τούτων ἀκούων οὐ συνορᾷ τὴν συσκευὴν; οὐ γὰρ ἔκρυψαν, ἃ ἔπραξαν, ἢ τάχα καὶ μὴ βουλόμενοι τὴν ἀλήθειαν ὠμολόγησαν. εἰ γὰρ ἐγὼ ἡμῖν ὁ κωλύων τοὺς περὶ Ἄρειον εἰσελθεῖν, κάμοῦ συσκευὴν παθόντος ἐδέχθησαν, τί ἕτερόν ἐστιν, ἢ ὅτι ταῦτα δι' ἐκείνους γέγονε καὶ πάντα καθ' ἡμῶν ἔπραξαν καὶ πέπλασται ποτηρίου κλάσις καὶ Ἀρσενίου φόνος, ἵνα μόνον τὴν ἀσέβειαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσαγάγωσι καὶ μὴ ὡς αἰρετικοὶ 85.2 καταγνωσθῶσι; τοῦτο γὰρ ἦν ὁ καὶ πρὸ τούτου γράφων ἐμοὶ βασιλεὺς ἠπέλιψε. καὶ οὐκ ἠδέσθησαν τοιαῦτα γράφοντες καὶ λέγοντες τούτους ὀρθῶς φρονεῖν, οὓς πᾶσα ἡ οἰκουμένη σύννοδος ἀνεθεμάτισε· καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὴν τηλικαύτην σύννοδον ἐν 85.3 γωνίᾳ λύοντες τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς, οἱ πάντα λέγοντες καὶ πράττοντες εὐχερῶς. καὶ ὁ μισθὸς δὲ τῆς συκοφαντίας ἔτι πλέον αὐτῶν τὴν πονηρίαν καὶ τὴν ἀσεβῆ πρόθεσιν δείκνυσιν. ὁ Μαρεώτης, καθὰ προεῖπον, χώρα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐστὶ καὶ οὐδέποτε ἐν τῇ χώρᾳ γέγονεν ἐπίσκοπος οὐδὲ χωρεπίσκοπος, ἀλλὰ τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπῳ αἱ ἐκκλησίαι πάσης τῆς χώρας ὑπόκεινται. ἕκαστος δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἔχει τὰς ἰδίας 85.4 κώμας μεγίστας καὶ ἀριθμῶ δέκα πού καὶ πλέον. ἡ δὲ κώμη, ἔνθα οἰκεῖ ὁ Ἰσχύρας, βραχυτάτη καὶ ὀλίγων ἀνθρώπων ἐστίν, οὕτως ὡς μηδὲ τὴν ἐκκλησίαν ἐκεῖ γεγενῆσθαι, ἀλλ' ἐν τῇ πλησίον κώμῃ. καὶ ὅμως τὸν μηδὲ πρεσβύτερον ἐν τῇ τοιαύτῃ κώμῃ παρὰ τὴν παλαιὰν παράδοσιν ἔδοξαν δῆθεν ὀνομάζειν ἐπίσκοπον, εἰδότες μὲν καὶ αὐτοὶ τὸ ἄτοπον, ἀναγκαζόμενοι δὲ ὅμως διὰ τὴν τῆς συκοφαντίας ὑπόσχεσιν ὑπέμειναν καὶ τοῦτο ἵνα μὴ ἀγνωμονηθεῖς ὁ παμπόνηρος ἐκεῖνος ἐξείπη τὴν ἀλήθειαν καὶ δείξη τὴν 85.5 πονηρίαν τῶν περὶ Εὐσέβιον. ἀμέλει οὔτε ἐκκλησίαν οὔτε λαοὺς πειθομένους ἔχει, ἀλλὰ καὶ παρὰ πάντων ὡς κύων διώκεται. καὶ ὅμως πεποιήκασιν καὶ βασιλέα γράψαι τῷ καθολικῷ (πάντα γὰρ αὐτοῖς ἔξεστιν), ἐκκλησίαν αὐτῷ γενέσθαι, ἵνα ταύτην ἔχων 85.6 ἀξιόπιστος φαίνεται περὶ ποτηρίου καὶ τραπέζης λέγων. καὶ γὰρ εὐθὺς πεποιήκασιν αὐτὸν ὀνομασθῆναι καὶ ἐπίσκοπον, ἐπειδὴ μὴ ἔχων ἐκκλησίαν μηδὲ πρεσβύτερος ὅλως ὡς ἐδείκνυτο συκοφάντης καὶ πάντα πλαττόμενος. ἀμέλει μὴ ἔχων λαοὺς μηδὲ τοὺς ἰδίους πειθομένους αὐτῷ ὡς περὶ κενὸν τὸ ὄνομα οὕτως καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἄπρακτον κατέχει ἔλεγχον τῆς παμπονήρου προαιρέσεως αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ Εὐσέβιον ἐπιδεικνύμενος ταύτην. 85.7 Ἐπιστολὴ τοῦ καθολικοῦ Φλαύιος Ἰμέριος ἐξάκτορι Μαρεώτου χαίρειν. Ἰσχύρα τοῦ πρεσβυτέρου δεηθέντος τῆς εὐσεβείας τῶν δεσποτῶν ἡμῶν Σεβαστῶν καὶ Καισάρων ἐν τόπῳ Εἰρήνης Σεκονταρούρου ἀνοικοδομηθῆναι ἐκκλησίαν προσέταξεν ἡ θεϊότης αὐτῶν ἢ τάχος τοῦτο πραχθῆναι. φρόντισον τοίνυν προστυχῶν καὶ τῷ ἀντι τύπῳ τοῦ θείου γράμματος, ὃ μετὰ τοῦ οἰκείου σεβάσματος προτέτακται καὶ τοῖς πραχθεῖσιν ἐπὶ τῆς ἐμῆς καθοσιώσεως ὑπομνήμασιν, ἐν τάχει τὴν σύνοψιν ποιησάμενος εἰς τὴν τάξιν ἀνενεγκεῖν, ἵνα τὰ θειωδῶς προσταχθέντα ἐπὶ πέρας ἀχθῆναι δυναθῆ.

86.1 Ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὕτως ἐτύρευον καὶ τὰς συσκευὰς ἔπλαττον, ἡμεῖς δὲ ἀνελθόντες ἐδείξαμεν βασιλεῖ τὰς ἀδικίας τῶν περὶ Εὐσέβιον, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἦν ὁ τὴν σύννοδον γενέσθαι κελεύσας καὶ κόμης αὐτοῦ καθηγεῖτο ταύτης. ἐκεῖνος τοίνυν ἀκούσας καὶ κινηθεὶς ἔγραψε ταῦτα· 86.2 Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς τοῖς ἐν Τύρῳ συνελθοῦσιν ἐπὶ σκόποις. Ἐγὼ μὲν ἀγνωῶ, τίνα ἐστὶ τὰ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας συνόδου μετὰ θορύβου καὶ χειμῶνος κριθέντα, δοκεῖ δὲ πως ὑπό τινος

ἀταξίας ταραχῶδους ἢ ἀλήθεια διεστράφθαι, ὑμῶν δηλαδή διὰ τὴν πρὸς τοὺς πλησίον ἐρεσχελίαν, ἦν ἀήττητον εἶναι βούλεσθε, τὰ τῷ 86.3 θεῷ ἀρέσκοντα μὴ συνορώντων. ἀλλ' ἔσται τῆς θείας προνοίας ἔργον καὶ τὰ τῆς φιλονεικίας ταύτης κακὰ φανερώς ἀλόντα διασκεδάσαι καὶ ἡμῖν διαρρήδην ἐπιδείξει εἴ τινα τῆς ἀληθείας αὐτόθι συνελθόντες ἐποιήσασθε φροντίδα καὶ εἰ τὰ κεκριμένα χωρὶς 86.4 τινος χάριτος καὶ ἀπεχθείας ἐκρίνατε. τοιγαροῦν ἠπειγμένως πάντας ὑμᾶς πρὸς τὴν ἐμὴν συνελθεῖν εὐσέβειαν βούλομαι, ἵνα τὴν τῶν πεπραγμένων ὑμῖν ἀκρίβειαν δι' ὑμῶν 86.5 αὐτῶν παραστήσητε. τίνος δὲ ἔνεκεν ταῦτα γράψαι πρὸς ὑμᾶς ἐδικαίωσα καὶ ὑμᾶς 86.6 πρὸς ἑμαυτὸν διὰ τοῦ γράμματος καλῶ, ἐκ τῶν ἐπομένων γνώσεσθε. ἐπιβαίνοντί μοι λοιπὸν τῆς ἐπωνύμου ἡμῶν καὶ πανευδαίμονος πατρίδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως (συνέβαινε δὲ τηνικαῦτα ἐφ' ἵππου ὀχεῖσθαι) ἐξαίφνης Ἀθανάσιος ὁ ἐπίσκοπος ἐν μέσῃ τῇ λεωφόρῳ μετὰ ἐτέρων τινῶν, οὓς περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἀπροσδόκητος οὕτως προσῆλθεν, 86.7 ὡς καὶ παρέχειν ἐκπλήξεως ἀφορμὴν. μαρτυρεῖ μοι γὰρ ὁ πάντων ἔφορος θεὸς ὡς οὐδὲ ἐπιγνῶναι αὐτὸν ὅστις ἦν, παρὰ τὴν πρώτην ὄψιν ἠδυνήθη, εἰ μὴ τῶν ἡμετέρων τινές, καὶ ὅστις ἦν καὶ τὴν ἀδικίαν ἦν πέπονθε, διηγῆσθαι πυνθανομένοις, ὥσπερ 86.8 εἰκός, ἀπήγγειλαν ἡμῖν. ἐγὼ μὲν οὖν οὔτε διηλέχθην αὐτῷ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ οὔτε ὁμιλίας ἐκοινωνήσα. ὡς δὲ ἐκεῖνος μὲν ἀκουσθῆναι ἠξίου, ἐγὼ δὲ παρητούμην καὶ μικροῦ δεῖν ἀπελαύνεσθαι αὐτὸν ἐκέλευον, μετὰ πλείονος παρρησίας οὐδὲν ἕτερον ἑαυτῷ παρ' ἡμῶν ἢ τὴν ὑμετέραν ἄφιξιν ἠξίωσεν ὑπάρξαι, ἵνα ὑμῶν παρόντων ἂ πέπονθεν ἀναγκαίως 86.9 ἀποδύρασθαι δυνηθῆ. ὅπερ ἐπειδὴ εὐλογον εἶναί μοι καὶ τοῖς καιροῖς πρέπον κατ' εφαινετο, ἀσμένως ταῦτα γραφῆναι πρὸς ὑμᾶς προσέταξα, ἵνα πάντες, ὅσοι τὴν σύνοδον τὴν ἐν Τύρῳ γενομένην ἀνεπληρώσατε, ἀνυπερθέτως εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς ἐμῆς ἡμε ρότῆτος ἐπειχθῆτε τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐπιδείξοντες τὸ τῆς ὑμετέρας κρίσεως καθαρὸν τε καὶ ἀδιάστροφον ἐπ' ἐμοῦ δηλαδή, ὃν τοῦ θεοῦ εἶναι γνήσιον θεράποντα οὐδ' ἂν ὑμεῖς 86.10 ἀρνηθῆτε. τοιγαροῦν διὰ τῆς ἐμῆς πρὸς θεὸν λατρείας τὰ πανταχοῦ εἰρηνεύεται καὶ τῶν βαρβάρων αὐτῶν τὸ τοῦ θεοῦ ὄνομα γνησίως εὐλογούντων, οἳ μέχρι νῦν τὴν ἀλήθειαν ἠγνόουν· δῆλον δὲ ὅτι ὁ τὴν ἀλήθειαν ἀγνοῶν οὐδὲ τὸν θεὸν ἐπιγινώσκει. 86.11 πλὴν ὅμως, καθὰ προεῖρηται, καὶ οἱ βάρβαροι νῦν δι' ἐμὲ τὸν θεοῦ θεράποντα γνήσιον ἐπέγνωσαν τὸν θεὸν καὶ εὐλαβεῖσθαι μεμάθησαν, ὃν ὑπερασπίζειν μου πανταχοῦ καὶ προνοεῖσθαι τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἤσθοντο· ὅθεν μάλιστα καὶ ἴσασι τὸν θεόν, ὃν ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὸν πρὸς ἡμᾶς φόβον εὐλαβοῦνται, ἡμεῖς δὲ οἱ τὰ ἅγια μυστήρια τῆς εὐμενείας αὐτοῦ δοκοῦντες προβάλλεσθαι (οὐ γὰρ ἂν εἴποιμι φυλάττειν), ἡμεῖς, φημί, οὐδὲν πράττομεν ἢ τὰ πρὸς διχόνοιαν καὶ μῖσος συντείνοντα καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν τὰ πρὸς ὄλεθρον 86.12 τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἔχοντα τὴν ἀναφορὰν. ἀλλ' ἐπειχθητε, καθὰ προεῖρηται, πρὸς ἡμᾶς, σπουδάσατε πάντες ἢ τάχος πεπεισμένοι ὡς παντὶ σθένει κατορθῶσαι πειράσομαι, ὅπως ἐν τῷ νόμῳ θεοῦ ταῦτα ἐξαιρέτως ἀδιάπτωτα φυλάττηται, οἷς οὔτε ψόγος οὔτε κακοδοξία τις δυνησεται προσπλακῆναι, διασκεδασθέντων δηλαδή καὶ συντριβέντων ἄρδην καὶ παντελῶς ἀφανισθέντων τῶν ἐχθρῶν τοῦ νόμου, οἵτινες ἐπὶ προσχήματι τοῦ ἁγίου ὀνόματος ποικίλας καὶ διαφόρους βλασφημίας παρέχουσι.

87.1 Ταῦτα μαθόντες οἱ περὶ Εὐσέβιον καὶ εἰδότες ἂ πεποιήκασι, τοὺς μὲν ἄλλους ἐπὶ σκόπους ἐκώλυσαν ἀνελθεῖν, αὐτοὶ δὲ μόνοι Εὐσέβιος, Θεόγνιος, Πατρόφιλος, ὁ ἕτερος Εὐσέβιος καὶ Οὐρσάκιος καὶ Οὐάλης ἀνελθόντες οὐκέτι περὶ ποτηρίου καὶ Ἀρσενίου ἔλεγον–παρρησίαν γὰρ οὐκ εἶχον–, ἄλλην δὲ πλάσαντες κατηγορίαν τὴν εἰς βασιλέα φθάνουσαν εἰρήκασιν αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, ὅτι «ἠπέλιπεν Ἀθανάσιος κωλύσειν τὸν σίτον τὸν 87.2 εἰς τὴν πατρίδα σου πεμπόμενον ἀπὸ

Ἀλεξανδρείας». καὶ τοῦτο παρόντες μὲν Ἀδαμάντιος, Ἀνουβίων, Ἀγαθάμμων, Ἀρβεθίων, Πέτρος οἱ ἐπίσκοποι ἤκουσαν, ἔδειξε δὲ καὶ ὁ θυμὸς τοῦ βασιλέως. ὁ γὰρ τοιαῦτα γράψας καὶ καταγινώσκων τῆς ἀδικίας αὐτῶν, ὡς ἤκουσε τὴν τοιαύτην διαβολὴν, εὐθὺς ἐπυρώθη καὶ ἀντὶ τῆς ἀκροάσεως εἰς τὰς Γαλλίας 87.3 ἡμᾶς ἀπέστειλεν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο μᾶλλον αὐτῶν δείκνυσι τὴν πονηρίαν· ὁ γὰρ μακαρίτης Κωνσταντῖνος ὁ νεώτερος ἀποστέλλων ἡμᾶς εἰς τὴν πατρίδα καὶ μεμνημένος ὧν ἔγραψεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἔγραψε καὶ αὐτὸς ταῦτα· 87.4 Κωνσταντῖνος Καῖσαρ τῷ λαῷ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πόλεως Ἀλεξανδρείας. Οὐδὲ τὴν τῆς ὑμετέρας ἱερᾶς ἐννοίας ἀποπεφευγέναι γινώσκω οἶμαι, διὰ τοῦτο Ἄθα νάσιον τὸν τοῦ προσκυνητοῦ νόμου ὑποφήτην πρὸς καιρὸν εἰς τὰς Γαλλίας ἀπεστάλθαι, ἵν', ἐπειδὴ ἡ ἀγριότης τῶν αἰμοβόρων αὐτοῦ καὶ πολεμίων ἐχθρῶν εἰς κίνδυνον τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ κεφαλῆς ἐπέμεινε, μὴ ἄρα διὰ τῆς τῶν φαύλων διαστροφῆς ἀνήκεστα ὑποστῆ. 87.5 πρὸς τὸ διαπαῖξαι τοίνυν ταύτην ἀφαιρεθεὶς τῶν φαρύγγων τῶν ἐπικειμένων αὐτῷ ἀνδρῶν ὑπ' ἐμοὶ διάγειν κεκέλευσαι, οὕτως ὡς ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, ἐν ἣ διέτριβε, πᾶσι τοῖς ἀναγκαίοις ἐμπλεονάζειν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα αὐτοῦ ἡ αἰδιδίμος ἀρετὴ ταῖς θείαις πεποι 87.6 θυῖα βοηθείαις καὶ τὰ τῆς τραχυτέρας τύχης ἄχθη ἐξουθενεῖ. τοιγαροῦν εἰ καὶ τὰ μάλιστα πρὸς τὴν προσφιλεστάτην ὑμῶν θεοσέβειαν ὁ δεσπότης ἡμῶν Κωνσταντῖνος ὁ Σεβαστός, ὁ ἐμὸς πατὴρ, τὸν αὐτὸν ἐπίσκοπον τῷ ἰδίῳ τόπῳ παρασχεῖν προήρητο, ὅμως ἐπειδὴ ἀνθρωπίνῳ κλήρῳ προληφθεὶς πρὸ τοῦ τὴν εὐχὴν πληρῶσαι ἀνεπαύσατο, ἀκόλουθον ἡγησάμην τὴν προαίρεσιν τοῦ τῆς θείας μνήμης βασιλέως διαδεξάμενος πλη 87.7 ρῶσαι. ὅστις ἐπειδὴ τῆς ὑμετέρας τύχοι προσόψεως, ὄσης αἰδοῦς τετύχηκε, γινώσσεσθε. οὐ γὰρ θαυμαστόν, εἴ τι δ' ἂν ὑπὲρ αὐτοῦ πεποίηκα· καὶ γὰρ τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἢ τε τοῦ ὑμετέρου πόθου εἰκὼν καὶ τὸ τοῦ τηλικούτου ἀνδρὸς σχῆμα εἰς τοῦτο ἐκίνει καὶ προέτρεπεν. ἡ θεία πρόνοια ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. ἐδόθη πρὸ δεκαπέντε καλανδῶν Ἰουλίῶν ἐν Τριβέροις.

88.1 Ταύτης τῆς αἰτίας οὗσης δι' ἣν ἀπεστάλημεν εἰς τὰς Γαλλίας, τίς πάλιν οὐ συνορᾷ τὴν μὲν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν, τὴν δὲ τῶν περὶ τὸν Εὐσέβιον φορικὴν ψυχὴν, καὶ ὅτι τοῦτο πεποίηκε βασιλεύς, ἵνα μή τινα μείζονα συσκευὴν βουλευσῶνται; ἐπήκουσε γὰρ ἀπλῶς. αὕτη τῶν περὶ Εὐσέβιον ἡ πρᾶξις, αὕτη τῆς καθ' ἡμῶν συσκευῆς ἡ μηχανή. 88.2 τίς ταῦτα συνορῶν οὐκ ἂν εἴποι μηδὲν κατὰ χάριν ὑπὲρ ἡμῶν γεγενῆσθαι, ἀλλ' ὅτι δι καίως καὶ ἀκολούθως τὸ τοσοῦτον πλῆθος τῶν ἐπισκόπων καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τοιαῦτα μὲν 88.3 ὑπὲρ ἡμῶν ἔγραψε, τῆς δὲ συκοφαντίας τῶν ἐχθρῶν κατέγνωσαν; τίς τὰ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα θεωρήσας οὐκ ἂν εἴποι ὅτι καὶ Οὐάλης καὶ Οὐρσάκιος εἰκότως κατέγνωσαν ἑαυτῶν καὶ μεταγινώσκοντες τοιαῦτα καθ' ἑαυτῶν ἔγραψαν, μᾶλλον ἐλόμενοι πρὸς ὀλίγον αἰσχυρῆσθαι ἢ αἰώνίως τὴν τῶν συκοφαντῶν ὑπομεῖναι τιμωρίαν;

89.1 Διὰ τοῦτο γὰρ δικαίως καὶ ἐκκλησιαστικῶς ποιῶντες καὶ οἱ μακάριοι συλλειτουργοὶ ἡμῶν, ἐπειδὴ τινες ἀμφίβολα τὰ καθ' ἡμᾶς ἔλεγον καὶ ἀκυροῦν ἐβιάζοντο τὰ ὑπὲρ ἡμῶν κριθέντα, πάντα παθεῖν ὑπέμειναν νῦν καὶ ἐξορισθῆναι εἴλοντο ἢ λυομένας ἰδεῖν τὰς τῶν 89.2 τοσοῦτων ἐπισκόπων κρίσεις. εἰ μὲν οὖν πρὸς τοὺς βουλευσαμένους καθ' ἡμῶν καὶ ἐθελήσαντας ἀνατρέψαι τὰ ὑπὲρ ἡμῶν ἄχρι λόγων ἦσαν ἐνστάντες οἱ ἀληθῶς ἐπίσκοποι ἢ οἱ τυχόντες ἦσαν ἄνδρες ἀλλὰ μὴ ἐπισήμων πόλεων καὶ κεφαλαῖ τοσοῦτων ἐκκλησιῶν, ἦν ἂν ὑποπτεύειν μὴ ἄρα κεχαρισμένα ποιῶντες πάλιν ἐφιλονείκησαν καὶ νῦν αὐτοί· 89.3 ὅτε δὲ καὶ λογισμοῖς ἔπειθον καὶ ἐξορισμὸν ὑπέμειναν καὶ Λιβηρίος ἐστὶν ὁ τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπος· εἰ γὰρ καὶ εἰς τέλος οὐκ ὑπέμεινε τοῦ ἐξορισμοῦ τὴν θλίψιν, ὅμως διετίαν ἔμεινε ἐν τῇ μετοικίᾳ γινώσκων τὴν καθ' ἡμῶν συσκευὴν· καὶ ἐπειδὴ καὶ Ὅσιος ὁ

μέγας ἐστί, καὶ οἱ τῆς Ἰταλίας καὶ οἱ τῶν Γαλλίων καὶ ἄλλοι ἀπὸ Σπανίων καὶ ἀπ' Αἰγύπτου 89.4 καὶ Λιβύης καὶ οἱ τῆς Πενταπόλεως πάντες· εἰ γὰρ καὶ πρὸς ὀλίγον φοβηθεῖς τὰς ἀπειλὰς Κωνσταντίου ἔδοξεν ἐκείνοις μὴ ἀντιλέγειν, ἀλλ' ἡ πολλὴ βία καὶ τυραννικὴ ἐξουσία Κωνσταντίου καὶ αἱ πλεῖσται ὕβρεις καὶ πληγαὶ δείκνυσιν, ὅτι μὴ καταγνοὺς ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ γήρωσ οὐ φέρων τὰς πληγὰς πρὸς καιρὸν εἶξεν αὐτοῖς, δίκαιόν ἐστι πλέον πάντας ὡς πληροφορηθέντας μισεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν βίαν τὴν καθ' ἡμῶν γενομένην διὰ τὸ μάλιστα δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ διὰ τὴν ἀρειανὴν ἀσέβειαν ἡμᾶς ταῦτα πεπονθέναι.

90.1 Εἴ τις τοίνυν βούλεται τά τε καθ' ἡμᾶς μαθεῖν καὶ τὴν τῶν περὶ Εὐσέβιον συκοφαντίαν, ἐντυγχανέτω τοῖς γραφεῖσιν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ μάρτυρας ἐχέτω οὐχ ἓνα ἢ δύο 90.2 ἢ τρεῖς, ἀλλὰ τοσοῦτον πλῆθος ἐπισκόπων. καὶ τούτων μάρτυρας πάλιν λαμβανέτω τοὺς περὶ Λιβέριον καὶ Ὅσιον καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, οἵτινες ὁρῶντες τὰ καθ' ἡμῶν γεγόμενα πάντα παθεῖν ὑπέμειναν ἢ προδοῦναι τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν κρίσιν. τοῦτο δὲ καλῶς καὶ ὁσίως βουλευόμενοι πεποιήκασιν· ἃ γὰρ οὗτοι πεπόνθασιν, δείκνυσιν μὲν τὴν 90.3 ἀνάγκην, ἣν καὶ οἱ ἄλλοι ἐπίσκοποι πεπόνθασιν. ἔστι δὲ ὑπομνήματα μὲν καὶ στηλογραφία κατὰ τῆς ἀρειανῆς αἰρέσεως καὶ τῆς πονηρίας τῶν συκοφαντῶν, ὑπογραμμὸς δὲ καὶ τύπος τοῖς μετὰ ταῦτα γιγνομένοις «ἀγωνίζεσθαι μὲν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας μέχρι θανάτου», ἀποστρέφεσθαι δὲ τὴν ἀρειανὴν αἵρεσιν χριστομάχον οὕσαν καὶ τοῦ ἀντιχρίστου πρόδρομον, μὴ πιστεύειν δὲ τοῖς καθ' ἡμῶν ἐπιχειροῦσι λέγειν. ἀξιόπιστος γὰρ καὶ ἰκανὴ μαρτυρία τῶν τοιούτων καὶ τοσοῦτων ἐπισκόπων ἢ ὑπὲρ ἡμῶν ἀπολογία καὶ ψῆφος.